

KANUN NO: 818 BORÇLAR KANUNU (*)

Kabul Tarihi: 22 Nisan 1926

Resmi Gazete ile Neşir ve İlânı: 8 Mayıs 1926 - Sayı: 366

3.t. Düstur, c.7 - s.763

(*) 4.2.2011 tarih 27836 sayılı R.G.'de yayımlanan, 11.1.2011 tarih ve 6098 sayılı [Kanun'un](#) 647. maddesi hükmü gereğince 1.7.2012 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yürürlükten kaldırılmıştır.

BİRİNCİ KISIM

UMUMİ HÜKÜMLER

BİRİNCİ BAP

BORÇLARIN TEŞEKKÜLÜ

BİRİNCİ FASIL

AKİTTEN DOĞAN BORÇLAR

A) AKDİN İNİKADI

I - İKİ TARAFIN MUVAFAKATI

1 - UMUMİ ŞARTLAR

MADDE 1 - İki taraf karşılıklı ve birbirine uygun surette rızalarını beyan ettikleri takdirde, akit tamam olur.

Rızanın beyanı sarih olabileceği gibi zımni dahi olabilir.

2 - İKİNCİ DERECEDEKİ NOKTALARIN MESKUT KALMASI

MADDE 2 - İki taraf akdin esaslı noktalarında uyuşurlar ise ikinci derecedeki noktalar sükûtle geçilmiş olsa bile akde münakit olmuş nazariyle bakılır.

İkinci derecedeki noktalar hakkında uyuşulamadığı takdirde hâkim, işin mahiyetine bakarak onları tâyin eder.

Akitlerin şekillerine müteallik hükümler manfuzdur.

II - İCAP VE KABUL

1 - KABUL İÇİN MÜDDET TAYİNİ

MADDE 3 - Kabul için bir müddet tâyin ederek başka kimseye bir akdin yapılmasını teklif eden kimse bu müddetin hitamına kadar icabından dönemez. Bu müddet bitmeden evvel kabul haberi kendisine yetişmezse icap ile bağlı kalmaz.

2 - KABUL İÇİN MÜDDET TAYİNİ OLUNMAKSIZIN İCAP

a) HAZIRLAR BEYNİNDE

MADDE 4 - Kabul için bir müddet tâyin olunmaksızın hazır olan bir şahsa karşı vâkı olan icap derhal kabul olunmadığı takdirde, anı yapan bağı kalmaz.

İki taraf yahut vekillerinin bizzat telefon ile yaptıkları akitlere hazırlar arasında icra olunmuş nazariyle bakılır.

b) GAİPLER ARASINDA

MADDE 5 - Hazır olmyan bir şahsa karşı müddet tâyin olunmaksızın dermeyan olunan icap zamanında ve muntazam surette irsal olunmuş bir cevabın vusulüne intizar edebileceği dakikaya kadar, onu yapan hakkında lüzum ifade eder.

Bu kimsenin icabını zamanında vâsıl olmuş addetmeğe hakkı vardır.

Vaktinde gönderilen kabul haberi icabı yapana geç varır o kimse onunla mülzem olmamak iddiasında bulunursa keyfiyeti derhal kabul edene bildirmeğe mecburdur.

3 - ZİMNİ KABUL

MADDE 6 - İcabı dermeyan eden kimse gerek işin hususi mahiyetinden gerek hal ve mekiin icabından naşi sarih bir kabule intizar mecburiyetinde olmadığı takdirde, eğer icap münasip bir müddet içinde reddolunmamış ise, akde münakit olmuş nazariyle bakılır.

4 - İLTİZAMSIZ İCAP VE ALENİ İCAP

MADDE 7 - İcabı dermeyan eden kimse bu bapta hakları mahfuz olduğunu sarahaten beyan eder yahut akdi iltizam etmemek niyetinde olduğu gerek halin muktezasından gerek işin hususi mahiyetinden istidlâl olunursa, icap lüzum ifade etmez.

Tarife ve cari fiyat irsali icap teşkil etmez.

Semenini göstererek emtia teşhiri, kaideten icap addolunur.

5 - İLAN SURETİYLE VUKU BULAN VAİTLER

MADDE 8 - Bir iş veya bir şey mukabilinde ilân suretiyle bir bedel vadeden kimse, vadine tevfikân o bedeli vermeğe mecburdur.

O iş veya o şey husule gelmeksizin o kimse vadinden nükûl ederse vadettiği bedeli tecavüz etmemek üzere diğerinin hüsnü niyetle yaptığı masrafı ödemeğe mecburdur. Fakat umulan muvaffakiyetin elde edilemeyeceğini vaadi yapan kimse ispat ettiği surette, bu mecburiyete mahal kalmaz.

6 - İCAP VE KABULÜN GERİ ALINMASI

MADDE 9 - İcabın geri alındığı haberi icabın vusulünden evvel yahut aynı zamanda mürselünileyhe vâsıl olur yahut icaptan sonra vâsıl olmakla beraber mürselünileyhe icaba muttali olmazdan evvel kendisine tebliğ olunursa, icap keenlemyekün addolunur.

Bu kaide kabulün geri alınmasına da tatbik edilir.

III - GAİPLER ARASINDA VUKUBULAN BİR AKDİN HANGİ ZAMANA İSTİNAT ETTİĞİ

MADDE 10 - Gaipler arasında icra olunan akitler, kabul haberi irsal olunduğu anda hüküm ifade ederler.

Eğer sarih bir kabule ihtiyaç bulunmazsa akdin hükmü, icabın vusulü anından itibaren cereyana başlar.

B) AKİTLERİN ŞEKLİ

I - UMUMİ KAİDE VE EMROLUNAN ŞEKİLLERİN ŞÜMULÜ

MADDE 11 - Akdin sıhhati, kanunda sarahat olmadıkça hiç bir şekle tabi değildir.

Kanunun emrettiği şeklin şumul ve tesiri derecesi hakkında başkaca bir hüküm tâyin olunmamış ise akit, bu şekle riayet olunmadıkça sahih olmaz.

II - TAHRİRİ ŞEKİL

1 - KANUNEN MUAYYEN ŞEKİL

a) ŞÜMULÜ

MADDE 12 - Kanunen tahriri olmasza lâzım olan bir akdin tadili dahi tahriri olmak lâzımdır. Şu kadar ki bu akdi nakız ve tadil etmiyen mütemmin ve fer'i şartlar bu hükümden müstesnadır.

b) RÜKÜNLERİ

MADDE 13 - Tahriri olması icabeden akitlerde, borç deruhte edenlerin imzaları bulunmak lâzımdır.

Hilâfı kanunda yazılı olmadıkça imzalı bir mektup veya aslî borcu üzerine alanlar tarafından imza edilmiş olan telgrafname tahriri şekil makamına kaim olur.

c) İMZA

MADDE 14 - İmza, üzerine borç alan kimsenin el yazısı olmak lâzımdır. **(Ek cümle: 5070 - 15.1.2004 / m.22)** Güvenli elektronik imza elle atılan imza ile aynı ispat gücünü haizdir.

Bir âlet vasıtasıyla vazolunan imza, ancak örf ve âdetçe kabul olunan hallerde ve hususiyle çok miktarda tedavüle çıkarılan kıymetli evrakın imzası lâzım geldiği takdirde, kâfi addolunur.

(...) (Madde 14 ün son fıkrası, 7.7.2005 tarih ve 25868 sayılı R.G.'de yayımlanan, 1.7.2005 tarih ve 5378 sayılı [Kanunun](#) 50. maddesinin (c) bendi hükmü gereğince yürürlükten kaldırılmıştır.)

d) İMZA MAKAMINA KAİM OLACAK İŞARETLER

MADDE 15 - İmza vaz'ına muktedir olmıyan bir şahıs, imza yerine usulen tasdik olunmuş ve el ile yapılmış bir alâmet vazetmeğe yahut resmî bir şahadetname kullanmağa mezundur. Kambiyo poliçesine müteallik hükümler

mahfuzdur.

2 - AKİTTE MAHFUZ KALAN ŞEKİL

MADDE 16 - İki taraf kanunen hususi bir şekle tabi olmıyan bir akdin hususi bir şekilde yapılmasını kararlaştırmışlar ise, akit takarrür eden şekilde yapılmadıkça iki taraf bununla ilzam olunamaz.

İki taraf muayyen bir surette keyfiyeti izah etmiyerek tahriri şeklinden bahsetmiş oldukları takdirde, kanun bu şekle riayet olunmasını emrediyorsa, iki tarafın ona riayet etmesi lâzımdır.

C) BÖRCÜN SEBEBİ

MADDE 17 - Borcun sebebini ihtiva etmemiş olsa bile borç ikrarı muteberdir.

D) AKİTLERİN TEFSİRİ MUVAZAA

MADDE 18 - Bir akdin şekil ve şartlarını tayininde, iki tarafın gerek sehven gerek akitteki hakiki maksatlarını gizlemek için kullandıkları tabirlere ve isimlere bakılmıyarak, onların hakikî ve müşterek maksatlarını aramak lâzımdır.

Tahrirî borç ikrarına istinat ile alacaklı sıfatını iktisabeden başkasına karşı, borçlu tarafından muvazaa iddiası dermeyan olunamaz.

H) AKDİN MEVZUU

I - ERKANI

MADDE 19 - Bir akdin mevzuu, kanunun gösterdiği hudut dairesinde, serbestçe tâyin olunabilir.

Kanunun kat'î surette emrelediği hukukî kaidelere veya kanuna muhalefet; ahlâka (âdaba) veya umumi intizama yahut şahsi hükümlere müteallik haklara mugayir bulunmadıkça, iki tarafın yaptıkları mukaveleler muteberdir.

II - BUTLAN

MADDE 20 - Bir akdin mevzuu gayri mümkün veya gayri muhik yahut ahlâka (âdaba) mugayir olursa o akit bâttir.

Akdin muhtevi olduğu şartlardan bir kısmının butlanı akdi iptal etmeyip yalnız şart, lâğvolur. Fakat bunlar olmaksızın akdin yapılmıyacağı meczum bulunduğu takdirde, akitler tamamiyle bâttir addolunur.

III - GABİN

MADDE 21 - Bir akitte ivazlar arasında açık bir nispetlilik bulunduğu takdirde, eğer mutazarrırın müzayaka halinde bulunmasından veya hiffetinden yahut tecrübesizliğinden istifade suretiyle vukua getirilmiş ise, mutazarrır bir sene zarfında akdi feshettiğini beyan ederek verdiği şeyi geri alabilir.

Bu müddet, akdin inikadından itibaren cereyan eder.

IV - AKİT YAPMAK VADI

MADDE 22 - Bir akdin ilerde inşa edilmesine dair yapılan mukavele muteberdir.

Kanun iki tarafın menfaatleri için bu akdin sıhhatini bir nevi şekle riayet etmeğe tabi kıldığı takdirde, bu şekil o akdin yapılması taahhüdüne de tatbik olunur.

V - RIZADAKİ FESAT

I - HATA

1 - HATANIN HÜKÜMLERİ

MADDE 23 - Akit yapılırken esaslı bir hataya duçar olan taraf, o akit ile ilzam olunamaz.

2 - HATA HALLERİ

MADDE 24 - Esaslı hatalar, hulâsatan şunlardır:

1 - Hata ettiğini iddia eden tarafın bir akit hakkında rızasını beyan ederken başka bir akit kastetmiş olması.

2 - Hata ettiğini iddia eden tarafın akitte makudun aleyhi teşkil eden şeyden gayri bir şey kastetmiş yahut üzerine borç alırken başlıca nazara aldığı şahıs ta yanılmış olması.

3 - Hata ettiğini iddia eden tarafın taahhüt etiği ıvazın kastedtiği şeyden ehemmiyetli surette çok ve mukabil ıvazın ehemmiyetli surette az olması.

4 - Hata ettiğini iddia eden tarafça akdin lüzumlu vasıflarından olarak nazara alınmasına ticari doğruluğun müsait olduğu şeylerde hata edilmiş olması.

Akdin yalnız saiklerine taalluk eden hata, esaslı değildir.

Adi hesap yanlışlığı, akdin sıhhatini ihlâl etmez. Bunlar tashih olunmakla iktifa olunur.

3 - HÜSNÜNİYET KAİDELERİNE MUHALİF HAREKET DAVASI

MADDE 25 - Hataya duçar olan taraf, hüsnüniyet kaidelerine muhalif bir surette ona istinat edemez.

Bilhassa yapmağı kastettiği akdi diğer taraf icraya hazır olduğunu beyan ettiği takdirde, bu akit onun hakkında lüzum ifade eder.

4 - İHMAL YÜZÜNDEN HATA

MADDE 26 - Akdin hükmünden kurtulmak için hata ettiğini iddia eden taraf, eğer hata kendi kusurundan ileri gelmiş ise, mukavelenin bu suretle feshinden mütevellit zararı tazmine mecburdur. Fakat diğer taraf hataya vâkıf olmuş veya vâkıf olması muktazi bulunmuş olduğu takdirde, tazminat lâzım gelmez.

Eğer hakkaniyet icabederse hâkim, mutazarrır olan tarafın lehinde daha fazla tazminat hükmedebilir.

5 - BİR VASITANIN HATASI

MADDE 27 - İki taraftan birinin rızası bir muhbir veya tercüman gibi diğer bir vasıta tarafınan yanlış olarak naklolunduğu takdirde, hata hakkındaki hükümlere göre mumale olunur.

II - HİLE

MADDE 28 - Diğer tarafın hilesiyle akit icrasına mecbur olan tarafın hatası esaslı olmasa bile, o akit ile ilzam olunmaz.

Üçüncü bir şahsın hilsine düşer olan tarafın yaptığı akit lüzum ifade eder. Şu kadar ki diğer taraf bu hileye vâkıf bulunur veya vâkıf olması lâzımgelirse o akit lâzım olmaz.

III - İKRAH

1 - AKDİN İNKİZASI

MADDE 29 - Eğer iki taraftan biri diğer tarafın yahut üçüncü bir şahsın ikrahiyle bir akit yapmış olursa, kendi hakkında lüzum ifade etmez.

İkrah, üçüncü bir şahsın fiili olup ta diğer taraf ona vâkıf olmamış yahut vâkıf olması lâzım bulunmamış olduğu takdirde bu ikraha düşer olan taraf, akdi fesh ederse, hakkaniyet iktiza ettiği halde diğer tarafa tazminat vermeğe mecburdur.

3 - İKRAHIN ŞARTLARI

MADDE 30 - İkrah olunan taraf, hal ve mevkiine nazaran kendisinin yahut yakın arkabasından birinin hayat veya şahıs veya namus yahut malları ağır ve derhal vukubulacak bir tehlikeye maruz olduğuna kanaat getirdiği takdirde ikrah, muteber addolunur.

Bir hakkın veya kanuni salâhiyetin isteneceği ve kullanılacağı tehdidi ile müzayakaya düşer olan kimsenin yaptığı akit, tehdit eden için fahiş menfaatler temin etmiyorsa; bu tehdit, ikrahi muteber addolunmaz. Fakat fahiş menfaatler istihsali için tehdit olunan tarafın müzayaka halinde bulunmasından istifade olunmuş olursa bu korku nazara alınır.

IV - AKDE İCAZET İLE RIZANIN FESADI BERTARAF EDİLMESİ

MADDE 31 - Hata veya hile ile haleldar olan yahut ikrah ile yapılan akit ile mülzem olmayan taraf bu akdi ifa etmemek hakkındaki kararını diğer tarafa beyan yahut verdiği şeyi istirdat etmeksizin bir seneyi geçirir ise, akde icazet verilmiş nazariyle bakılır. Bu mehil, hata veya hilenin anlaşıldığı veya korkunun zail olduğu tarihten itibaren cereyan eder.

Hile ve haleldar olmuş yahut ikrah ile yapılmış olan bir akde icazet, zarar ve ziyan talebinden feragati istilzam etmez.

Z) TEMSİL

I - SALAHİYETE MÜSTENİT TEMSİL

1 - UMUMİYET İTİBARIYLA

a) TEMSİLİN HÜKÜMLERİ

MADDE 32 - Salâhiyetar bir mümessil tarafından diğer bir kimse namına yapılan akdin alacak ve borçları, o kimseye intikal eder.

Akdi yapar iken mümessil, sıfatını bildirmediği takdirde akdin alacak ve borçları kendisine ait olur. Şu kadar ki kendisiyle akdi yapan kimse, bir temsil münasebeti mevcut olduğunu halden istidlâl eder yahut bunlardan biri veya diğeri ile akit icrası kendisince farksız bulunur ise akdin hakları temsil olunan kimseye ait olur.

Sair hallerde alacağın temlik yahut borcun nakli hakkında mevzu usule tevfikân muamele icrası lazımgelir.

b) SALAHİYETİN DERECEŚİ

MADDE 33 - Başkası namına temsil hukuku âmmeden münbais ise mümessilin salâhiyetinin derecesi bu baptaki kanuni hükümler ile taayyün eder. Temsil hukukî bir tasarruftan tavellüt etmiş ise salâhiyetin derecesi o tasarruf ile taayyün eyler.

Şu kadar ki mümessilin salâhiyetinin derecesi üçüncü şahsa beyan ve tebliğ edilmiş ise ancak bu beyana itibar olunur.

2 - HUKUKİ MUAMELEDEN NEŞET EDEN SALAHİYET

A) SALAHİYETİN TAHDİDİ VE REFİ

MADDE 34 - Temsil olunan kimse, hukukî bir tasarruftan tevellüt eden temsil salâhiyetini her zaman tahdit veya ref edebilir. Bundan dolayı mümessilin, bir hizmet veya şirket veya vekâlet akdi gibi sebeplere istinat ederek dâva ikamesi hakkına halel gelmez.

Temsil olunan kimsenin bu hakkından evvelce feragat etmesi hükümsüzdür.

Temsil olunan kimse gerek sarahaten gerek delâleten verdiği salahiyeti diğerkimselere bildirdiği halde bu salahiyeti diğerkimselere bildirdiği halde bu salahiyeti tamamen veya kısmen ref ettiğini bildirmemiş olursa salâhiyetin bu suretle ref'ini üçüncü şahıslara karşı dermeyan edemez.

B) ÖLÜM VE EHLİYETSİZLİĞİN VE SAİRENİN HÜKÜMLERİ

MADDE 35 - Hilâfı iki tarafça kararlaştırılmış yahut maslahatın mahiyetinden istidlâl olunmuş olmadıkça hukukî bir muameleden mütevellit temsil salahiyeti mümessilin yahut temsil edilenin vefatı veya gaiplik hükmünün ilânı veya medenî hakların kullanılması salâhiyetinin izaası yahut ikisinden birinin yahut her ikisinin iflâs ilân etmesiyle, nihayet bulur.

Bir hükmi şahsın mevcudiyeti hitam bulduğu yahut bir şirket fesh olunduğu takdirde de hüküm yine böyledir.

İki tarafın birbirine karşı haiz oldukları şahsî haklar mahfuz kalır.

C) SALAHİYETİ HAVİ OLAN SENEDİN İADEŚİ

MADDE 36 - Salâhiyeti nâtik vesikayı haiz olan mümessil, vazifesi hitam bulduğu takdirde, onu temsil edilene iade yahut mahkemeye tevdi etmeye mecburdur.

Eğer temsil edilen yahut halefleri, mümessili bu hususa icbar etmekte tekâsül ederlerse, bundan dolayı hüsnüniyet ile hareket eden üçüncü şahısların düçar olacakları zararı tazmin etmeye mecbur olurlar.

D) SALAHİYETİN HANGİ ZAMANDAN İTİBAREN NİHAYET BULACAĞI

MADDE 37 - Mümessil kendi salâhiyetinin hitam bulduğunu vâkıf olmadığı müddetçe, temsil edilen yahut halefleri, bu salahiyet henüz baki imiş gibi onun muamelesi ile alacaklı veya borçlu olurlar.

Üçüncü şahısların, salâhiyetin nihayet bulduğuna vâkıf oldukları suretler müstesnadır.

II - SALAHİYETİN FIKDANI

1 - İCAZET

MADDE 38 - Bir kimse salahiyeti olmadığı halde diğer bir şahıs namına bir akit yaptığı takdirde, bu şahıs bu akde icazet vermedikçe alacaklı veya borçlu olmaz. Diğer tarafın, temsil edilenin münasip bir müddet içinde o akde icazet verip vermeyeceğini beyan etmesini talebe hakkı vardır. Bu müddet zarfında icazet verilmediği halde, o kimse mülzem olmaz.

2 - İCAZETİN BULUNMAMASI

MADDE 39 - Eğer icazetten sarahaten veya zımnen imtina olunursa, akdin sahih olmamasından tahaddüs eden zararın tazmini zımında, mümessil sıfatını takınan kimse aleyhinde dâva ikame olunur. Fakat bu kimse diğer tarafın salahiyeti bulunmadığını vâkıf olduğu veya vâkıf olması lâzım geldiğini ispat ettiği takdirde, dâvaya mahal yoktur. Mümessilin taksiri vukuunda hakkaniyet iktiza ettiği halde hâkim, onu daha fazla zarar ve ziyan itasına mahkûm eder.

Haksız mal iktisabı esasına binaen dâva ikamesi hakkı, bu hallerin kâffesinde bakidir.

III - MAHFUZ HÜKÜMLER

MADDE 40 - Şirket mümessil ve memurlarının ve tüccar vekillerinin salâhiyetleri hakkında hükümler mahfuztur.

İKİNCİ FASIL

HAKSIZ MUAMELELERDEN DOĞAN BORÇLAR

A) UMUMİ KAİDELER

I - MESULİYET ŞERAİTİ

MADDE 41 - Gerek kasten gerek ihmal ve teseyyüp yahut tedbirsizlik ile haksız bir surette diğer kimseye bir zarar ika eden şahıs, o zararın tazminine mecburdur.

Ahlâka mugayir bir fiil ile başka bir kimsenin zarara uğramasına bilerek sebebiyet veren şahıs, kezalik o zararı tazmine mecburdur.

II - ZARARIN TAYİNİ

MADDE 42 - Zararı ispat etmek müddeiye düşer, zararın hakikî miktarını ispat etmek mümkün olmadığı takdirde hâkim, halin mutad cereyanını ve mutazarrır olan tarafın yaptığı tedbirleri nazara alarak onu adalete tevfikân tâyin eder.

III - TAZMİNAT MİKTARININ TAYİNİ

MADDE 43 - Hâkim, hal ve mevkiin icabına ve hatanın ağırlığına göre tazminatın suretini ve şumulünün derecesine tâyin eyler.

Zarar ve ziyan irad şeklinde tâyin olunduğu takdirde borçludan icabeden teminat alınır.

IV - TAZMİNATIN TENKİSİ

MADDE 44 - Mutazarrır olan taraf zarara razı olduğu yahut kendisinin fiili zararın ihdasına veya zararın tezayüdüne yardım ettiği ve zararı yapan şahsın hal ve mevkiini ağırlaştırdığı takdirde hâkim, zarar ve ziyan miktarını tenkis yahut zarar ve ziyan hükmünden sarfınazar edebilir.

Eğer zarar kasden veya ağır bir ihmal veya tedbirsizlikle yapılmamış olduğu ve tazmini de borçluyu müzayakaya maruz bıraktığı takdirde hâkim, hakkaniyete tevfikan zarar ve ziyanı tenkis edebilir.

V - HUSUSİ HALLER

1 - ADAM ÖLMESİ VE CİSMANİZARAR

A) ÖLÜM TAKDİRİNDE ZARAR VE ZİYAN

MADDE 45 - Bir adam öldüğü takdirde zarar ve ziyan, bilhassa defin masraflarını da ihtiva eder. Ölüm, derhal vukubulmamış ise zarar ve ziyan tedavi masraflarını ve çalışmağa muktedir olamamaktan mütevellit zararı ihtiva eder.

Ölüm neticesi olarak diğer kimseler müteveffanın yardımından mahrum kaldıkları takdirde, onların bu zararını da tazmin etmek lazımgelir.

B) CİSMANİ ZARAR HALİNDE LAZIMGELEN ZARAR VE ZİYAN

MADDE 46 - Cismanî bir zarara düşer olan kimse külliyyen veya kısmen çalışmağa muktedir olamamasından ve ileride iktisaden maruz kalacağı mahrumiyetten tevellüt eden zarar ve ziyanını ve bütün masraflarını isteyebilir.

Eğer hükmün suduru esnasında, kâfi derecede kanaat ile cismanî zararın neticelerini tâyin etmek mümkün değil ise; hükmün tefhimi tarihinden itibaren iki sene zarfında hâkimin, tetkik salâhiyetini muhafaza etmeğe hakkı vardır.

C) MANEVİ TAZMİNAT

MADDE 47 - Hâkim, hususi halleri nazara alarak cismanî, zarara düşer olan kimseye yahut adam öldüğü takdirde ölünün ailesine manevi zarar namiyle adalete muvafık tazminat verilmesine karar verebilir.

2 - HAKSIZ REKABET

MADDE 48 - Yanlış ilânlar yahut hüsnüniyet kaidelerine mugayir sair hareketler ile müşterileri tenakus eden yahut bunları gaip etmek korkusuna maruz olan kimse bu fiilere hitam verilmesi için faili aleyhinde dâva ikame ve failin hatası vukuunda sebebiyet verdiği zararın tazminini talep edebilir.

(Ek Fıkra: 6763 - 29.06.1956) Ticari işlere ait olan haksız rekabet hakkında Ticaret [Kanunu](#) hükümleri mahfuzdur.

3 - ŞAHSİ MENFAATLERİN HALELDAR OLMASI

MADDE 49 - (Değişik: 3444 - 04.05.1988) Şahsiyet hakkı hukuka aykırı bir şekilde tecavüze uğrayan kişi, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat namıyla bir miktar para ödenmesini dâva edebilir.

Hâkim, manevi tazminatın miktarını tâyin ederken, tarafların sıfatını, işgal ettikleri makamı ve diğer sosyal ve ekonomik durumlarını da dikkate alır.

Hâkim, bu tazminatın ödenmesi yerine, diğer bir tazmin sureti ikame veya ilave edebileceği gibi tecavüzü kınayan bir karar vermekle yetinebilir ve bu kararın basın yolu ile ilanına da hükmedebilir.

VI - MÜTESELSİL MESULİYET

1 - HAKSIZ FİİL HALİNDE

MADDE 50 - Birden ziyade kimseler birlikte bir zarar ika ettikleri takdirde müşevvik ile asıl fail ve fer'an methali olanlar, tefrik edilmeksizin müteselsilen mesul olurlar. Hâkim, bunların birbiri aleyhinde rücu hakları olup olmadığını takdir ve icabında bu rücuun şumulünün derecesine tâyin eyler.

Yataklık eden kimse, vakı olan kârdan hisse almadıkça yahut iştirakiyle bir zarara sebebiyet vermedikçe mesul olmaz.

2 - MUHTELİF SEBEPLERİN İÇTİMAI HALİNDE

MADDE 51 - Müteaddit kimseler muhtelif sebeplere (haksız muamele, akit, kanun) binaen mesul oldukları takdirde haklarında, birlikte bir zarar vukuuna sebebiyet veren kimseler hakkındaki hükümlere göre muamele olunur.

Kaideten haksız bir fiili ile zarara sebebiyet vermiş olan kimse en evvel, tarafından hata vaki olmamış ve üzerine borç alınmamış olduğu halde kanunen mesul olan kimse en sonra, zaman ile mükellef olur.

VII - MEŞRU MÜDAFAA, İZTIRAR VE KENDİ HAKKINI

VİKAYE İÇİN KUVVET KULLANILMASI

MADDE 52 - Meşru müdafaa halinde mütecavizin şahsına veya mallarına yapılan zarardan dolayı tazminat lazım gelmez.

Kendisini veya diğerini zarardan yahut derhal vukubulacak bir tehlikeden vikaye için başkasının mallarına hâlel iras eden kimsenin borçlu olduğu tazminat miktarını hâkim, hakkaniyete tevfikân tâyin eder.

Kendi hakkını vikaye için cebrî kuvvete müracaat eden kimse hal ve mevkiâ nazaran zamanında hükümetin müdahalesi temin edilemediği yahut hakkının ziyaa uğramasını yahut hakkının kullanılması hususunun pek çok müşkül olmasını meni için başka vasıtalar mevcut olmadığı takdirde, bir gûna tazminat itasıyle mükellef olmaz.

VIII - CEZA HUKUKU İLE MEDENİ HUKUK ARASINDA MÜNASEBET

MADDE 53 - Hâkim, kusur olup olmadığına yahut haksız fiilin faili temyiz kudretini haiz bulunup bulunmadığına karar vermek için ceza hukukunun mesuliyete dair ahkâmiyle bağlı olmadığı gibi, ceza mahkemesinde verilen beraet kararıyla de mukayyet değildir. Bundan

başka ceza mahkemesi kararı, kusurun takdiri ve zararın miktarını t y n hususunda dahi hukuk h kimi takyit etmez.

B) TEMY Z KUDRETİNİ HAİZ OLMAYANLARIN MESUL YETİ

MADDE 54 - Hakkaniyet iktiza ediyorsa h kım, temyiz kudretini haiz olmayan kimseyi ika ettiği zararın tamamen yahut kısmen tazminine mahkûm eder.

Temyiz kudretini muvakkaten ızaa eden kimse, bu halde iken yapmış olduğu zararı tazmine mecburdur. şu kadar ki kendi kusuru olmaksızın ika edilmiş olduğunu ispat eder ise mesul olmaz.

C) İSTİHDAM EDENLERİN MESUL YETİ

MADDE 55 - Başkalarını istihdam eden kimse, maiyetinde istihdam ettiği kimselerin ve amalesinin hizmetlerini ifa ettikleri esnada yaptıkları zarardan mesuldür. şu kadar ki b yyle bir zararın vukubulmaması için hal ve maslahatın icabettiği bütün dikkat ve itinada bulunduğunu yahut dikkat ve itinada bulunmuş olsa bile zararın vukuuna mani olamayacağını ispat ederse mesul olmaz.

İstihdam eden kimsenin, zâmin olduğu Şey ile zararı ika eden şahsa karşı rücu hakkı vardır.

D) HAYVANLAR TARAFINDAN YAPILAN ZARARDAN MESUL YET

I - ZARAR VE ZİYAN

MADDE 56 - Bir hayvan tarafından yapılan zarar o hayvan kimin idaresinde ise o kimse hal ve maslahatın icabettiği bütün dikkat ve itinaı yaptığını yahut bu dikkat ve itinada bulunmuş olsa bile zararın vukuuna mani olamayacağını ispat etmedikçe tazmine mecburdur.

Bu surette eğer hayvan diğer bir şahıs yahut diğer bir şahsa ait olan hayvan tarafından  rk t lm ş olur ise bu kimse onlara rücu edebilir.

II - HAYVAN ÜZERİNDE HAPİS HAKKI

MADDE 57 - Bir kimsenin hayvanı diğerinin gayrimenkul  üzerinde bir zarar yaptığı takdirde gayrimenkulün zilyedi o hayvanı zabt ve kendisine ita olunabilecek tazminat mukabilinde teminat olmak üzere yedinle hapsedmeğe hakkı vardır. Eğer hal ve maslahat icabederse, gayrimenkul zilyedi o hayvanı

 ld rebilir. şu kadar ki gayrimenkulün zilyedi hemen keyfiyetten hayvanların sahibini haberdar etmeğe ve eğer onu bilmiyorsa kendisini bulmak için lazım gelen tedbirleri ittihaz eylemeğe mecburdur.

H) BİNA VE DİĞER ŞEYLERDE MESUL YET

I - ZARAR VE ZİYAN

MADDE 58 - Bir bina veya imal olunan herhangi bir Şeyin maliki, o Şeyin fena yapılmasından yahut muhafazadaki kusurundan dolayı mesul olur.

Bir cihetten dolayı kendisine karşı mesul olan şahıslar aleyhindeki rücu hakkı mahfuzdur.

II - TEDBİRLER

MADDE 59 - Bir binadan yahut diğer bir şahsın imal ettiği şeylerden dolayı zuhura gelecek bir zarara maruz olan kimsenin, tehlikeyi bertaraf etmek için, lazım gelen tedbirlere tevessül etmesini malikten talep etmeğe hakkı vardır.

şahısların ve malların vikayesine dair olan zabıta nizamları bakidir.

V) MÜRURU ZAMAN

MADDE 60 - Zarar ve ziyan yahut manevi zarar namiyle nakdi bir meblâğ tediyesine müteallik dâva, mutazarrır olan tarafın zarara ve failine ittılai tarihinden itibaren bir sene ve her halde zararı müstelzim fiilin vukuundan itibaren on sene mürurundan sonra istima olunmaz.

şu kadar ki zarar ve ziyan dâvası, ceza kanunları mucibince müddeti daha uzun müruru zamana tabi cezayı müstelzim bir fiilden neşet etmiş olursa şahsî dâvaya da o müruru zaman tatbik olunur.

Eğer haksız bir fiil, mutazarrır olan taraf aleyhinde bir alacak tevlit etmiş olursa, mutazarrır kendisinin tazminat talebi müruru zaman ile sâkıt olsa bile o alacağı vermekten imtina edebilir.

ÜÇÜNCÜ FASIL

HAKSIZ BİR FİİL İLE MAL İKTİSABINDAN DOĞAN BORÇLAR

A) şARTLAR

I - UMUMİYET İTİBARIYLA

MADDE 61 - Haklı bir sebep olmaksızın aharın zararına mal iktisabeden kimse, onu iadeye mecburdur. Hususiyle muteber olmayan veya tahakkuk etmemiş bulunan bir sebebe yahut vücudu nihayet bulmuş olan bir sebebe müsteniden ahzolunan şeyin, iadesi lazımdır.

II - BORÇ OLMAYAN şEYİN TEDİYESİ

MADDE 62 - Borçlu olmadığı şeyi ihtiyariyle veren kimse hataen kendisini borçlu zan ederek verdiğini ispat etmedikçe onu istirdat edemez. Müruru zamana uğramış olan bir borcu eda yahut ahlâki bir vazifeyi ifa için verilen şey, geri alınamaz.

B) İADENİN şÜMULÜ

I - MÜDDEİALEYHİN BORCU

MADDE 63 - Haksız olarak bir şeyi istifa eden kimse, onun istirdadı zamanında elinden çıkmış olduğunu ispat ettiği miktar nispetinde red ve iade ile mükellef değildir.

şu kadar ki kabız, o şeyi suiniyet ile elden çıkarmış yahut onu elden çıkarır iken bilahare red ve iadeye mecbur olacağına vakıf bulunmuş olursa red ve iadeye mecburdur.

II - MASRAFTAN MÜTEVELLİT HAKLAR

MADDE 64 - Müddeialeyhın, yaptığı zaruri yahut faideli masrafları istirdada salahiyeti vardır. Müddeialeyh, o şeyi kabzettiiği zaman suiniyet ile hareket etmiş ise yaptığı faideli masraflardan iade zamanında halen mevcut olan fazlalık nisbetindeki miktarı kendisine tediye olunur. Diğer masraflardan dolayı müddeialeyhın, bir gûna tazminat talebine hakkı yoktur.

Fakat iadeden evvel kabzolunan şey ile birleştirilmiş olan ziyadeyi, o şeye zarar vermeksizin tefrik kabil olduğu ve müddeide masrafların bedelini teklif etmediği takdirde ilâve olunan ziyadeyi ref edebilir.

C) İSTİRDADIN CAİZ OLMAMASI

MADDE 65 - Haksız yahut ahlâka (âdaba) mugayir bir maksat istihsali için verilen bir şeyi istirdada mahal yoktur.

D) MÜRURU ZAMAN

MADDE 66 - Haksız surette mal iktisabından dolayı ikame olunacak dâva, mutazarrır olan tarafın verdiği istirdada hakkı olduğuna ıttılai tarihinden itibaren bir sene müruriyle ve her halde bu hakkın doğduğu tarihten itibaren on senenin müruriyle sakıt olur. Eğer mal iktisabı mutazarrır olan taraf aleyhinde bir borç teşkilinden ibaret ise, mutazarrırın hakkı müruru zaman ile sakıt olmuş olsa bile, bu borcu ifa etmez.

İKİNCİ BAP

BORÇLARIN HÜKMÜ

BİRİNCİ FASIL

BORÇLARIN İFASI

A) UMUMİ ESASLAR

I - BİZZAT BORÇLU TARAFINDAN İFA

MADDE 67 - Borcun, bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinde alacaklının menfaati bulunmadıkça; borçlu, borcunu şahsen ifaya mecbur değildir.

II - İFANIN MEVZUU

1 - KISMEN TEDİYE

MADDE 68 - Borcun miktarı muayyen ve tamamı muaccel olduğu takdirde alacaklı kısmen vukubulan tediyei reddebilir. Alacaklı kısmen tediyei kabul ederse borçlu, borçtan ikrar eylediği kısım tediyeiden imtina edemez.

2 - TAKSİM KABİL OLMİYAN BORÇ

MADDE 69 - Borç, taksim edilemediği ve alacaklılar birden ziyade olduğu takdirde bunlardan biri borcun tamamen ifasını isteyebilir. Borçlu hepsine karşı borcunu vermeye mecburdur. Borçlular birden ziyade ise her biri taksimi kabil olmayan borcun tamamını vermekle mükelleftir. Halin icabından hilâfi anlaşılmadıkça, veren borçlu, kendisiyle müştereken borçlu olanlara hisseleriyle rücu hakkını haiz ve bu nispette alacaklının haklarına halef olur.

3 - MUAYYEN OLMAYAN BİR ŞEYE TAALLÜK EDEN BORÇ

MADDE 70 - Verilmesi lâzım gelen şey yalnız neville tâyin edilmiş ise işin mahiyetinden hilâfı anlaşılmadıkça bu şeyin intihabı borçluya aittir. Bununla beraber borçlu, mutavassıt vasıftan aşağı vasıfta bir şey veremez.

4 - BİR DEN ZİYADE ŞEYLERE TAALLÜK EDEN BORÇ

MADDE 71 - Borç birden ziyade şeylerin yapılmasını veya verilmesini şamil olupta borçlu bunlardan yalnız biriyle mükellef tutulabilirse işin mahiyetinden hilâfı anlaşılmadıkça intikap, borçluya aittir.

5 - FAİZ ★

MADDE 72 - Bir kimse , vermesine mecbur olupta miktarı ne mukavele ile ne de kanun veya örf ve âdet ile muayyen değil ise bu faiz senevi yüzde beş hesabıyla tediye olunur. (Mukavele ile faiz meselesinde suiistimalin meni hukuku âmme kanunlarına aittir).

B) BORCUN İFA EDİLECEĞİ MAHAL

MADDE 73 - Borcun ifa edilmesi lâzım gelen yer, iki tarafın sarih veya zımnî arzusuna göre tâyin edilir. Hilâfına bir şart mevcut olmadığı surette aşağıdaki hükümler tatbik olunur:

1 - Borç bir miktar paradan ibaret ise tediye alacaklının verme zamanında mukim bulunduğu yerde vukubulur.

2 - Borç muayyen bir şeye taallük ediyorsa bu şey akdin inikadı zamanında bulunduğu yerde teslim olunur.

3 - Bunlardan başka her borç doğumu zamanında borçlunun mukim bulunduğu yerde ifa edilir. Alacaklının ikametgâhında tediye edilmesi lâzım gelen bir borcun ifası borcun doğumundan sonra alacaklının ikametgâhını değiştirmesi sebebiyle ehemmiyetli bir surette güçleşmiş ise borç alacaklının evvelki ikametgâhında ifa olunabilir.

C) İFANIN ZAMANI

I - MUACCEL BORÇ

MADDE 74 - Ecel meşrut olmadığı veya işin mahiyetinden anlaşılmadığı takdirde borcun hemen ifa ve derhal icrası talep olunabilir.

II - MÜECCEL BORÇ

1 - AY ÜZERİNE ECEL

MADDE 75 - Borcun ifası için bir ayın iptidâsı veya nihayet tâyin olunmuş ise ayın birinci ve sonuncu günü anlaşılır. Bir ayın ortası tâyin olunmuş ise bundan ayın on beşi anlaşılır.

2 - DİĞER ECELLER

MADDE 76 - Bir borç veya sair her hangi bir tasarruf akdin inikadından itibaren bir müddetin hitamında ifa ve icra edilmek lâzım geldiği takdirde, vade aşağıdaki veçhile tâyin olunur:

1 - Müddet, gün ile tâyin edilmiş ise borç, akdin inikat ettiği gün sayılmıyarak müddetin son günü muaceel olur. Müddet, sekiz veya on beş gün ise bu müddet bir veya iki haftayı değil tam sekiz veya on beş günü ifade eder.

2 - Müddet haftalar ile tâyin edilmiş ise borç son haftanın, akdin münakit olduğu güne ismen tevafuk eden gününden muaccel olur.

3 - Müddet ay ile veya sene, yarı sene ve senenin dörtte biri gibi birden ziyade ayları ihtiva eden bir zaman ile tâyin edildiği surette borç, akdin münakit olduğu gün ayın kaçınıcı günü ise son ayın buna tekabül eden günü muaccel olur. Son ayda tekabül eden gün mevcut değil ise borç son ayın son günü ifa olunur.

Yarım ay tabiri, on beş günlük bir müddete muadildir. Müddet bir veya birden ziyade ay ile yarım ay ise on beş gün son olarak hesap edilir.

Bu kaideler, müddet, akdin inikadından başka bir zamandan itibaren cereyan ettiği surette de tatbik olunur. Muayyen bir zaman içinde ifa edilmek lâzım gelen bir borcu borçlu, müddetin hitamından evvel ifa ile mükelleftir.

3 - CUMA VE TATİL GÜNLERİ(*)

MADDE 77 - Bir cumaya veya kanunen tatil olarak kabul edilen diğer bir güne tesadüf eden vade kendiliğinden bu günü takip edip tatil olmıyan ilk güne geçer. Hilâfına mukavele muteberdir.

III - İŞLERE TAHSİS OLUNAN SAATLERDE İFA

MADDE 78 - Borç vade gününde işlere tahsis olunan saatler zarfında ifa ve alacaklı tarafından kabul edilmek lâzım gelir.

IV - ECELİN UZATILMASI

MADDE 79 - Borcun ifası için tâyin olunan ecel uzatılmış ise yeni mehil, aksi şart edilmedikçe evvelki mehlin hitamını takip eden birinci günden başlar.

V - VAKTİNDEN EVVEL İFA

MADDE 80 - Akdin hükmünden veya mahiyetinden veya hal icabından iki tarafın hilâfını kast ettikleri anlaşılmadığı takdirde, borçlu borcunu vadesinden evvel ifa edebilir. Şu kadar ki borçlunun, vadeden evvel tediyede bulunmasından dolayı mukavele ile veya adeten mezun olmadıkça bir miktar tenzilât icrasına hakkı yoktur.

I - MÜTEKABİL TAAHHÜDATI İHTİVA EDEN AKİTTE

1 - İFANIN TARZI

MADDE 81 - Mütekabil taahhütleri muhtevi olan bir akdin ifasını talep eden kimse, akdin şartlarına ve mahiyetine nazaran bir ecelden istifade hakkını haiz olmadıkça kendi borcunu ifa etmiş veya ifasını teklif etmiş olmak lâzımdır.

2 - BORCUNU ÖDEMEKTEN ACİZ HALİNDE BİR TARAFIN FESİH HAKKI

MADDE 82 - Mütekabil taahhütleri muhtevi olan bir akitte âkitlerden birinin borcunu edadan âciz olması ve bilhassa iflâs veya aleyhindeki haczin neticesiz kalması sebebi ile diğer tarafın hakkı tehlikeye düşerse, bu taraf, lehindeki borcun ifası temin edilinceye kadar kendisine terettüp eden borcun ifasından imtina ve talebi üzerine bu teminat münasip bir müddet içinde verilmediği surette akdi feshedebilir.

(*) 27 Mayıs 1935 tarih ve 2739 sayılı Kanunla hafta tatili (PAZAR) günü olarak kabul edilmiştir.

D) TEDİYE

I - MEMLEKET PARASIYLA

MADDE 83 - Mevzuu para olan borç memleket parasiyle ödenir.

Akit tediye mahallinde kanuni rayici olmayan bir para üzerine varit olmuş ise akdin harfiyen icrası "aynen ödemek" kelimeleri veya buna muadil sair tabirat ile şart edilmiş olmadıkça borç vadenin hulûlü günündeki rayici üzerinden memleket parasiyle ödenebilir.

(Ek Fıkra: 3678 - 14.11.1990) Yabancı para borcunun vadesinde ödenmemesi halinde alacaklı, bu borcu vade veya fiilî ödeme günündeki rayice göre Türk parası ile ödenmesini isteyebilir.(*)

II - MAHSUP

1 - KISMEN TEDİYE HALİNDE

MADDE 84 - Borçlu faiz veya masrafları tediyede gecikmiş değil ise kısmen icra eylediği tediye resûlmaile mahsup edebilir.

Alacaklı alacağın bir kısmı için kefalet, rehin veya sair teminat almış ise borçlu kısmen icra eylediği tediye temin edilen veya teminatı daha iyi olan kısma mahsup etmek hakkını haiz değildir.

2 - BİR DEN FAZLA BORÇLAR OLDUĞU SURETTE

a) ALACAKLININ BEYANINA TEVFİKAN

MADDE 85 - Birden fazla borçları bulunan borçlu, borçları ödemek zamanında bu borçlardan hangisini tediye etmek istediğini alacaklıya beyan etmek hakkını haizdir.

Borçlu beyanatta bulunmadığı surette vukubulan tediye kendisi tarafından derhal itiraz edilmiş olmadıkça alacaklının makbuzda irae ettiği borca mahsup edilmiş olur.

b) KANUNA TEVFİKAN

MADDE 86 - Kanunen muteber bir beyan vâki olmadığı yahut makbuzda bir gûna mahsup gösterilmediği takdirde, tediye muaccel olan borca mahsup edilir.

Müteaddit borçlar muaccel ise tediye, borçlu aleyhinde birinci olarak takip edilen borca mahsup edilir. Takibat vâki olmamış ise tediye, vadesi iptida hulûl etmiş olan borca mahsup edilir.

Müteaddit borçların vadeleri aynı zamanda hulûl etmiş ise mahsup mütenasiben vâki olur. Hiç bir borcun vadesi hulûl etmemiş ise alacaklı için en az teminatı haiz olan borca mahsup edilir.

(*) 14 Kasım 1990 tarih ve 3678 sayılı Kanunun Geçici 1 inci maddesi hükmüne göre, ek fıkra, yürürlük tarihinden önceki ilişkilerden doğan ve halen görülmekte olan yabancı para ve faiz alacaklarına ilişkin davalar hakkında uygulanmaz. Ancak, alacaklıların bu Kanuna ve Borçlar Kanununun 105 inci maddesine göre munzam zarar talep etme hakları saklıdır.

III - MAKBUZ VE SENETLERİN İADESİ

1 - BORÇLUNUN HAKKI

MADDE 87 - Borcu ödeyen borçlu, bir makbuz veya borcun tamamı tediye edilmiş ise senedin geri verilmesini veya iptalini istemek hakkını haizdir. Borcun tamamı ödenmemiş veya senet alacaklıya başka haklar da vermekte ise borçlu ancak makbuz itasını ve tediye senede darcını isteyebilir.

2 - HÜKÜMLERİ

MADDE 88 - Faizden veya icar bedeli gibi muayyen zamanlarda ödenmesi lâzım gelen sair borçlardan ihtirazi bir kayıt dermeyesin bir taksit için makbuz veren alacaklı ondan evvelki taksitleri de tahsil etmiş sayılır. Alacaklı resülmal için makbuz vermiş ise faizlerinin tahsil etmiş sayılır. Senet borçluya iade edildikte borç sâkıt olmuş sayılır.

3 - SENEDİN İADESİNİN MÜMKÜN OLAMAMASI

MADDE 89 - Alacaklı senedi zayi ettiğini iddia eder ise tediye bulunan borçlu kendisine senedin iptalini ve borcun sukutunu mübeyyin resmen tanzim veya usulen tasdik edilmiş bir ilmühaber vermeğe alacaklıyı mecbur edebilir. Kıymetli evrakın iptaline müteallik hükümler mahfuzdur.

H) ALACAKLININ TEMERRÜDÜ

I - ŞARTLAR

MADDE 90 - Yapılacak veya verilecek şey usulü dairesinde kendisine arz olunan alacaklı muhik bir sebep olmaksızın onu reddeder veya borçlunun borcunu ifa edebilmesi için tekaddümen kendi tarafından yapılması lâzım gelen muameleleri icradan imtina eder ise, mütemerrit addolunur.

II - HÜKÜMLERİ

1 - BORCUN MEVZUU BİR AYIN OLDUĞU SURETTE

a) TEVDİ HAKKI

MADDE 91 - Alacaklı mütemerrit olduğu takdirde borçlu hasar ve masrafları alacaklıya ait olmak üzere vereceği şeyi tevdi ederek borcundan beraet edebilir. Tevdi edilecek yeri, tediye yerindeki hâkim tâyin eder. Fakat ticari eşya, hâkimin kararı olmaksızın dahi bir ardiyeye tevdi edilebilir.

b) SATMAK HAKKI

MADDE 92 - Akdın mevzuu olan şeyin mahiyeti veya işin nevi tevdi mâni olur veya verilecek şey bozulmağa maruz veya muhafazası masrafı mucip veya tevdi büyük masrafları müstelzim olur ise borçlu evvelen ihtarda bulunduktan sonra hâkimin izniyle onu alenen sattırarak bedelini tevdi edebilir. Verilecek şey borsada mukayyet veya cari fiate mevcut veya masraflarına nispetle kıymeti az ise satışın aleni olması lâzım olmadığı gibi ihtara lüzum görmeksizin de hâkim, satışa müsaade edebilir.

c) TEVDİ EDİLEN ŞEYİN İSDİRDADI

MADDE 93 - Alacaklı tevdi edilen şeyi kabul eylediğini beyan etmiş veya tevdi bir rehlin fekkini tevhit eylemiş bulunmadıkça, borçlu tevdi edilen şeyi istirdat edebilir. Tevdii edilen şeyin istirdadı ile beraber, alacak bütün teferrüatıyla yeniden tevellüt eder.

2 - BÖRCÜN MEVZUU BİR ŞEY OLMADIĞI SURETTE

MADDE 94 - Borcun mevzuu bir aynın teslimini tazammun etmediğı surette eğer alacaklı mütemerrit ise borçlunun temerrüdüne müteallik hükümlere tevfrican, borçlu akdi feshedebilir.

V - BÖRCÜN İFASINA MANİ OLAN DİĞER SEBEPLER

MADDE 95 - Verilecek şey ve yapılacak iş ne alacaklıya ne de alacaklıya müteallik şahsı diğer bir sebeple mümessiline arz edilemez veya borçlunun kusuru olmaksızın alacaklının şahsında tereddüt olunursa borçlu, alacaklının temerrüdü halinde olduğu gibi tevdi etmek veya akdi fesheylemek hakkını haizdir.

İKİNCİ FASIL

BORÇLARIN ÖDENMEMESİNİN NETİCELERİ

A) BÖRCÜN İFA EDİLMEMESİ

I - BÖRÇLÜNÜN MESULİYETİ

1 - UMUMİYET İTİBARİYLE

MADDE 96 - Alacaklı hakkını kısmen veya tamamen istifa edemediğı takdirde borçlu kendisini hiç bir kusurun isnat edilemeyeceğini ispat etmedikçe bundan mütevellit zararı tazmine mecburdur.

2 - BİR ŞEYİN YAPILMASI VEYA YAPILMAMASI BÖRÇLARI

MADDE 97 - Bir şeyin yapılmasına müteallik borç borçlu tarafından ifa edilmediğı takdirde, alacaklı masrafı borçluya ait olmak üzere borcun kendisi tarafından ifasına izin verilmesini talep edebilir. Her türlü zarar ve ziyan dâvası hakkı mahfuzdur.

Bir şeyin yapılmamasına taallük eyleyen borca muhalif surette hareket eden kimse mücerret muhalefet ile zarar ve ziyan tediyesine mecburdur.

Bundan başka alacaklı taahhüde muhalif olarak yapılan şeyin ref'ini isteyebilir. Alacaklı, masrafları borçluya ait olmak üzere, kendisi tarafından ref'a izin verilmesini de isteyebilir.

II - MESULİYETİN VÜSATI

1 - UMUMİYET İTİBARİYLE

MADDE 98 - Borçlu, umumiyet itibariyle her kusurdan mesuldur. Bu mesuliyetin vüsati işin hususi mahiyetine göre çok veya az olabilir. Hususiyle iş borçlu için bir faideyi mucip olmadığı surette, mesuliyet daha az şiddetle takdir olunur.

Haksız fiilerden mütevellit mesuliyete müteallik hükümler, kıyasen akde muhalif hareketlere de tatbik olunur.

2 - MESULİYETTEN BERAAET ŞARTI

MADDE 99 - Hile veya ağır kusur halinde dūçar olacağı mesuliyetten borçlunun iptidaen beraetini tazammun edecek her Őart, batıldır.

Hafif kusur halinde, borçlu iptidaen mesuliyetten beraeti tazammun eden Şartın dermeyanı sırasında alacaklı borçlunun hizmetinde ise veya mesuliyet hükümet tarafından imtiyaz suretiyle verilen bir sanatın icrasından tevellüt ediyorsa; haiz olduğu takdir salâhiyetine istinat ile hâkim, bu Şartı batıl addedebilir.

3 - MUAVİN ŞAHISLARIN MESULİYETİ

MADDE 100 - Bir borcun ifasını veya bir borçtan mütevellit bir hakkın kullanılmasını kendisi ile beraber yaşıyan Şahıslara veya maiyetinde çalışanlara velev kanuna muvafık surette tevdi eden kimse, bunların işlerini icra esnasında ika ettileri zarardan dolayı diğer tarafa karşı mesuldür.

Bunların fiilinden mütevellit mesuliyeti, evvelce iki taraf arasında yapılan bir mukavele tamamen veya kısmen bertaraf edebilir.

Alacaklı, borçlunun hizmetinde ise veya mesuliyet hükümet tarafından imtiyaz suretiyle verilen bir sanatın icrasından tevellüt ediyorsa; borçlu mukavele ile ancak hafif bir kusurdan mütevellit mesuliyetten kendisini beri kılabilir.

B) BORÇLUNUN TEMERRÜDÜ

I - ŞARTLAR

MADDE 101 - Muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtariyle, mütemerrit olur.

Borcun ifa edileceği gün müteffikan tâyin edilmiş veya muhafaza edilen bir hakka istinaden iki taraftan birisi bunu usulen bir ihbarda bulunmak suretiyle tesbit etmiş ise, mücerret bugünün hitamı ile borçlu mütemerrit olur.

II - HÜKÜMLERİ

1 - KAZA HALİNDE MESULİYET

MADDE 102 - Mütemerrit olan borçlu, borcun teahhürle ifasından dolayı zarar ve ziyan tediyesine mecbur olduğu gibi kazara vukua gelecek zarardan da mesuldür.

Borçlu, kendisi tarafından bir gûna kusur olmaksızın teahhürde bulunmuş olduğunu veya borç vakit ve zamaniyle ifa edilmiş olsa bile kazanın alacaklının zararına olarak tediyeye olunacak Şeye isabet edeceğini ispat ederek, bu mesuliyetten kurtulabilir.

2 - GEÇMİŞ GÜNLER FAİZİ

a) UMUMİYET İTİBARIYLA

MADDE 103 - Bir miktar paranın tediyesinden temerrüt eden borçlu mukavele ile daha az bir faiz tâyin edilmiş olsa bile geçmiş günler için senevi yüzde beş hesabıyla faiz tediyesine mecburdur. ★

Akitte doğrudan doğruya veya taksite raptedilmiş komüsyon Şeklinde yüzde beőten ziyade bir faiz Şart edilmiş ise bu faiz de temerrüt eden borçludan istenebilir.

Son fıkra, 29 Haziran 1956 tarih ve 6763 sayılı [Kanunun](#) 41 inci maddesiyle kaldırılmıştır.

b) FAİZİN, MÜTEDAHİL TAKSİTLERİN, HİBE ETTİĞİ

MEBALİĞİN TEDİYESİNDE MÜTEMERRİT OLAN BORÇLU

MADDE 104 - Faiz veya mütedahil iratların yahut hibe ettiği bir miktar paranın tediyesinden temerrüt eden borçlu bunlar için geçmiş günler faizini ancak icraya veya mahkemeye müracaat gününden itibaren tediye mecburdur.

Bunun aksine olan her şart, cezai şart hakkındaki hükümlere tevfikan takdir olunur.

Geçmiş günler faizinin tediyesinde temerrüt sebebi ile faiz yürütülemez. ★

3 - MUNZAM ZARAR

MADDE 105 - Alacaklının düçar olduğu zarar geçmiş günler faizinden fazla olduğu surette borçlu kendisine hiç bir kusur isnat edilemeyeceğini ispat etmedikçe bu zararı dahi tazmin ile mükelleftir.

Bu munzam zarar derhal takdir olunabilirse hâkim, esasa dair karar verir iken bu zararın miktarını dahi tâyin edebilir.

4 - BİR MEHİL TAYİNİ SURETİYLE

a) FESİH HAKKI

MADDE 106 - Karşılıklı taahhütleri havi olan bir akitte iki taraftan biri mütemerrit olduğu takdirde, diğeri borcun ifa edilmesi için münasip bir mehil tayin veya münasip bir mehilin tayinini hakimden isteyebilir.

Bu mehil zarfında borç ifa edilmemiş bulunduğu surette alacaklı her zaman onun ifasını talep ve teahhür sebebi ile zarar ve ziyan davası ikame eylemek hakkını haizdir; birde aktin icrasından ve teahhürü sebebiyle zarar ve ziyan talebinden vaz geçtiğini derhal beyan ederek borcun ifa edilmemesinden mütevellit zarar ve ziyarı talep veya akdi fesh edebilir.

b) DERHAL FESİH

MADDE 107 - Aşağıdaki hallerde bir mehil tâyinine lüzum yoktur.

1 - Borçlunun hal ve vaziyetinden bu tedbirin tesirsiz olacağı anlaşılırsa,

2 - Borçlunun temerrüdü neticesi olarak borcun ifası alacaklı için faidesiz kalmış ise,

3 - Akdin hükümlerine göre borç tâyin ve tesbit edilen bir zamanda veya muayyen bir mehil içinde ifa edilmek lâzım geliyorsa.

c) RÜCUUN HÜKÜMLERİ

MADDE 108 - Akitten rücu eden alacaklı, vaidolunan şeyi vermekten imtina ve tediye eylediği şeyi istirdat edebilir.

Bundan başka borçlu kendisine hiç bir kusurun isnat edilemeyeceğini ispat edemezse alacaklı akdin hükümsüzlüğünden mütevellit zararın tazminini de talep edebilir.

ÜÇÜNCÜ FASIL

BORÇLARIN ÜÇÜNCÜ ŞAHIS HAKKINDAKİ TESİRİ

A) ALACAKLIYA HALEF OLMAK

MADDE 109 - Alacaklıya tediyede bulunan üçüncü şahıs aşağıdaki hallerde tediyeye eylediği miktar nispetinde alacaklının haklarına kanunen halef olur:

1 - Başkasının borcu için rehnedilen bir şeyi rehinden kurtardığı ve bu şey üzerinde mülkiyet hakkı veya sair diğer bir aynî hakkı haiz bulunduğu takdirde,

2 - Alacaklıya tediyede bulunan üçüncü şahsın ona halef olacağı borçlu tarafından alacaklıya haber verildiği takdirde.

B) BAŞKASININ FİİLİNİ TAAHHÜT

MADDE 110 - Bir üçüncü şahsın fiilini başkasına taahhüt eden kimse bu üçüncü şahıs tarafından taahhüdün ifa edilmemesi halinde zarar ve ziyan tediyesine mecburdur.

(Ek Fıkra: 2486 - 08.07.1981) Muayyen bir müddet için yapılan taahhütlerde, müddetin bitimine kadar taahhüt edene yazılı olarak başvurulmaması halinde taahhüdün hükümsüz olacağına dair sözleşme muteberdir.

C) BAŞKASI LEHİNE ŞART

I - UMUMİYET İTİBARIYLA

MADDE 111 - Kendi namına akit yapan bir kimse, üçüncü şahıs lehine bir borç şart etmiş ise, o borcun ifasını talebetmek hakkını haizdir.

Üçüncü şahıs veya o borçta üçüncü şahsa halef olanlar dahi, iki tarafın niyetine veya örf ve âdete tevafuk ettiği takdirde, borcun ifasını şahsan talebedebilirler.

Bu takdirde üçüncü şahıs veya onu istihlâf edenler bu hakkı kullanmak istediklerini borçluya beyan ettiklerinden itibaren alacaklının borçluyu ibraya hakkı kalmaz.

II - SİGORTA İLE TEMİN EDİLMİŞ HUKUKİ MESULİYETLER

MADDE 112 - Başkasını istihdam eden bir kimse çalıştığı ameleye karşı hukuki mesuliyetlerini temin için sigorta yapıpta amele, sigorta ücretinin en aşağı yarısını tediyeye iştirak etmiş ise; sigortadan mütevellit haklar, münhasıran ameleye ait olur.

ÜÇÜNCÜ BAP

BORÇLARIN SUKUTU

A) BORÇLARIN FERİLERİNİN SUKUTU

MADDE 113 - Asıl borç tediyeye ile veya sair bir surette sakıt olduğu takdirde kefalet ve rehin ve sair fer'i haklar dahi sakıt olur.

Evvelce işleyen faizleri talep hakkının mahfuz bulunduğu beyan edilmiş veya hal icabından neşet eylemiş olmadıkça bu faizler talep olunamaz.

Gayrimenkul rehine ve kıymetli evraka ve konkodatoya müteallik hususi hükümler mahfuzdur.

B) TECDİT

I - UMUMİYET İTİBARIYLA

MADDE 114 - Borcun tecdidini akitten vâzif surette anlaşılacak lâzımdır.

Hususiyle mevcut bir borç için kambiyo taahhüdünde bulunmak veya yeni bir alacak senedi veya yeni bir kefaletname imza etmek, tecdidini tazammun etmez. Bununla beraber, bu hükmün aksine dair addolunan mukaveleler muteberdir.

II - CARİ HESAP

MADDE 115 - Muhtelif kalemlerin bir hesabı cariye mücerret kaydedilmesiyle borç tecdit edilmiş olmaz.

Şu kadarki hesap kesilip diğer tarafçada kabul edilmiş olduğu takdirde, borç tecdit edilmiş olur.

Eğer kalemlerden biri mukabilinde teminat varsa hesap kesilip tasdik edilmiş olsa bile hilâfi şart edilmedikçe bu teminata hâlel gelmez.

C) ALACAKLI VE BORÇLU SIFATLARIN BİRLEŞMESİ

MADDE 116 - Alacaklı ve borçluluk sıfatlarının bir şahısta içtimaiyle borç sâkit olur.

Bu içtimainin zevaliyle borç avdet eder.

Gayrimenkul rehni ile kıymetli evrak hakkındaki hususi hükümler bakidir.

D) İFANIN MÜMKÜN OLMAMASI

MADDE 117 - Borçluya isnat olunamayan haller münasabetiyle borcun ifası mümkün olmazsa, borç sâkit olur.

Karşılıklı taahhütleri havi akitlerde bu suretle beri olan borçlu haksız iktisaplara müteallik hükümlere tevfiқан almış olduğu şeyleri iadeye mecbur ve kendisine henüz tediye edilmemiş bulunan şeyi istemek hakkından mahrum olur. Kanun veya akit ile, borcun ifasından evvel bile vukua gelen zararın, alacaklıya tahmil edilmiş olduğu haller bundan müstesnadır.

H) TAKAS

I - ŞARTLARI

1 - UMUMİYET İTİBARIYLA

MADDE 118 - İki şahıs karşılıklı bir miktar meblâğı veya yekdiğerine mümasil başka malları birbirine borçlu oldukları takdirde her iki borç muaccel ise iki taraftan her biri borcunu alacağı ile takas edebilir.

Alacıklardan biri, münazaalı olsa bile takas dermeyan olunabilir.

Müruru zamana uğramış bir alacak, takas dermeyan edebileceği zamanda müruru zaman ile sâkit olmuş değil ise onun da takası dermeyan olunabilir.

2 - KEFALET HALİNDE

MADDE 119 - Asıl borçlunun takası dermeyeran etmeğe hakkı oldukça, kefilî alacaklıya tediye de bulunmaktan imtina edebilir.

3 - ÜÇÜNCÜ ŞAHIS LEHİNE TAAHHÛT HALİNDE

MADDE 120 - Bir üçüncü şahıs lehine taahhütte bulunan kimse borcunu, diğery âkdin kendisine borçlu olduğı şey ile takas edemez.

4 - BORÇLUNUN İFLASI HALİNDE

MADDE 121 - Borçlunun iflâsı halinde alacaklılar, muaccel olmasa bile alacaklıların müflisin kendilerinde olan alacağı ile takas edebilirler.

II - HÛKÛMLERİ

MADDE 122 - Takas, ancak borçlunun takası dermeyeran etmek kastini alacaklıya bildirmesiyle vâki olur.

Bu takdirde iki borç takas edilebilecekleri andan itibaren en az olan borcun miktarı nispetinde sâkıt olmuş addolunur.

Hesabı cari meselesinde ticarete müteallik hususi taamüller bakidir.

III - TAKASI KABİL OLMİYAN ALACAKLAR

MADDE 123 - Aşağıdaki alacaklar, alacaklıların arzusu hilâfında takas ile ıskat edilemez.

1 - Tevdi edilmiş veya haksız olarak alınmış veya hile ile alıkonulmuş bulunan bir şeyin iadesine veya bedeline taalluk eden mutalebeler.

2 - Nafaka ve iş ücreti gibi borçlunun ve ailesinin iâşesi için mutlak surette zararı olup hususi mahiyeti itibariyle fiilen alacaklının eline verilmesi icap eden alacaklar.

3 - Devlet ve vilâyet ve köyler lehine olarak hukuku âmmeden neşet eden alacaklar.

IV - TAKASTAN FERAGAT

MADDE 124 - Borçlu, iptidaen takastan feragat edebilir.

V) MÛRURU ZAMAN

I - MÛDDETLER

1 - ON SENELİK MÛRURU ZAMAN

MADDE 125 - Bu kanunda başka suretle hüküm mevcut olmadığı takdirde, her dâva on senelik müruru zamana tâbidir.

2 - BEŞ SENELİK MÛRURU ZAMAN

MADDE 126 - Aşağıdaki alacak veya dâvalar hakkında beş senelik müruru zaman cari olur.

1. Alelûmum kiralar ile resûlmal faizleri ve muayyen zamanlarda tediyesi meşrut aidat hakkındaki dâvalar

2. Erzak bedeli ve nafaka ve otel ve lokanta masraflarına müteallik dâvalar

3 - (Değişik: 6763 - 29.06.1956) Sanatkarların veya esnafın emeklerini karşılığı, perakendecilerin sattıkları malların parası, noterlerin mesleki hizmetleri karşılığı, başkalarının maiyetinde çalışan veya müstahdemi olan kimselerin, hizmetçilerin, yevmiyecilerin ve işçilerin ücretleri hakkındaki davalar:

4 - (Ek: 6763 - 29.06.1956) Ticari olsun olmasın bir şirket akdine dayanan ve ortaklar arasında veya şirketle ortaklar arasında açılmış bulunan bütün dâvalar ile şirketin müdürleri, temsilcileri, murakıplarıyla şirket veya ortaklar arasındaki dâvalar, vekâlet akdinden, komüsyon akdinden, acentalık mukavelesinden, ticari tellâklık ücreti dâvası hariç, tellâllık akdinden doğan bütün dâvalar, mütaahhidin kasıt veya ağır kusuru ile akdi hiç veya gereği gibi yerine getirmemiş ve bilhassa ayıplı malzeme kullanmış veya ayıplı bir iş meydana getirmiş olması sebebiyle açılacak dâvalar hariç olmak üzere istisna akdinden doğan bütün dâvalar.

3 - MÜRURU ZAMAN MÜDDETLERİNİN KATİYETİ

MADDE 127 - Bu üçüncü bapta tâyin olunan müruru zaman müddetleri, mukavele ile tadil olunamaz.

4 - MÜRURU ZAMANIN BAŞLANGICI

a) UMUMİYET İTİBARIYLA

MADDE 128 - Müruru zaman alacağın muaccel olduğu zamandan başlar, alacağın muacceliyeti bir ihbar vukuuna tabi ise müruru zaman bu haberin verilebileceği günden itibaren cereyan eder.

b) MUAYYEN ZAMANLARDA VERİLEN İVAZLARDA

MADDE 129 - Kaydi hayat şartıyla irat ve muayyen zamanlarda tediye olunan sair şeylerin tesviyesini talep hususunda müruru zaman ilk tediye edilmemiş olarak kalan taksitin muacceliyet kesp ettiği günden başlar.

Alacak hakkında müruru zaman vâki olunca mütedahil taksitler hakkında da müruru zaman vâki olmuş olur.

5 - MÜDDETLERİN HESABI

MADDE 130 - Müddetlerin hesabında müruru zaman başladığı gün nazarı itibare alınmaz ve müruru zaman ancak müddetin son günü kullanılmaksızın geçtiği surette vâki olmuş olur.

Bununla beraber borçların ifası meselesinde müddetlerin hesabına müteallik kaideler burada da tatbik olunur.

II - FER'İLER HAKKINDA MÜRURU ZAMAN

MADDE 131 - Asıl alacak hakkında müruru zaman vâki olunca faiz ve sair fer'i alacaklar hakkında da müruru zaman vâki olmuş olur.

III - MÜRURU ZAMANIN CEREYANINA MANİ OLAN

VE MÜRURU ZAMANI TATİL EDEN SEBEPLER

MADDE 132 - Aşağıdaki hallerde müruru zaman cereyan etmez ve cereyana başlamış ise inkıtaa uğrar:

1 - Velâyet devam ettiği müddetçe çocukların baba ve analarına karşı olan alacakları hakkında.

2 - Vesayet devam ettiği müddetçe vesayet altında bulunanların vasi veya Sulh Hâkimi ve Mahkemei Asliye Hâkimleri zimmetinde olan alacakları hakkında.

3 - Nikâh devam ettiği müddetçe karı kocadan birinin, diğeri zimmetinde olan alacakları hakkında.

4 - Hizmet mukavelesinin devam ettiği müddetçe hizmetçilerin, istihdam edenlere karşı olan alacakları hakkında.

5 - Borçlu alacak üzerinde intifa hakkını haiz olduğu müddetçe.

6 - Alacağı, bir Türk mahkemesi huzurunda iddia etmek imkânı olmadığı müddetçe.

Müruru zaman, tatil eden sebeplerin zail olduğu günün hitamından itibaren başlar veya tevakkuftan evvel başlamış olan cereyanına devam eder.

IV - MÜRURU ZAMANIN KATI

1 - KATI SEBEPLERİ

MADDE 133 - Aşağıdaki hallerde müruru zaman katedilmiş olur:

1 - Borçlu borcu ikrar ettiği, hususiyle faiz veya mahsuben bir miktar para veya rehin yahut kefil verdiği takdirde.

2 - Alacaklı dâva veya defî zımında mahkemeye veya hakeme müracaatla veya icrai takibat yahut iflâs masasına müdahale ile hakkını talep eylediği halde.

2 - BORÇLULARA KARŞI KAT'IN NETİCELERİ

MADDE 134 - Müruru zaman, müteselsilen borçlu olanlardan veya taksimi kabil olmıyan bir borcun müşterek borçlularından birine karşı katedilmiş olunca diğerlerine karşıda katedilmiş olur.

Müruru zaman, asıl borçluya karşı katedilmiş olunca kefile karşı da katedilmiş olur.

Müruru zaman, kefile karşı katedilmiş olunca asıl borçluya karşı katedilmiş olmaz.

3 - YENİ MÜDDETİN MEBDEİ

a) İKRAR VE HÜKÜM HALİNDE

MADDE 135 - Müruru zaman katedilmiş olunca katıdan itibaren yeni bir müddet cereyan etmeğe başlar.

Borç bir senette ikrar edilmiş veya bir hüküm ile sabit olunmuş ise yeni müddet daima on senedir.

b) ALACAKLININ FİİLİ HALİNDE

MADDE 136 - Bir dâva veya defi ile katedilmiş olan müruru zaman, dâva devam ettiği müddetçe iki tarafın muhakemeye müteallik her muamelesinden ve hâkimin her emir ve hükmünden itibaren yeniden cereyana başlar.

Katı, icrai takibattan neşete etmiş ise müruru zaman takibe müteallik her muameleden itibaren yeniden cereyana başlar.

Katı, bir iflâsa müdahaleden neşet etmiş ise müruru zaman, iflâsa müteallik hükümlere göre alacağı yeniden talep etmek mümkün olduğu zamandan itibaren yeniden cereyana başlar.

V - DAVANIN REDDİ HALİNDE MUNZAM MÜDDET

MADDE 137 - Dâva veya defi, vaziyed eden hâkimin salâhiyeti olmaması veya tamiri kabil ve şekle müteallik bir noksan veya vaktinden evvel ikame edilmiş olması sebebi ile reddolunmuş olupta arada müruru zaman müddeti hitam bulmuş ise alacaklı hakkını talep etmek için altmış günlük munzam bir müddetten istifade eder.

VI - MENKUL REHNİ İLE TEMİN EDİLMİŞ ALACAK HALİNDE

MADDE 138 - Alacağın bir menkul rehni ile temin edilmiş bulunması, bu alacak hakkında müruru zaman cereyanına mâni olmaz. Fakat alacaklı rehinden hakkını istifa etmek salâhiyetini muhafaza eder.

VII - MÜRURU ZAMANDAN FERAGAT

MADDE 139 - İptidaen müruru zamandan feragat batıldır.

Müteselsil borçlulardan biri tarafından vukubulan feragat, diğerlerine karşı dermeyan olunamaz.

Feragat, taksimi kabil olmayan bir borcun müşterek borçlularından biri tarafından sadır olduğu takdirde de hüküm böyledir. Asıl borçlu tarafından vukubulan feragat, kezalik kefile karşı dermeyan olunamaz.

VIII - MÜRURU ZAMANIN DERMEYANI LÜZUMU

MADDE 140 - Müruru zaman dermeyan edilmediği surette hâkim, müruru zamanı kendiliğinden nazara alamaz.

DÖRDÜNCÜ BAP

BORÇLARIN NEVİLERİ

BİRİNCİ FASIL

MÜTESELSİL BORÇLAR

A) BORÇLULAR ARASINDA TESELSÜL

I - ŞARTLARI

MADDE 141 - Alacaklıya karşı, her biri borcun mecmuundan mesul olmağı iltizam ettiklerini beyan eden müteaddit borçlular arasında teselsül vardır.

Böyle bir beyanın fıkdanı halinde teselsül ancak kanunun tayin ettiği hallerde olur.

II - ALACAKLI VE BORÇLU ARASINDAKİ MÜNASEBET

1 - HÜKÜMLERİ

a) MÜŞTEREK BORÇLULAR MESULİYETİ

MADDE 142 - Alacaklı müteselsil borçların cümlesinden veya birinden borcun tamamen veya kısmen edasını istemekle muhayerdir.

Borcun tamamen edasına kadar bütün borçluların mesuliyeti devam eder.

b) MÜŞTEREK BORÇLULARA AİT DEFİLER

MADDE 143 - Müteselsil borçlulardan biri alacaklıya karşı onunla kendi arasındaki şahsi münasebetlerden veya müteselsil borcun sebep veya mevzuundan tevellüt etmiş olanlardan maada bir şey dermeyan edemez ve bütün borçlular arasında müşterek olan defileri dermeyan etmediği halde onlara karşı mesul olur.

c) MÜŞTEREK BORÇLULARDAN BİRİNİN ŞAHSİ FİİLİ

MADDE 144 - Hilâfına mukavele olmadıkça müteselsil borçlulardan biri kendi fiili ile diğer borçluların vaziyetlerini ağırlaştırılmaz.

2 - MÜTESELSİL BERCUN SUCUTU

MADDE 145 - Tediyesi ile veya yaptığı takas ile borcun tamamını veya bir kısmını iskat etmiş olan müteselsil borçlulardan biri, sakıt olan borç nispetinde, diğer borçluları halâs etmiş olur.

Eğer müteselsil borçlulardan biri borç tediye olunmamış iken ondan tahallüs etmiş ise, diğer borçlular ancak halin veya borcun mahiyetinin irae ettiği nispette bu beraetten istifade edebilirler.

III - MÜŞTEREK BORÇLULAR ARASINDAKİ MÜNASEBETLER

1 - TAKSİM

MADDE 146 - Borcun mahiyetinden hilâfı istidlâl olunmadıkça, müteselsil borçlulardan her biri alacaklıya yapılan tediyeden birbirine müsavi birer hisseyi üzerlerine almağa mecburdur. Ve hissesinden fazla tediyede bulunan, fazla ile diğerlerine rücu hakkını haizdir.

Birinden tahsili mümkün olmayan miktar, diğerleri arasında mütesaviyen taksim olur.

2 - HALEFİYET

MADDE 147 - Rücu hakkından istifade eden müteselsil borçlulardan her biri, tediye ettiği miktar nispetinde alacaklının haklarına halef olur.

Alacaklı, diğerlerinin zararına olarak müteselsil borçlulardan birinin vaziyetini iyileştirdiği takdirde bu fiilin neticelerini şahsan tahammül eder.

B) ALACAKLILARIN ARASINDA TESELSÜL

MADDE 148 - Borcun tamamının tediyisini istemek hakkını her birine bahş ettiğini borçlu beyan ettiği hallerde, müteaddit alacaklılar arasında teselsül mevcut olacağı gibi kanununun tâyin ettiği maddelerde dahi bu nevi teselsül bulunur.

Müteselsil alacaklılardan birine vâkı tediyeye ile borçlu bütün alacaklılara karşı beri olur.

Alacaklılardan birinin icraya veya mahkemeye müracaatından haberdar edilmedikçe borçlu onlardan dilediğine tediyede muhayyedir.

İKİNCİ FASIL

ŞARTA BAĞLI BORÇLAR

A) TALİKİ ŞART

I - UMUMİYET İTİBARIYLA

MADDE 149 - Bir akdin mevzuunu teşkil eden borcun mevcudiyeti, meşuk bir hâdisenin tahakkukuna talik edilmiş ise o akit şarta bağlı akit olur.

İki taraf hilâfını kast etmedikleri halde şarta bağlı akit, ancak şartın tahakkuku ânından itibaren hüküm ifade eder.

II - ŞARTIN BAĞLI OLDUĞU SIRADAKİ VAZİYET

MADDE 150 - Şart tahakkuk edinceye kadar borçlu, borcun lâıyıkı veçhile edasına mâni olacak her nevi tasarruftan içtinap etmekle mükelleftir.

Şarta bağlı hakkı tehlikeye düçar edilen alacaklı, alacağı mutlak olan alacaklıların haklarını muhafaza için yapmağa salâhiyettar oldukları tedbirleri ittihaz edebilir.

Şartın tahakkukundan evvel yapılan temlik her tasarruf, şartın hükümlerini ihlâl ettiği nispette batıl olur.

III - FASILA ESNASINDA TAHAKKUK EDEN MENFAATLER

MADDE 151 - Şartın tahakkukundan evvel taahhüt olunan şey kendisine teslim olunan alacaklı, şartın tahakkuku halinde, fasıla esnasında o şeyden elde ettiği menfaatlere de malik olur.

Şart tahakkuk etmezse alacaklı elde ettiği menfaatleri red ile mükelleftir.

B) İNFİSAHİ ŞARTLAR

MADDE 152 - İnfisahi, meşuk bir hadisenin tahakkukuna talik edilen akit, şartın tahakkuku anından itibaren hüküm ifade etmez.

Kaideten infisah makabline şamil olmaz.

C) MÜŞTEREK HÜKÜMLER

I - ŞARTIN TAHAKKUKU

MADDE 153 - Eğer şart, iki taraftan birinin bizzat yapması lâzım olmayan bir şeyin icrasından ibaret ise, o tarafın vefatı halinde mirasçısı onun yerine kaim olabilir.

II - HİLELİ MÜMANAAT

MADDE 154 - Şartın tahakkukuna iki taraftan biri hüsnü niyet kaidelerine muhalif bir hareketle mâni olursa, o şart tahakkuk etmiş addolunur.

III - MEMNU ŞARTLAR

MADDE 155 - Kanuna veya ahlâka (âdâba) mugayir bir fiil veya ihmal, şart olarak tâyin edilmiş olduğu takdirde bu şarta bağlı olan borç hükümsüz olur.

ÜÇÜNCÜ FASIL

PEY AKÇESİ, ZAMANI RÜCU, ÜCRET TEVKİFİ VE CEZAI ŞART

A) PEY AKÇESİ VE ZAMANI RÜCU

MADDE 156 - Bir kimse pey akçesi verdiği takdirde, bunu zamânı rücu olarak değil; belki akdin inikadına delil olmak üzere vermiş addolunur.

Hilâfına mahalli âdet veya mukavele olmadıkça, pey akçesini alan, matlubuna mahsup etmiyerek onu muhafaza eder.

Zamânı rücu şart edildiği halde, âkitlerden her biri akitten rücu salâhiyetini haiz addolunur. Pey akçesi vermiş olan rücu ederse, verdiği terk eder ve pey akçesini almış olan rücu ederse, aldığı iki mislini iade eder.

B) ÜCRET TEVKİFİ

MADDE 157 - Hizmet akdinde mukavele mucibince ücretin bir kısmı tevkif edildiği halde, hilâfına şart veya âdet bulunmadıkça tevkif olunan ücret cezai şart olarak değil belki istihdam eden kimsenin zararına karşılık olmak üzere tutulmuş addolunur.

Bu tevkif, ancak amele ücretinin tazminat ile mahsubu caiz olduğu nispette muteber olur.

C) CEZAI ŞART

I - ALACAKLININ HAKLARI

1 - İCRA İLE EDA ARASINDAKİ MÜNASEBET

MADDE 158 - Akdin icra edilmemesi veya natamam olarak icrası halinde tediye edilmek üzere cezai şart kabul edilmiş ise, hilâfına mukavele olmadıkça, alacaklı ancak ya akdin icrasını veya cezanın tediyesini isteyebilir.

Akdin muayyen zamanda veya meşrut mahalde icra edilmemesi halinde tediye olunmak üzere cezai şart kabul edilmiş ise, alacaklı hem akdin icrasını hem meşrut cezanın tediyesini talep edebilir. Meğer ki alacaklı bu hakkından sarahaten feragat etmiş veya kayıt dermeyan etmeksizin edayı kabul eylemiş olsun.

Borçlunun cezai şartı tediye ile akitten rücu etmek hakkını ispat edebilmek salâhiyeti mahfuzdur.

2 - CEZA İLE ZARAR ARASINDAKİ MÜNASEBET

MADDE 159 - Alacaklı zarara düşer olmasa bile ceza lâzım olur.

Şart olunan ceza miktarından fazla zarara düşar olan alacaklı, borçlunun bir kusuru olduğunu ispat etmedikçe fazlasını isteyemez.

3 - FESİH HALİNDE ALACAKLININ KISMEN VUKUBULAN TEDİYEYE MÜTEALLİK HAKLARI

MADDE 160 - Cezai şarta müteallik hükümler, kısmen vâkı olan tediyeenin fesih halinde alacaklıya kalması şartını mutazammın olan mukaveleye de, tatbik olunur.

Taksitle satışa dair olan hükümler bakidir.

II - CEZANIN BUTLANI VE TENKİSİ

MADDE 161 - Akitler, cezanın miktarını tayinde serbesttirler.

Ceza, kanuna veya ahlâka (âdâba) muğayir bir borcu teyit için şart edilmiş veya hilâfına mukavele olmadığı halde borcun ifası borçlunun mesuliyetini icap etmeyen bir hal sebebiyle gayri mümkün olmuş ise, şart olunan cezanın tediyesi talep edilemez.

Hâkim, fahiş gördüğü cezaları tenkis ile mükelleftir.

BEŞİNCİ BAP

ALACAĞIN TEMLİKİ VE BORCUN NAKLİ

A) ALACAĞIN TEMLİKİ

I - ŞARTLARI

1 - RIZAİ TEMLİK

a) CEVAZİ

MADDE 162 - Kanun veya akit ile veya işin mahiyeti icabı olarak menedilmiş olmadıkça borçlunun rızasını armaksızın alacaklı, alacağını üçüncü bir şahsa temlik edebilir.

Borçlu, alacağın temlik edilmemesi şart edilmiş olduğunu bu şartı ihtiva etmeyen bir ikrarı bilkitabeye istinat ile, alacağını temellük eden üçüncü bir şahsa karşı iddia edemez.

b) AKDİN ŞEKLİ

MADDE 163 - Tahriri şekilde yapılmış olmadıkça alacağın temlikî muteber olmaz.

Bir alacağın temlikini va'detmek hususi şekle tabi değildir.

2 - KANUNİ VEYA KAZAİ TEMLİK

MADDE 164 - Alacağın temlikî kanun veya mahkeme kararı mucibince vukubulduğu halde bir gûna merasime tâbi olmaksızın ve evvelki alacaklı tarafından rıza izhar edilmesine bile ihtiyaç bulunmaksızın üçünü şahıslara karşı dermeyan edilebilir.

II - TEMLİKİN HÜKÜMLERİ

1 - BORÇLUNUN VAZİYETİ

a) HÜSNÜNİYETLE YAPILAN TEDİYE

MADDE 165 - Temlik veya temellük eden tarafından alacağın temlik olunduğu kendisine bildirilmezden mukaddem evvelki alacaklıya ve mütevali temlikler vâki olmuş ise alacağı temellük edenlerden tercihi lâzım gelen biri var iken, diğerine hüsnüniyetle tediyede bulunan borçlu, beri olur.

b) TEDİYEDEN İMTİNA VE TEVDİ

MADDE 166 - Aidiyeti münazaalı bulunan bir alacağın borçlusunu tediyeden imtina edilebilir ve alacağı mahkemeye tevdi ile borçtan beri olur.

Borçlu, alacağın münzaalı olduğunu bildiği halde tediyede bulunursa, tehlike ve hasarı kendisine ait olur.

İki alacaklı arasındaki dâva henüz görülmemiş ve borç muaccel ise her biri borçluyu borcu olan meblağı tevdi icbar edebilir.

c) BORÇLUYA AİT DEFİLER

MADDE 167 - Borçlu temlike vâkıf olduğu zaman; temlik edene karşı haiz olduğu defileri, temellük edene karşı dahi dermeyan edebilir.

Borçlunun matlubu temlik eden zimmetinde temlike vâkıf olduğu zaman müeccel bir alacağı var idiyse bu alacağı temlik edilen matluptan sonra muacceliyet iktisap etmiş olmaması şartıyla borç ile takas edilmesini talep edebilir.

2 - FER'İ HAKLARIN VE SENETLERİN VE ESBABI SÜBUTİYETİN DEVRİ

MADDE 168 - Alacağın temlikinde, temlik eden kimsenin şahsına has olanlardan maada rüçhan hakları ve diğer müteferri haklar dâhil olur.

Temlik eden kimse, temellük edene alacak senedini teslim ve mevcut esbabı sübutiyyeyi ve haklarının izhar için lüzumlu olan malumatı ita ile mükelleftir.

Gecikmiş faizler, asıl alacak ile birlikte temlik edilmiş addolunur.

3 - ZAMAN

a) UMUMİYET İTİBARIYLA

MADDE 169 - Alacağın temliki ıvaz mukabilinde icra edilmiş ise temlik eden kimse alacağın temlik zamanında mevcudiyetini zâmindır.

Ayrıca taahhüt etmedikçe borçlunun aczinden mesul değildir.

Temlik meccaen vâkı olmuş ise temellük eden kimse alacağın mevcudiyetini dâhi zâmin olmaz.

b) TEDİYE MAKAMINA YAPILAN TEMLİK

MADDE 170 - Tediye makamına kaim olmak üzere bir alacak temlik edilipte ne miktar tenzil edileceği tâyin edilmemiş ise temellük eden kimse ancak borçludan bilfiil tahsil ettiği yahut lâzım olan ikdamı sarf eylediği halde tahsil etmiş olduğu miktarı kendi alacağına mahsup etmekle mükelleftir.

c) ZAMANIN ŞÜMULÜ

MADDE 171 - Temlik eden zaman ile mükellef ise; temellük edene karşı ancak resülmal ve faiz olarak almış olduğu miktar nispetinde mesuldür. Bundan başka temlikin mucip olduğu ve alacaklının borçluya karşı semeresiz takibi dolayısıyla ihtiyar ettiği masrafları da zâmin olur.

Temlik, kanun icabı vâkı olmuş ise evvelki alacaklı, ne alacağın mevcudiyetine ne de borçlunun eda kabiliyetine kefildir.

III - HUSUSİ KAİDELERİN MAHFUZİYETİ

MADDE 172 - Bazı hakların temlikine mahsus olarak kanunen muayyen olan hükümler bakidir.

B) BORCUN NAKLİ

I - BORÇLU VE BORCUN NAKLİ MÜTEAHHİDİ

MADDE 173 - Bir borçluya karşı yapılan, borcun nakli taahhüdü, müteahhidi ya borcu tediye etmek yahut alacaklının rızasını istihsal ederek borcu üzerine almak suretiyle borçlunun beraetini tahsile mecbur eder.

Borçlu, borcun nakli müteahhidine karşı borcun nakli akdinden mütevellit borçlarını ifa etmedikçe, müteahhit aleyhine taahhüdünü ifa için dâva ikame edemez.

Borçtan beraet etmemiş olan evvelki borçlu, borcun nakli müteahhidinden teminat isteyebilir.

II - NAKİL MÜTEAHHİDİ İLE BORÇLU ARASINDAKİ AKİT

1 - İCAP VE KABUL

MADDE 174 - Evvelki borçlunun yerine yenisinin kaim olması ve borçtan beraeti borcun nakli müteahhidi ile alacaklı arasında yapılacak akit ile vukubulur.

Bu akdin icap edildiği, borcun nakli müteahhidi veya onun müsaadesiyle evvelki borçlu tarafından borcun nakli mukavelesinin alacaklıya bildirmesinden istidlâl olunabilir.

Alacaklının rızası ya sarîh olur veya halin icabından anlaşılır. Alacaklı ihtirazi kayıt dermeyan etmeksizin borcun nakli müteahhidinin tediyesine kabul eder veya bunun borçlu sıfatı ile yaptığı diğer her hangi bir muameleye razı olursa borcun naklini kabul etmiş addolunur.

2 - İPTAL OLUNAN İCAP

MADDE 175 - İcap, alacaklı tarafından her zaman kabul edilebilir. Şukadar ki borcun nakli müteahhidi veya borçlu kabul için bir mehil tâyin edebilir ve bu mehlin inkızasına kadar alacaklı sükut ederse icap, reddolunmuş addedilir.

Borcun nakli hakkında vukubulan icabın kabulünden evvel yeni bir borcun nakli mukavelesi yapılır ve borcun naklinin yeni müteahhidi alacaklıya icapta bulunursa, birinci icabı yapan beri olur.

III - BORÇLUNUN DEĞİŞMESİNİN HÜKMÜ

1 - BORCUN FERİLERİ

MADDE 176 -Borçlu değişmiş olsa bile borçlunun şahısına nasolanlardan maada müteferri haklar, baki olur.

Bununla beraber borcu temin için bir rehin tesis etmiş olan üçüncü şahsın ve kefilin mesuliyetleri ancak borcun nakline razı oldukları halde devam eder.

2 - İSTİSNALAR

MADDE 177 - Nakledilen borca müteferri hakları dermeyan etmek hakkı, borçludan yenisine geçer.

Yeni borçlu alacaklı ile yapılan akitten hilâfi anlaşılmadıkça evvelki borçlunun alacaklıya karşı dermeyan edebileceği şahsi defilerde bulunamaz.

Yeni borçlu borcun naklini tevhit etmiş olan hâdiseler dolayısıyla evvelki borçluya karşı dermeyan edebileceği defileri alacaklıya karşı kullanamaz.

IV - AKDİN İPTALİ

MADDE 178 - Borcun nakli mukavelesi iptal edildiği halde, hüsni niyet sahibi üçüncü şahıslara ait olan haklar baki kalmak üzere evvelki borç, bütün ferileriyle birlikte avdet eder.

Bundan başka akdin iptali ile ika olunan zarar kendisine isnat olunamayacağını nakil müteahhidi ispat edemez ise, alacaklı, evvelce müesses teminatı zayi etmesi dolayısıyla veya diğer her hangi bir suretle dışarı olduğu zararı nakil müteahhidine tazmin ettirebilir.

V - BİR MAMELEKİN VEYA BİR İŞLETMENİN DEVRALINMASI

MADDE 179 - (Değişik: 6763 - 29.06.1956) Bir mameleki veya bir işletmeyi aktif ve pasifleriyle birlikte devralan kimse, bunu alacaklılara ihbar veya gazetelerde ilân ettiği tarihten itibaren onlara karşı mamelekin veya işletmenin borçlarından mesul olur; şu kadar ki, iki yıl müddetle evvelki borçlu dahi yenisiyle birlikte müteselsilen mesul kalır; bu müddet muaccel borçlar için ihbar veya ilân tarihinden ve daha sonra muaccel olacak borçlar için de muacceliyet tarihinden itibaren işlemeye başlar.

Borçların bu suretle naklinin hükümleri, tek bir borcun nakli addinden doğan hükümlerin aynıdır.

VI - BİR İŞLETMENİN DİĞERİYLE BİRLEŞMESİ VE ŞEKLİNİ DEĞİŞTİRMESİ

MADDE 180 - (Değişik: 6763 - 29.06.1956) Bir işletme diğer bir işletme ile aktif veya pasiflerin karşılıklı olarak devralınması suretiyle birleştirilse, her iki işletmenin alacaklıları bir mamelekin devralınmasından doğan hakları haiz olup bütün alacaklarını yeni işletmeden alabilirler.

Evvelce hakiki veya hükmi tek bir şahsa ait olup da kollektif veya komandit şirket haline konulan bir işletmenin borçları hakkında da aynı hüküm tatbik olunur.

VII - TAKSİM HALİNDE VE GAYRİMENKULÜN BEY'İ HALİNDE

MADDE 181 - Miras taksimindeki ve rehin ile mukayyet gayrimenkullerin bey'indeki borcun nakline mütedair hususi hükümler bakidir.

İKİNCİ KISIM

AKDİN MUHTELİF NEVİLERİ

ALTINCI BAP

BEY'İ VE TRAMPA

BİRİNCİ FASIL

UMUMİ HÜKÜMLER

A) İKİ TARAFIN HAK VE VAZİFELERİ

MADDE 182 - Beyi bir akittir ki onunla bayi, satılan malı müşterinin iltizam ettiği semen mukabilinde müşteriye teslim ve mülkiyeti ona nakleylemek borcunu tahammül eder.

Hilâfına âdet veya mukavele mevcut değil ise bayi ile müşteri borçları aynı zamanda ifa etmekle mükelleftirler.

Hale göre tâyini mümkün olan semen, tesmiye edilmiş hükmündedir.

B) NEFİ VE HASAR

MADDE 183 - Halin icabından veya hususi şartlardan mütevellit istisnaların maadasında, satılan şeyin nefi ve hasarı akdin in'ikadı anından itibaren müşteriye intikal eder.

Bununla beraber yalnız nevan tâyin edilmiş olan mebiin ayırt edilmiş olmasıda lâzımdır ve başka bir yere gönderilecekk ise bayiin bu maksata mebi üzerinden yedini refetmiş bulunmasıda şarttır.

Talikî şart ile yapılan akitlerde temlik edilen şeyin nefi ve hasarı ancak şartın tahakkuku ânından itibaren iktisap edene geçer.

İKİNCİ FASIL

MENKUL BEY'İ

A) MEVZUU

MADDE 184 - Menkul bey'i, araziden veya gayrimenkul olmak üzere tapu siciline kaydedilen haklardan başka her türlü şeyin bey'idir.

Mahsul veya yıkılması matlup bir binanın enkazı veya taş ocağından çıkarılacak taşlar gibi bir gayrimenkulden ayrıldıktan sonra menkul olarak mülkiyeti nakledilecek mütemmin cüzülerin satılmasıda menkul bey'idir.

B) BAYİİN BORÇLARI

I - TESLİM

1 - TESLİM MASRAFLARI

MADDE 185 - Hilâfına âdet veya mukavele mevcut değil ise ölçmek ve tartmak gibi teslim masrafları bayie, senet yapmak ve mebi kabzetmek için yapılan masraflar müşteriye aittir.

2 - NAKİL MASRAFLARI

MADDE 186 - Hilâfına âdet veya mukavele mevcut değil ise, satılan şeyin teslim mahallinden başka bir yere nakli lâzım geldiği zaman, nakil masrafları müşteriye aittir.

Masrafsız teslim şart edilmiş ise bayi nakil masraflarını üzerine almış addolunur.

Liman ve gümrük masrafı olmaksızın teslim mukavele edilmiş ise bayi ihracat, transit ve ithalât rüsümünü üzerine almış addolunur; fakat eşyanın müşteri tarafından kabzedildiği zamanda istifa edilen istihlâk rüsümünü deruhde etmiş sayılmaz.

3 - BAYİN TEMERRÜDÜ

a) TİCARİ ALIM SATIMLAR

MADDE 187 - Ticari muamelelerde teslim için bir zaman tâyin edilmiş olupta bayi temerrüt ederse müşterinin teslim talebinden vaz geçerek ademi ifa sebebi ile zarar ve ziyan isteyeceğini kabule cevaz vardır.

Müşteri teslimini istemek niyetinde ise muayyen müddetin inkızasında bayii bundan haberdar etmesi lâzımdır.

b) TAZMİN BORCU VE ZARARIN NASIL HESAP EDİLECEĞİ

MADDE 188 - Borcu ifa etmeyen bayi, müşteriye bu yüzden terettüp eden zararı zâmın olur.

Ticari muamelesinde bayi, borcunu ifa etmezse müşteri mebiin semeni ile kendisine teslim edilmiyen şey yerine bir diğerini almak için nüshü niyetle verdiği semen arasındaki fark bayie tazmin ettirebilir.

Mebi, borsaya kayıt ve kabul edilmiş olan veya cari fiatı bulunan mallardan ise müşteri yerine bir diğerini almağa muhtaç olmaksızın mebiin semeni ile teslim için muayyen olan günün fiatı arasındaki fark zarar ve ziyan olmak üzere isteyebilir.

II - ZAPTA KARŞI TEMİNAT

1 - TEMİNAT BORCU

MADDE 189 - Bayi satılan şeyin bir üçüncü şahıs tarafından bey'in akdi zamanında mevcut bir hak sebebi ile tamamen veya kısmen zaptedilmesinden müşteriye karşı mesul ve zâmindir.

Müşteri zabıt tehlikelerinden bey'in in'ikadı zamanında haberdar idise bayi, yalnız tahsisan iltizam ettiği kefalet hasebiyle mesul ve zâmın olur.

Bayi üçüncü şahsa ait olan hakkı bilerek gizlemiş ise, zamân ve mesuliyetini refi veya tahdit yolunda kararlaştırmış olan şart batıldır.

2 - USULÜ MUHAKEME

a) DAVAYI İHBAR

MADDE 190 - Mebiin zaptı ile tehdit edilen müşteri, aleyhine ikame edilen dâvayı zamânla mükellef olan bayie ihbar ettiği zaman bayi halin icabına göre ve usulü muhakemeye tevfikân ya müşteri lehinde dâvaya müdahalede yahut müşteri makamına kaim olarak üçüncü şahsa karşı husumet ve müdafaada bulunmağa mecburdur.

İhbar, müdahale ve müdafaaya müsait bir zamanda yapılmış ise müşterinin aleyhinde hasıl olan netice hükmiye müşterinin hilesi veya ağır bir hatası eseri olduğu ispat edilmedikçe bayyide sari olur.

Dâvanın ihbar edilmemesi mesuliyeti bayie isnat edilemeyen hallerde bayi, kendisine zamanında haber verilmiş olması farz ve takdirinde ne derece daha müsait bir netice hükmiye istihsal edilebileceğini ispat ederse mesuliyetten o derecede beri olur.

b) MAHKEME KARARI OLMAKSIZIN İADE

MADDE 191 - Müşteri, bayii vaktinde dâvadan haberdar ve kendi namına müdafaa ve husumette bulunmasını talep ve ihtar edipte dinletememiş ise; üçüncü şahsın mebi üzerindeki hakkını hüküm beklemeksizin hüsnü niyetle tanımış yahut istihkak müddeisiyle sulh akdetmiş olsa bile, bayie zamân terettüp eder.

3 - MÜŞTERİNİN HAKLARI

a) TAMAMEN ZABIT HALİNDE

MADDE 192 - Mebiin tamamen zaptolunması halinde beyi münfesih addolunur ve müşteri bayiden aşağıdaki taleplerde bulunabilir:

1 - Mebiden istihsal ettiği veya istihsalini ihmal ettiği semereler tenzil edilmek üzere tediye etmiş olduğu semenin faiziyle birlikte iadesini,

2 - Mebii zapteden üçüncü şahıstan mutalebe edemeyeceği sarfiyatı,

3 - Dâvayı bayie ihbar etmekle içtinap edilmesi mülkün olanlar müstesna olmak üzere bütün muhakeme masraflarıyla muhakeme haricindeki masrafları,

4 - Doğrudan doğruya mebiin zaptından mütevellit diğer zarar ve ziyanları.

Bayi, hiç bir hatanın kendisine isnadı kabil olmadığını ispat etmedikçe müşteriye mebiin zaptı yüzünden terettüp eden diğer her türlü zararında tazmin etmekle mükelleftir.

b) KISMEN ZABIT HALİNDE

MADDE 193 - Satılan şey kısmen zaptedildiği yahut bayiin kefil olduğu aynî bir mükellefiyetle takyit edilmiş bulunduğu halde müteri bey'in feshini talep edemeyip yalnız bu yüzden düçar olduğu zararın tazmini isteyebilir.

Şu kadar ki mebiin bu ayıbını bilmiş olsa onu satın almayacağı hal karinesiyle anlaşılıyorsa her halde feshi dâva edebilir.

Bu takdirde müşterinin bayie mebiin zaptedilmeyen kısmını o zamana kadar istihsal etmiş olduğu menfaatlerle birlikte iade etmesi lâzım gelir.

III - MEBİİN AYIPTAN SALİM OLMASINI TEKEFFÜL

1 - MEVZUU

a) UMUMİYET İTİBARIYLA

MADDE 194 - Bayi müşteriye karşı mebiin zikir ve vadettiği vasıflarını mütekeffil olduğu gibi maddi veya hukuki bir sebeple kıymetini veya maksut olan menfaatini izale veya ehemmiyetli bir surette tenkis eden ayıplardan salim bulunmasını da mütekeffildir.

Bayi, bu ayıpların mevcudiyetini bilmese bile onlardan mesuldür.

b) HAYVAN ALIM SATIMINDA

MADDE 195 - Hayvan alım satımında bayi tahriren kefalet etmedikçe yahut müşteriye iğfal etmiş olmadıkça tekeffül etmiş addolunmaz.

2 - TEKEFFÜLE KARŞI

MADDE 196 - Bayi, mebiin ayıbını müşteriden hile ile gizlemiş ise bey'ide tekeffül hükümünü iskat veya tahdit eden her şart batıldır.

3 - MÜŞTERİNİN BİLDİĞİ AYIPLAR

MADDE 197 - Bayi, müşterinin bey'i zamanında malumu olan ayıptan mesul olmadığı gibi mebi kâfi derecede muayene etmekle fark etmiş olacağı ayıptanda ancak bunun mevcut olmadığını temin etmiş ise mesul olur.

4 - KEŞİF VE MUAYENE VE BAYİE İHBAR

a) UMUMİYET İTİBARIYLA

MADDE 198 - Müşteri kabz ettiği mebiin halini örf ve âdete göre imkân hasıl olur olmaz muayene etmek borcu ile mükellef olup mebi de bayiin tekeffül altında olan bir ayıp gördüğü zaman bunu derhal bayie ihbar etmesi lâzım gelir.

Bunu ihmal ettiği halde mebi kabul etmiş sayılır. Meğerki mebide âdi bir muayene ile meydana çıkarılamıyacak bir ayıp bulunsun.

Bu kabilden bir ayıp sonradan meydana çıkarsa derhal bayie ihbar edilmelidir. Aksi takdirde, mebi bu ayıp ile beraber kabul edilmiş addolunur.

b) HAYVAN ALIM SATIMINDA

MADDE 199 - Hayvan alım satımında kefalet müddeti tahriren tâyin edilmemiş olupta kefalet hayvanın bir vasfına müteallik değil ise mebide keşfedilen ayıptan bayiin mesuliyeti, teslim vâkı olduğu veya müşterinin kabızda temerrüdü tahakkuk ettiği günden itibaren dokuz gün içinde bayie ihbar edilmekle beraber hayvanın ehli vukuf marifetiyle muayenesinin icrası yine bu müddet zarfında merciinden talep olunmasına mütevakkıftır.

Hâkim, ehli vukuf raporunu serbestçe takdir eder.

5 - BAYİN HİLESİNE MÜTERETTİP HÜKÜMLER

MADDE 200 - Müşteriyi iğfal etmiş olan bayi, ayıbın kendisine vaktinde ihbar edilmemiş olduğunu ileri sürerek mesuliyetten kurtulamaz.

6 - BAŞKA MAHALDEN VAKI OLAN BEYİ

MADDE 201 - Başka bir mahalden gönderilen mebiin ayıplı olduğunu iddia eden müşteri, bulunduğu yerde bayiin mümessili yok ise mebiin muhafazası için lâzım gelen tedbirleri muvakkaten ittihaz etmekle mükelleftir. Müşteri, ayıplı olduğunu iddia ettiği mebi muhafaza için icabeden tedbirleri yapmaksızın bayie gönderemez.

Müşteri, vakit kaybetmeksizin mebiin halini usulen tasdik ettirmekle mükelleftir. Aksi halde, iddia olunan ayıbın mebi kendisine vasıl olduğunu zaman mevcut bulunduğunu ispat etmeğe mecbur olur.

Mebiin az zamanda bozulmak korkusu varsa müşterinin onu bulduğu yerde mercii marifetiyle sattırmağa salâhiyeti ve hatta bayiin menfaati böyle iktiza ediliyorsa mecburiyeti vardır. Müşteri, her halde bayii mümkün olan süratle keyfiyetten haberdar etmekle mükellef ve etmediği takdirde zarar ve ziyan dâvasına maruzdur.

7 - TEKEFFÜLE MÜSTENİT DAVA

a) BEY'İN FESHİ YAHUT SEMENİN TENZİLİ

MADDE 202 - Bayiin tekeffülü altındaki mebiin ayıbı anlaşıldığı zaman müşteri muhayyerdur. Dilerse mebi redde hazır olduğunu beyanla bey'in fesh edilmesini, dilerse mebi alıkoyup kıymetinin noksanı mukabilinde semenin tenzil olunmasını dâva eder.

Hâkim, müşterinin mebi ret dâvası üzerine hal icabı bey'in feshini muhik göstermiyorsa semenin tenzili ile iktifa edebilir.

Kıymetinin noksanı mebiin semenine müsavi ise müşteri ancak bey'in feshini talep edebilir.

b) MEBİİN TEBDİLİ

MADDE 203 - Mebi, miktarı muayyen misli şeylerden ise müşteri dilerse fesih veya semenin tenzilinden hiç birini talep etmeyip mebiin ayıptan âri mislile değiştirilmesini dâva edebilir.

Mebi, başka bir yerden gönderilmiyorsa bayiin de müşteriye derhal ayıtan âri mislini teslim ve müşterinin düçar olduğu zararı tamamen tazmin ederek aleyhine ikame edilecek dâvadan kurtulmağa salâhiyeti vardır.

c) MEBİİN ZİYAI HALİNDE BEY'İN FESHİ

MADDE 204 - Mebiin ayıp sebebi ile yahut kazaen telef ve ziyaa veya hasara uğraması, ayıptan dolayı feshi davaya mani olmaz. Bu takdirde müşterinin red ile mükellef olduğu şey mebiden elinde kalandır.

Mebi müşterinin taksiri yüzünden telef olmuş yahut müşteri onu başkasına temlik veya şeklini tağyir etmiş ise ancak kıymet noksasına mukabil semenin tenzilini dâva edebilir.

8 - FESHİN HÜKÜMLERİ

a) UMUMİYET İTİBARIYLA

MADDE 205 - Beyi fesh edilince müşteri bayie mebi ile beraber ondan istihsal ettiği mefaatleri iade etmekle mükelleftir.

Bayiin müşteriye almış olduğu semeni faiziyle beraber iade ettikten başka mebiin tamamen zaptı halinde olduğu gibi muhakeme masrafiyle müşterinin mebia vâki olan masrafları

ödemesi lâzımdır. Bayi bunlardan maada müşteriye ayıplı mal teslim etmesinden doğrudan doğruya tevellüt etmiş olan zararı da ayrıca tazmin etmeğe mecburdur.

Bayi, kendisine hiç bir kusur isnat edilemeyeceğini ispat etmedikçe müşterinin diğer her türlü zararlarını tazmin etmeğe borçludur.

b) BİR DEN ZİYADE MALIN BEY'İ HALİNDE FESİH

MADDE 206 - Birden ziyade şey veya parça birlikte satılmış olupta bunlardan bazısı ayıplı çıktığı halde fesih, ancak, ayıplı çıkanlar hakkında dâva olunabilir.

Şu kadar ki ayıplı kısmın diğerinden tefriki müşteriye veya bayie ehemmiyetli bir zarar husule gelmeksizin mümkün olmazsa, feshin bütün mebie teşmili zaruri olur.

Mebiiin aslı hakkında bey'in feshi, ayrı semen beyan edilerek satılmış olsa bile ferilerinede şamil olur; amma feriler hakkındaki fesih mebiin aslına şamil olmaz.

9 - MÜRURU ZAMAN

MADDE 207 - Bayi daha uzun müddet için kefalet etmemiş ise, mebi ayıba karşı tekeffülden mütevellit her türlü dâva, mebiddeki ayıp daha sonra meydana çıksa bile müşteriye teslim vukuundan itibaren bir sene geçmekle sakıt olur.

Fakat müşterinin bayi tarafından aleyhine ikame edilen dâvaya karşı mebiin tesliminden itibaren bir sene geçmeksizin ihbar ettiği ayıptan dolayı defi hakkı sene geçmekle sakıt olmayıp devam eder.

Bayi müşteriye iğfal etmiş ise bu bir senelik müruru zamandan istifade edemez.

C) MÜŞTERİNİN BORÇLARI

I - SEMENİN EDASI VE MEBİİN KABZI

MADDE 208 - Müşteri bey'i aktinde mukarrer olan surette tevfikana semeni eda ve kendisine mukarrer olan şartlar dairesinde arzedilen mebi kabz etmekle mükelleftir.

Hilâfına âdet veya mukavele mevcut değil ise, kabzın derhal vukuu lâzımdır.

II - SEMENİN TAYİNİ

MADDE 209 - Müşteri kat'i sipariş yapmış fakat semeni tâyin etmemiş ise beyi siparişin yapıldığı gün ve mahalde cari fiat üzerinden aktedilmiş sayılır.

Semen, mebiin veznine göre hesap ediliyorsa darası tenzil olunur.

Ticarette bazı emtianın semenin gayri sâfi vezin üzerinden yahut muayyen bir miktar veya yüzde şu kadar tenzil edilerek hesap edilmesi yolundaki hususi taamüller mahfuzdur.

III - SEMENE İSTİHKAK VE SEMENİN FAİZİ

MADDE 210 - Hilâfına mukavele mevcut değil ise mebi müşterinin yedine girince bayi semene müstehak olur.

Adet bu yolda ise yahut müşteri mebiden semene veya diğer türlü hasılat istifa imkânını elde etmiş ise mebiin semeni mücerret vadeye nazaran müşteri tarafından vukua gelen temerrüt üzerine müterettip hükümlerden başka hattâ hiç bir ihtar dahi yapılmaksızın faize tabidir.

IV - MÜŞTERİNİN TEMERRÜDÜ

1 - BAYİN FESİH HAKKI

MADDE 211 - Mebi ancak semenin tediyesinden sonra veya tediyesi akabinde teslim edilmek lâzım gelen hallerde müşteri tediye eden temerrüt ederse, bayi hiç bir merasime muhtaç olmaksızın bey'i feshedebilir.

Fakat bu hakkını kullanmak istiyorsa keyfiyetten müşteriye derhal haberdar etmekle mükelleftir.

Mebi, müşteriye teslim edilmiş ise bayi bu hakkı sarahaten muhafaza etmiş olmadıkça bey'i feshedilip mebi istirdat edemez.

2 - ZARAR VE ZİYAN NASIL HESAP EDİLECEĞİ

MADDE 212 - Ticari muamelelerde bayi, mebiin semenini tediye eden temerrüt eden müşteriden, bu semenle mebi diğerine hüsnü niyetle sattığı semen arasındaki farktan ibaret olan zarar ve ziyanı isteyebilir.

Mebi borsada mukayyet olan veya cari fiyatı bulunan emtiadan ise, bayi, bunu diğerine satmağa muhtaç olmaksızın mebiin semeni ile tediye için muayyen olan vade gününün fiyatı arasındaki farkı zarar ve ziyana olmak üzere müşteriden talebedebilir.

ÜÇÜNCÜ FASIL

GAYRİMENKUL BEY'İ

A) AKDİN ŞEKLİ

MADDE 213 - Gayrimenkul bey'i muteber olmak için resmî senede raptedilmek şarttır. Gayrimenkule dair beyi vadi ve beyi bilvefa ve istimlak mukavelesi resmî senede raptedilmedikçe muteber değildir. Mukaveleden mütevellit şuf'a hakkı için tahrirî şekil kâfidir.

B) ŞARTLA BEYİ VE MÜLKİYETİN MUHAFAZASI

MADDE 214 - Bir gayrimenkulün şartla bey'i halinde şart tahakkuk etmedikçe beyi, tapu siciline kaydedilmez.

Mülkiyetin bayi uhdesinde mahfuziyetine dair olan şart dahi tescil olunmaz.

C) TEKEFFÜL

MADDE 215 - Hilâfına mukavele mevcut değil ise, satılan gayrimenkul beyi senesinde yazılı olan ölçü miktarını ihtiva etmediği takdirde; bayi noksanını müşteriye tazmin etmekle mükelleftir. Satılan gayrimenkul resmî bir mesahaya müsteniden sicilde yazılı olan ölçü miktarını ihtiva etmediği takdirde, bayi, tahsisen taahhüt altına girmemiş ise tazmin ile mükellef değildir.

Bir binanın ayıplı olmasından mütevellit ve tekeffüle müstenit dâvalar mülkiyetin devrinden beş sene geçmekle sâkit olur.

D) MENFAAT VE MUHATARA

MADDE 216 - Mebiin müşteri tarafından kabzedilmesi için mukavele ile bir müddet tâyin edildiği halde onun nefi ve hasarının müşteriye intikal etmemesi asıldır.

H) MENKUL BEY'İ HAKKINDAKİ HÜKÜMLERE MÜRACAAT

MADDE 217 - Menkul bey'ine müteallit hükümler, kıyas tarikiyle gayrimenkul bey'ine de tatbik olunur.

DÖRDÜNCÜ FASIL

BEY'İN BAZI NEVİLERİ

A) NÜMUNE ÜZERİNE BEYİ

MADDE 218 - Nümune üzerine beyide nümune kendisine tevdi edilen taraf, yedindeki nümunenin kendisine teslim edilen nümune olduğunu ispata mecbur olmayıp nümunenin şekli değişse bile bu tagayyür muayyenin zaruri icabatından ise söz ile tasdik olunur; diğer tarafın her halde hilâfını ispata hakkı vardır.

Nümune müşterinin velev kusuru olmaksızın yedinde bozulmuş veya ziyaa uğramış ise bayi mebiin nümuneye muvafakitini ispat ile mükellef tutulmayıp, aksini iddia eden müşterinin, ispat etmesi lâzımgelir.

B) TECRÜBE VE MUAYENE ŞARTIYLA BEYİ

I - MAHİYETİ

MADDE 219 - Tecrübe veya muayene şartıyla beyide, müşteri mebi kabul yahut reddetmekte serbesttir. Mebi müşterinin yedine geçmiş olsa bile kabul edilinceye kadar bayiin mülkünde kalır.

II - BAYİİN NEZDİNDE MUAYENE

MADDE 220 - Muayene bayiin nezdinde icra edilmek icabedip te müşteri mebi mukavelenin veya âdetin tâyin ettiği müddet içinde kabul etmediği halde bayi serbest olur.

Böyle bir müddet tâyin edilmemiş ise, bayi münasip bir müddet geçtikten sonra mebi kabul veya red etmesini, müşteriye ihtar edebilir; derhal cevap verilmezse serbest olur.

III- MÜŞTERİ NEZDİNDE MUAYENE

MADDE 221 - Mebi muayene edilmeksizin müşteriye teslim edildiği takdirde, mukavelenin veya âdetin tâyin ettiği müddet içinde ve böyle bir müddet tayin etmiş değil ise bayiin ihtar akabinde müşteri bey'i kabul etmediğini beyan veya bayie reddetmezse, beyi tekemmül etmiş addolunur. Müşterinin, semeni ihtirazi kayıt beyan etmeksizin tamamen veya kısmen tesviye veya mebi tecrübe için zaruri olan suretten başka bir surette tasarruf edilmesiyle de beyi tamam olmuş olur.

C) TAKSİTLE BEYİ

I - BAYİN MUHAYYERLİĞİ

MADDE 222 - Menkul bir mal semeni taksitle tesviye edilmek şartıyla beyi ve teslim edilip te müşteri taksitlerden birini tediye eden temerrüt ettiği halde bayi o taksitin talep edebileceği gibi kendisi için bu hakkı muhafaza etmiş ise mebiin mülkiyetini iddia veya bey'i feshedebilir.

II - BAYİN DİĞER HAKLARI

MADDE 223 - Mebiin mülkiyetini iddia eden bayi hakkında mülkiyeti muhafaza şartına müteallik olan hükümler tatbik olunur.

Bayi bey'i feshettiği halde bayi ve müşterinin her biri, diğerinden aldığı şeyi iade ile mükelleftir. Bayi her halde münasip bir icar bedeli talep edebileceği gibi mebi bozulmuş ise tazminat dahi isteyebilir.

Müşteriye bundan ziyade borç tahmil eden mukaveleler batıldır.

III - MUACCELİYET ŞARTLARI

MADDE 224 - Taksitlerden birini tediye edilmemesi halinde semenin mecmunun muacceliyet kesbetmesi şart edilmiş ise bayiin bu şarttan istifade edebilmesi müşterinin iki mütevali taksiti vermekten temerrüt etmesine ve bu iki taksit mecmunun semenin en aşağı onda birini teşkil etmesine mütevakkıftır.

D) MÜZAYEDE

I - BEYİN İNİKADI

MADDE 225 - Cebri müzayedelerde beyi, müzayede memurunun ihalesiyle münakit olur.

Herkesin iştirak edebildiği ihtiyari ve aleni müzayedelerde beyi, bayiin ihalesiyle münakit olur. Bayi buna muhalif bir arzu beyan etmemiş ise, müzayedeyi idare eden kimsenin, müzayede edilen malı en çok verene ihale etmeğe hakkı vardır.

II - MÜZAYEDENİN BUTLANI

MADDE 226 - Kanuna veya ahlâka (âdaba) mugayir tertibatla müzayedeye fesat karıştırılmış ise her âlakadar tarafından on gün zarfında itiraz edilebilir. Bu itiraz cebri müzayedelerde icra ve iflas muamelerine nezaret eden makamlara ve diğer hallerde mahkemeye arz olunur.

III - MÜZAYEDEYE İŞTİRAK EDENİN NE ZAMAN MÜLZEM OLACAĞI

1 - UMUMİYET İTİBARIYLA

MADDE 227 - Müzayedeye iştirak eden kimse, beyi için muayyen olan şartlar dairesinde, teklifiyle mülzem olur. Hilâfına bir şart mevcut değil ise pey sürenin mülzemiyeti kendisinden fazla veren zuhur etmesiyle yahut teklifinin müzayede hitamında mutad olan nidalar akabinde kabul olunmuş ihalenin icra edilmemesiyle zail olur.

2 - GAYRİMENKUL MÜZAYEDESİ

MADDE 228 - Gayrimenkul müzayedesinde ihalenin veya ihalenin reddinin müzayede akabinde vukuu lâzımdır. Pey süren kimsenin müzayededen sonra mülzemiyetinin imtidadını mutazammın şart batıldır. Şu kadar ki bu hüküm cebri müzayedeler ile ihalenin resmî bir merci tarafından tasdika muhtaç olduğu hallerde tatbik olunmaz.

IV - TEDİYENİN PEŞİN OLMASI LÜZUMU

MADDE 229 - Hilâfı, bey'ide şart edilmemiş ise ihale bedelinin peşin tediyesi lâzımdır. İhale bedeli peşin veya beyi şartlarına tevfikân tesviye edilmezse bayi, bey'i derhal feshedebilir.

V - TEKEFFÜL

MADDE 230 - Müzayede şartnamesinde sarîh bir taahhüdün bulunması veya müzayedeye iştirak edenlere karşı bir hile yapılmış olması halleri müstesna olmak üzere, cebri bir müzayedelerde tekeffüle mahal yoktur.

Müzayede ile mal alan kimse o mala tapu siciline ve beyi şartlarına ve kanuna nazaran muayyen olan hali ve hakları ve mükellefiyetleri ile malik olur.

İhtiyari ve aleni müzayedelerde bâyi, âdi beyide olduğu gibi mebiî tekeffül ile mükelleftir. Şu kadar ki hilesinden mütevellit olandan maada tekeffüllerde usulü dairesinde ilân edilen beyi şartları zımında, tahallüs edebilir.

VI - MÜLKİYETİN İNTİKALİ

MADDE 231 - Müzayede ile menkul bir mal alan kimse onun mülkiyetini ihale anında iktisabeder. Müzayededen alınan gayrimenkulün mülkiyeti ancak tapu siciline kaydedilmekle müşteriye intikal eder. Müzayede memuru ihalesi beyi zabıtnamesinde gösterilen gayrimenkulün müşteri namına tescil edilmesini derhal tapu memuruna tebliğ eder.

Cebri müzayedelerin cereyanı sırasındaki ihalelere müteallik hükümler bakidir.

BEŞİNCİ FASIL

TRAMPA

A) TRAMPA BEYİ HÜKÜMLERİNE TABİDİR

MADDE 232 - Beyi hükümleri trampada da tatbik olunur. Şöyleki trampa edenlerden her biri, itasını taahhüt ettiği şeye nazaran bayi ve kendisine verilmesi taahhüt olunan şeye göre müşteri hükmünde tutulur.

B) TEKEFFÜL

MADDE 233 - Trampa suretiyle aldığı şey yedinden zaptolunan yahut onu ayıbından dolayı reddeden taraf, muhayyerdîr; dilerse zarar ve ziyânı diğer tarafa tanzim ettirir, dilerse vermiş olduğu şeyi istirdat eder.

YEDİNCİ BAP

HİBE

A) MEVZUU

MADDE 234 - Hibe, hayatta olan kimseler arasında bir tasarruften onunla bir kimse, mukabilinde bir ıvaz taahhüt edilmeksizin malının tamamını veya bir kısmını diğer bir kimseye temlik eder.

Henüz iktisap edilmemiş olan bir haktan feragat yahut bir mirası reddetmek hibe değildir. Ahlâki bir vazifenin ifasında, hibe sayılmaz.

B) HİBEYE EHLİYET

I - VAHİP HAKKINDA

MADDE 235 - Karı koca malının idaresi usulünden yahut mirasçılık hakkından neşet eden tahditler mahfuz kalmak üzere medeni haklarını kullanmak salâhiyetine sahip olan herkes, hibe yapabilir. Tasarrufta ehil olmayanın malı, ancak kanuni mümessillerinin mesuliyetleri kaydiyle ve vesayet hakkındaki hükümlere riayetle hibe olunabilir.

Bir hibeyi takip eden sene içinde başlayan bir muhakeme neticesinde vâhibin israfından dolayı hacrine hüküm olunursa, o hibe Sulh Mahkemesince iptal olunabilir.

II - HİBEYİ KABUL EDEN HAKKINDA

MADDE 236 - Medeni haklarını kullanmak salâhiyetinden mahrum olan kimse, temyiz kudretine malik ise hebeyi kabul ve bu sebeple mal iktisap edebilir.

Fakat o kimsenin kanuni mümessili kendisini hibeyi kabulden meni veya hibe olunan şeyin iadesini emrederse hibe keenlemyekûn veya merdut olur.

C) ŞEKLİ

I - ELDEN HİBE

MADDE 237 - Elden hibe, vâhibin bir şeyi mevhubünlehe teslim etmesiyle vücut bulur.

Gayrimenkulün veya gayrimenkul üzerindeki aynî hakların hibesi, ancak tapu siciline kaydedilmekle tamam olur.

Bu tescil, ancak muteber bir hibe taahhüdüne istinaden yapılabilir.

II - HİBE VADİ

MADDE 238 - Hibe taahhüdünün muteber olması tahriri olmasına mütevakkıftır.

Bir gayrimenkulün yahut gayrimenkul üzerindeki aynî bir hakkın hibesi taahhüdü, ancak resmî senetle yapılmış ise muteber olur.

Hibe taahhüdü, tenfiz edilince elden yapılmış hibe gibi olur.

III - KABULÜN NETİCELERİ

MADDE 239 - Bir kimse, diğerine hibe ettiği malı; diğer mallardan bilfiil tefrik etmiş olsabile, mevhubün lehine kabulüne kadar hibesinden rücu edebilir.

D) ŞARTLARI VE MÜKELLEFİYETLERİ

I - UMUMİYET İTİBARIYLA

MADDE 240 - Hibe, şartla yahut mükellefiyetle takyit olunabilir. Tenfizi vâhibin ölümüne bağlı hibede vasiyet hükmü cereyan eder.

II - ŞARTIN İCRASI

MADDE 241 - Vâhip, mukavele mucibince mevhubünle tarafından kabul edilmiş olan mükellefiyetin icrasını talep edebilir.

Ammenin menfaati için mevhubunlehe tahmil edilmiş olan mükellefiyetin icrasını talebetmek salâhiyeti, vâhibin vefatından sonra, ait olduğu mercie intikal eder.

Hibe edilen şeyin kıymeti masrafını korumaz ve masraf fazlası kendisine tesviye edilmezse mevhubunlehin mükellefiyeti icradan imtina etmeğe hakkı vardır.

III - RÜCU ŞARTLARI

MADDE 242 - Vâhip, mevhubunlehin kendisinden evvel vefatı halinde hibe edilen şeyin mülküne rücu etmesini şart edebilir.

Hibe edilen gayrimenkule veya bir gayrimenkul üzerindeki aynî hakka taallük eden rücu şartı tapu siciline şerh verilebilir.

H) VAHİBİN MESULİYETİ

MADDE 243 - Vâhip, hileden veya ağır dikkatsizlikten maada hallerde, hibeden neşet eden zarardan mevhubunlehe karşı mesul olmayıp ancak hibe edilen şeyin veya alacağın tekeffülünü vâdetmiş ise; bununla mükelleftir.

V) İPTAL

I - HİBE EDİLEN MALLARIN İSTİRDADI

MADDE 244 - Vâhip, aşağıdaki hallerden biri vukuunda elden yaptığı hibeden veya tenfiz ettiği taahhüdünden rücu ve mevhubunlehin elinde halen ne kalmış ise onun iadesini dâva edebilir.

- 1 - Mevhubunle, vâhibe yahut yakınlarından birine karşı ağır bir cürüm irtikap ederse,
- 2 - Mevhubunle, vâhibe veya ailesi için kanunen mükellef olduğu vazifelere karşı ehemmiyetli bir surette riayetsizlikte bulunmuş ise,
- 3 - Mevhubunle, hibeyi takyit eden mükellefiyeti haklı bir sebep olmaksızın icra etmezse.

II - HİBE TAAHHÜDÜNDEN RÜCU VE İPTAL

MADDE 245 - Hibeyi taahhüt eden kimse, aşağıdaki hallerde tahhüdünden rücu ve tenfizinden imtina edebilir:

- 1 - Elden hibe edilen bir malın istirdadını talebe salâhiyet veren sebeplerden biri varsa,
- 2 - Hibeyi taahhüt ettikten sonra tenfizi müteahhit için fevkalâde külfetli olacak derecede mali vaziyeti değişmiş ise,
- 3 - Hibeyi taahhütten sonra yeni veya hissölunacak derecede külfetli aile vazifeleri tehaddüs etmiş ise.

Hibeyi taahhüt eden kimse borcunu edadan aczi tevsik veya iflâsı ilân olunur ise, hibe taahhüdü iptal olunur.

III - MÜRURU ZAMAN VE DAVA HAKKININ MİRASÇILARA İNTİKALİ

MADDE 246 - Vâhibin, rücu sebebine vâkıf olduğu günden itibaren bir sene içinde hibeden rücu etmeğe hakkı vardır.

Vâhip, sene geçmeden vefat ederse, dâva hakkı, mirasçılarına intikal eder ve mirasçılar senenin hitamına kadar rücu dâvası ikame edebilirler.

Mevhubunleh, haksız olarak tasavvur ve tasmim ile vâhibi öldürür veya rücu hakkını kullanmaktan menederse, mirasçılar hibenin feshini dâva

edebilirler.

IV - VAHİBİN VEFATI

MADDE 247 - Hilâfına hüküm mevcut değil ise, muayyen zamanlarda bir şey verilmesini tazammun eden hibenin hükmü, vâhibin vefatıyla nihayet bulur.

SEKİZİNCİ BAP

İCAR

BİRİNCİ FASIL

ADİ İCAR

A) TARİFİ

MADDE 248 - Adi icar, bir akittirki mucir onunla, müstecire ücret mukabilinde bir şeyin kullanılmasını terk etmeği iltizam eder.

B) MUCİRİN VAZİFELERİ

I - MECURUN TESLİMİ

1 - KULLANILMAĞA SALİH BİR HALDE

MADDE 249 - Mucir, mecuru akitten maksut olan kullanmağa salih bir halde müstecire teslim etmek ve icar müddeti zarfında bu halde bulundurmak ile mükelleftir.

Mecur, akitten maksut olan kullanmak mümkün olmayacak yahut intifa ehemmiyetli surette azalacak bir halde teslim olunursa müstecir akdi feshe yahut ücretten münasip bir miktarın tenzilini istemeğe salâhiyettardır.

Eğer ayıp, müstecirin yahut kendisiyle birlikte yaşayan kimselerin yahut işçilerin sıhhati için ciddi bir tehlike teşkil etmekte ise; mucir bu tehlikeye akdi yaparken vâkıf olmuş veya fesih hakkından feragat etmiş olsa bile yine icarı feshedebilir.

2 - BİLAHARA AKDE MUHALİF HAL HUDUSÜ

MADDE 250 - Mecur, icare müddeti zarfında müstecirin bir kusuru olmaksızın akitten maksut olan kullanılmak mümkün olmayacak veya ehemmiyetli surette azalacak bir hale düştüğü takdirde, müstecir, ücretten münasip bir miktarın tenzilini talep edebileceği gibi; ayıp münasip bir müddet zarfında bertaraf edilmezse, akdi dahi feshedebilir.

Mucir, kendisinin bir kusuru olmadığını ispat edemez ise tazminat ile mükellef olur.

3 - AYIP HALİNDE MUAMELE

MADDE 251 - Mecur, icare müddeti zarfında zaruri tamirata muhtaç olduğu takdirde; müstecir, hakkına hâle gelmemek şartıyla bu tamiratın icrasına müsaade etmeğe mecburdur.

İntifa başladığı zaman mevcut yahut intifa esnasında hâdis olupta külfeti kendine ait olmayan ve mucire yapılan ihbar üzerine münasip bir mehil zarfında bertaraf edilmeyen ufak tefek ayıpları, müstecir, mucir hesabına izale edebilir.

4 - KULLANMANIN MÜMKÜN OLAMAMASI

MADDE 252 - Müstecir, kendi kusurundan yahut şahsında hâdis olan mücbir bir sebepten dolayı mecuru kullanamadığı yahut mahdut surette kullandığı takdirde mucir, mecuru akit dairesinde kullanmağa hazır bulundurmuş oldukça; müstecir, kiranın tamamını vermekle mükellef olur.

Bu takdirde mucir, sarfiyattan tasarruf eylediği miktarı ve mecurun diğer surette kullanılmasından elde ettiği menfaatleri kiraya mahsup etmeğe mecburdur.

Mucip akdin icrasını tahammül edilmez bir hale getiren sebepler hudusunda, iki tarafın akdi feshetmek hakları mahfuzdur.

II - ÜÇÜNCÜ ŞAHSIN İDDİASINA KARŞI MESULİYET

1 - TEMİNAT

MADDE 253 - Üçüncü bir şahıs, mecur üzerinde müstecirin haklarıyla telifi kabil olmayacak bir iddiada bulunduğu takdirde; mucir, müstecirin ihbarı üzerine muhasamayı deruhte ve müstecirin akit mucibince mecurdan intifama hâle gelmiş ise tazminat itasiyle mükellef olur.

2 - BEYİ İLE İCARIN İNFİSAHI

MADDE 254 - İcarın akdinden sonra, mecur, mucir tarafından ahara temlik yahut icraen takibat veya iflâs tariki ile kendisinden nezedildiği takdirde; müstecir mecurun ahiren maliki olan üçüncü şahıstan ancak kabulü şartı ile icarenin devamını ve mucirden akdi icra yahut tazminat ita etmesini isteyebilir.

Bununla beraber icar edilen şey bir gayrimenkul olduğu takdirde, akit daha evvel feshe müsait olmadıkça kanunen ihbar caiz olan miada kadar üçüncü şahıs, icara riayet etmekle mükellef tutulur ve feshi ihbar etmediği takdirde akdi kabul etmiş addolunur.

Ammenin menfaati için istimplâke dair olan hususi hükümler mahfuzdur.

3 - TAPU SİCİLİNE ŞERH

MADDE 255 - Bir gayrimenkulün icarında akdin tapu siciline şerh verilmesini iki taraf mukavele edebilirler.

Bu şerh, sonraki maliklere müstecirin icar akdi dairesinde gayrimenkulden intifama müsaade etmek mecburiyetini tahmil eder.

C) MÜSTECİRİN BORÇLARI

I - BORCA MUVAFAK SURETTE TEKAYYÜT

MADDE 256 - Müstecir mecuru kullanırken tam bir ihtimam dairesinde hareket ve apartman icarında bina dahilinde oturanlara karşı icabeden vazifeleri ifa ile mükelleftir.

Müstecir vukubulan ihtara rağmen bu mükellefiyete daimî surette muhalefet eder yahut açıktan açığa fena kullanarak mecura daimî bir zarar iras eylerse mucir tazminat ile birlikte icar akdinin hemen feshini talep edebilir.

Mecurda, icrası mucire ait tamirata lüzum hasıl olduğu yahut üçüncü bir şahsın mecur üzerinde bir hak iddia ettiği takdirde; müstecir, keyfiyeti hemen mucire ihbar etmekle mükelleftir. Aksi takdirde zarardan mesul olur.

II - KİRANIN TEDİYESİ

MADDE 257 - Müstecir kirayı akit ile yahut mahalli bir âdet ile muayyen olan zamanda tediye mecburdur.

Böyle muayyen bir zaman bulunmadığı takdirde, icar altı aylık yahut senelik ise her altı ayın mürurunda ve daha az bir müddet için ise beher ayın mürurundan sonra nihayet icar müddetinin hitamında verilmek lâzımdır.

D) MÜKELLEFİYET VE VERGİLERİ VE TAMİRİ TAHAMMÜL

MADDE 258 - Mecurun mükellefiyeti ve vergileri mucire aittir.

Mecurun alelâde kullanılması için muktazi tathir ve ıslah masrafı müstecire ve tamir mucire aittir. Bu hususta mahalli âdete bakılır.

H) MÜSTECİRİN MÜSTECİRİ

MADDE 259 - Müstecir, mucire zarar verecek bir tebeddülü mucip olmamak şartıyla, mecuru tamamen yahut kısmen ahara icar yahut icarı bir üçüncü şahsa ferağ edebilir.

İkinci müstecir, birinci müstecire müsaade edilenden başka bir tarzda kullandığı takdirde, birinci müstecir, bundan dolayı mucire karşı mesul olur.

Mucir, ikinci müsteciri bu hususa riayet ettirmeğe selâhiyettardır.

V) HİTAM

I - MÜSTECİRİN TEMERRÜDÜ

MADDE 260 - Müstecir icar müddetinin hitamından evvel muacceliyet kesp eden kiralari tediye etmemiş bulunursa, mucir altı ay veya daha fazla müddetli icarlarda otuz günlük ve daha az müddetli icarlarda altı günlük bir mehil tâyin ederek birikmiş olan kira bu müddet zarfında verilmediği takdirde mehlin hitamında akdi feshedeceğini müstecire ihtar edebilir.

Bu mehil, ihtarın müstecire tebliğ edildiği günden itibaren başlar.

Bu mehlin tenkisine yahut tediye den teahhür halinde akdin hemen feshedilebileceğine dair yapılan mukaveleler batıldır.

II - MÜSTECİRİN İFLASI

MADDE 261 - Müstecir iflâs eder ve birikmiş ve işliyecek kiralar için münasip bir müddet zarfında teminat da verilmezse mucir, icarı feshe salâhiyettardır.

III - FESHİN İHBARI

MADDE 262 - İcar için ne sarih ne de zımnî bir müddet tâyin edilmemiş olursa, gerek müstecir gerek mucir, ihbar suretiyle akdi feshedebilir.

Akitte, hilâfına bir hüküm tâyin edilmemiş ise, iki taraftan her biri aşağıdaki kaideler dairesinde feshi ihbar edebilir:

1 - Mefruş olmayan apartmanlar, yazıhane, tezgâh, dükkân, mağaza, mahzen, samanlık, ahır ve bu gibi mahaller ancak mahalli âdetince muayyen en yakın vakit için ve böyle bir âdetin fıkdanı halinde altı aylık bir müddetin hitamı için ve her iki halde üç ay evvel yapılması lâzım gelen bir ihbar ile.

2 - Mefruş apartmanlar yahut müstakil odalar yahut süknaya mahsus mefruşat ancak bir aylık müddetin hitamı için ve iki hafta evvel yapılması lâzım gelen bir ihbar ile.

3 - Diğer menkul şeyler her istenilen zaman için ve üç gün evvel yapılması lâzım gelen bir ihbar ile.

IV - SÜKUT İLE TECDİT

MADDE 263 - İcar, muayyen bir müddetle akdedilip te bu müddetin hitamında mucirin malumatı ile ve muhalefeti olmaksızın mecurun kullanılmasına devam olunduğu yahut mukavelede fesih hakkında gösterilen ihbarı iki taraftan hiç biri yapmadığı takdirde, hilâfına mukavele yok ise akti, gayri muayyen bir müddet için tecdit edilmiş sayılır.

V - FESİH

1 - MÜHİM SEBEPLERDEN DOLAYI

MADDE 264 - Muayyen bir müddetle akdedilen gayrimenkul icarında, mucip akdin icrasını tahammül edilmez bir hale getiren sebepler hudusunda; iki taraftan her biri, diğerine tam bir tazminat vermek ve kanuni mehillere riayet etmek şartıyla ve icar müddetinin hitamından evvel feshi ihbar edebilir.

İcar bir sene veya daha uzun bir müddet için akdedilmiş ise, mucir veya müstecire verilecek tazminat altı aylık bedeli icardan az olamaz.

Müstecir kendisine tazminat verilmedikçe mecuru terke icbar olunamaz.

2 - MÜSTECİRİN ÖLÜMÜ

MADDE 265 - Müstecirin vefatı halinde gerek mirasçıları gerek mucir, bir sene veya daha uzun müddetli icarlarda kanuni mehillere riayet şartıyla, en yakın vakit için tazminat vermeksizin akdin feshini ihbar edebilirler.

VI - MECURUN İADESİ

MADDE 266 - Müstecir, mecuru ne halde tesellüm etmiş ise icarın hitamında o halde ve mahalli âdete tevfikân geri vermekle mükelleftir.

Müstecir, akit mucibince etmiş olduğu intifa sebebiyle husule gelen eskilik yahut değişiklikten mesul değildir.

Müstecirin mecuru iyi bir halde tesellüm etmiş olduğu, asıldır.

Z) MUCİRİN HAPİS HAKKI

I - ŞÜMULÜ

MADDE 267 - Bir gayrimenkulün muciri, nihayet geçmiş bir senelik ve cereyan etmekte olan altı aylık kiranın temini için mecurun tefrişatına ve tezyinatına ve ondan intifaı temine mahsup olup mecur dâhilinde bulunan menkul eşya üzerinde hapis hakkını haizdir.

Mucirin hapis hakkı, ikinci müstecirin birinci müstecire karşı borcu olan miktar nispetinde ikinci müstecir tarafından mecur dâhiline getirilen eşyaya da şamildir.

Müstecirin dayinleri tarafından haczedilmesi caiz olmayan eşya üzerinde mucirin, hapis hakkı yoktur.

II - ÜÇÜNCÜ ŞAHİSLARA AİT EŞYADA

MADDE 268 - Müstecire ait olmadığı, mucirin bildiği veya bilmesi iktiza ettiği eşya ile çalınmış veya zayi olmuş yahut başka suretle zilyedin edilen zaptolunmuş şeyler üzerindeki üçüncü şahsın hakları, mucirin hapis hakkına karşı dahi mahfuzdur.

Mucir, müstecir tarafından getirilen eşyanın ona ait olmadığını icarın devamı esnasında öğrenip te en yakın vakit için akdin feshini ihbar etmez ise bu şeyler üzerindeki hapis hakkı sâkit olur.

III - NASIL DERMEYAN EDİLECEĞİ

MADDE 269 - Müstecir mecurdan çıkmak yahut mecur dahilinde bulunan şeyleri alıp götürmek teşebbüsünde bulunduğu takdirde; mucir hapis hakkına istinaden kiralarn teminine muktazi miktarda eşyayı, Sulh Hâkimi marifetiyle hapsedebilir.

Bu eşya gizlice yahut cebir ile nakledildikleri surette; götürüldükleri tarihten itibaren on gün içinde polis kuvveti ile yeniden mecur iade olunabilirler.

İKİNCİ FASIL

HASILAT İCARI

A) TARİFİ

MADDE 270 - Hasılat icrası, bir akittirki onunla mucir, müstecire ücret mukabilinde hasılat veren bir malın veya hakkın kullanılmasını ve semerelerinin iktıafını terk etmeği iltizam eder.

Kira, ya nakit yahut devşirilecek semere veya hasılatın bir hissesi olabilir; ikinci surette, iştirakli icar denir.

İştirakli icarda, mucirin semereler üzerindeki hakkı noktasından, mahalli âdete riayet olunur.

B) DEFTER TESBİTİ

MADDE 271 - İcarda alât, hayvan yahut zahirede dâhil ise iki taraftan her biri diğerine bu eşyanın tamam ve imzalı bir defterini vermek ve bunların kıymetlerini müştereken takdir ve tesbit etmekle mükelleftir.

C) MUCİRİN BORÇLARI

I - MECURUN TESLİMİ

1 - KULLANMAĞA SALİH HALDE TESLİM

MADDE 272 - Mucir, birlikte icar edilmiş menkul şeyler varsa bunlar dahi dâhil olduğu halde mecuru akitten maksut olan kullanmağa ve işletmeğe salih bir halde müstecire teslim ile mükelleftir.

Bu borcun ifa edilmemesi halinde, âdi icar hakkındaki hükümler tatbik olunur.

2 - ESASLI TAMİRAT

MADDE 273 - Mucir, icar müddeti zarfında icrasına zaruret hasıl olan esaslı tamirâtı müstecir tarafından ihbar edilir edilmez masrafı kendisine ait olmak üzere yapmağa mecburdur.

3 - KULLANMANIN MÜMKÜN OLMAMASI HALİNDE MESULİYET

MADDE 274 - Müstecir, kendi kusurundan yahut şahsında hâdis olan bir ârizadan dolayı mecuru kullanmadığı yahut mahdud surette kullandığı takdirde; mucir mecuru akit dairesinde kullanmağa hazır bulundurmuş oldukça müstecir, kiranın tamamını vermekle mükellef olur.

Bu takdirde safiyattan tasarruf eylediği miktarı ve mecurun diğer suretle kullanılmasından elde ettiği menfaatleri kiraya mahsup etmeğe mecburdur.

Mucip akdin icrasını tahammül edilmez bir hale getiren sebepler hudusunda her iki tarafın akdi feshetmek hakları mahfuzdur.

II - ÜÇÜNCÜ ŞAHISLARIN İDDİALARINA KARŞI TEMİNAT

MADDE 275 - Üçüncü şahıs tarafından hak iddiası halinde mucirin mükellefiyeti hakkında, âdi icara mütedair hükümler tatbik olunur.

III - MECURUN BAŞKASINA TEMLİKİ

MADDE 276 - Mecur icarın akdinden sonra mucir tarafından başkasına temlik yahut icraen takip veya iflâs tarihiyle kendisinden nezedildiği takdirde, müstecir, mecurun ahiren maliki olan üçüncü şahıstan ancak kabulü şartıyla icarenin devamını ve mucirden akdi icra yahut tazminat ita etmesini isteyebilir.

Bununla beraber akit daha evvel feshe müsait olmadıkça üçüncü şahıs, feshi ihbar halinde kanunen muktazi altı aylık mehle riayet mecburiyetindedir; ihbar etmediği surette akdi kabul etmiş sayılır.

Ammenin menfaati için istimplâke dair olan hususi hükümler mahfuzdur.

IV - TAPU SİCİLİNE ŞERH

MADDE 277 - Bir gayrimenkul hasılat icarı, âdi icardaki esaslara göre aynı hükümleri haiz olmak üzere tapu siciline şerh verilebilir.

D) MÜSTECİRİN BORÇLARI

I - BORCA MUVAFAK SURETTE TEKAYYÛT

1 - İŞLETME

MADDE 278 - Müstecir, mecuru tahsis olunduğu dairede iyi bir surette işletmeğe bilhassa hasilata kabiliyetli bir halde bulundurmağa mecburdur.

Müstecir, mucirin muvafakati olmaksızın icar müddetinin hitamından sonra mecur üzerinde tesirleri görülebilecek surette işletmenin tarzını tebdil edemez.

2 - İYİ BİR HALDE MUHAFAZA

MADDE 279 - Müstecir, mecurun iyi bir halde muhafazası için lâzım gelen tekayyüdü ifa ile mükelleftir.

Müstecir, ufak tefek termimatı zirai mecurlarda bilhassa yol, geçit, hendek, set, çit, çatı, su yolları ve sairinin muhafazasını mahalli âdete göre deruhte etmek ve bundan başka eskilikten yahut kullanmaktan dolayı telef olan ehemmiyetsiz kıymetteki alât ve edevatın yerine başkalarını koymakla mükelleftir.

3 - İHBAR MÜKELLEFİYETİ

MADDE 280 - Esaslı tamirata zaruret hasıl olduğu yahut bir üçüncü şahıs mecur üzerinde hak iddia ettiği takdirde müstecir keyfiyeti heman mucire ihbar etmekle mükelleftir. Etmezse zarardan mesul olur.

II - KİRANIN TEDİYESİ

1 - UMUMİYET İTİBARIYLA

MADDE 281 - Müstecir kirayı, akit ile yahut mahalli adet ile taayyün eden zamanda tediye ile mükelleftir.

Böyle bir zaman taayyün etmemiş ise kira, beher senenin mürurundan sonra ve nihayet icar müddetinin hitamında verilmek lâzımdır.

Mucir, işlemiş ve işleyecek olan bir kira için adi icarda olduğu gibi hapis hakkına maliktir.

2 - FELAKETLİ VAKALARDA TENZİL

MADDE 282 - Fevkalâde felâket hallerinde yahut tabii hâdiselerden dolayı bir zirai gayrimenkulün her vakitki hasılatı ehemmiyetli surette azalırsa müstecir kiradan mütenasip bir miktarının indirilmesini isteyebilir.

Evvelce bu haktan feragat edilmiş olması, ancak kiranın tesbiti sırasında bu gibi vakaların ihtimali nazara alınmış yahut husule gelen zarar bir sigorta ile telâfi edilmiş ise muteber olur.

H) MÜKELLEFİYET VE VERGİLERİ TAHAMMÛL

MADDE 283 - Mecurun mükellefiyet ve vergileri mucire aittir.

V) MÜSTECİRİN MÜSTECİRİ

MADDE 284 - Müstecir, mucirin muvafakati olmaksızın mecuru başkasına icar edemez.

Bununla beraber müstecir, mecurda dahil olan bazı mahalleri mucire zarar verecek bir tebeddülü mucip olmamak şartı ile icara verebilir.

Böyle bir icara ve mucir tarafından müsaade edilen ikinci icara, alelâde ikinci icara mütedair kaideler, kıyasen tatbik olunur.

Z) HİTAMI

I - FESİH HAKKI

MADDE 285 - Müddet hakkında akit veya mahalli âdet ile hilâfına bir hüküm tâyin edilmemiş ise iki taraftan her biri en aşağı altı aylık bir ihbar müddetine riayet şartı ile akdi feshetmek salâhiyetini haizdir.

Hilâfına bir mukavele yok ise, zirai gayrimenkullerde mahalli âdetçe cari ilk veya son bahar mevsimleri için diğer bütün icarlarda her hangibir zaman için feshin ihbarı caizdir.

II - MÜHİM SEBEPLERDEN DOLAYI FESİH

MADDE 286 - İcar, birden ziyade seneler için akdedilmiş ise mucir akdin icrasını tahammül edilmez bir hale getiren sebepler hudusunda iki taraftan her biri diğerine tam bir tazminat vermek ve kanuni müddetlere riayet etmek şartı ile akdi hitamından evvel feshedebilir.

Bu takdirde, mucire veya müstecire verilecek tazminat bir senelik kiradan aşağı olamaz.

Müstecir, kendisine tazminat verilmedikçe mecuru terke icbar olunamaz.

III - SÜKUT İLE TECDİT

MADDE 287 - İcar, muayyen bir müddet için akdolunupta bu müddetin hitamında mucirin malumatı ile ve muhalafeti olmaksızın mecurun istimaline devam bulunduğu yahut mukavelede fesih hakkında gösterilen ihbarı iki taraftan hiç biri yapmadığı takdirde; hilâfına mukavele yok ise, bir senelik müddetin hitamından altı ay evvel ihbar suretiyle fesholununcaya kadar seneden seneye akit tecdit edilmiş sayılır.

I - MÜSTECİRİN TEMERRÜDÜ

MADDE 288 - Müstecir kirayı vadesi hulülünde tediye etmezse mucir, altmış günlük bir mehil tâyin ederek birikmiş olan kira bu müddet zarfında verilmediği takdirde; mehilin hitamında akdi feshedeceğini, müstecire ihtar edebilir.

Bu mehil, ihtarın müstecire tebliğ edildiği günden başlar.

Bu mehilin tenkisine yahut kiranın tediye edilmemesi halinde akdin hemen feshedileceğine dair yapılan mukaveleler batıldır.

V - MUCİRİN FESİH HAKKI

MADDE 289 - Müstecir, mecurun işletilmesine ve muhafazasına müteallik borçlarına ehemmiyetli bir tarzda muhalefet eder ve mucirin ihtarına rağmen ve tâyin ettiği münasip bir mehil zarfında borçlarını ifa etmezse mucir, başka bir muameleye hacet kalmaksızın akdi feshedebilir.

VI - MÜSTECİRİN İFLASI

MADDE 290 - Müstecirin iflâsı halinde icare, iflâsın açılmasıyla beraber nihayet bulur.

Şu kadar ki, işlemekte olan kira ve defterin ihtiva ettiği eşya için kâfi teminat verildiği takdirde mucir, icar senesinin hitamına kadar akdi idame ile mükelleftir.

VII - MÜSTECİRİN VEFATI

MADDE 291 - Müstecir vefat ederse gerek mirasçıları gerek mucir altı aylık kanuni mehillere riayet şartıyla icarın feshini ihbar edebilirler.

C) İCARIN HİTAMINDA MECURUN İADESİ

I - İADE BORCU

MADDE 292 - İcarın hitamında müstecir mecuru defterdeki bütün eşya ile beraber buldukları hal üzere iadeye mecburdur.

İyi işletildiği surette ictinabı mümkün olan kıymet noksanları için müstecir tazminat itası ile mükelleftir.

Müscir mecur hakkındaki mecburi ihtimamı neticesi olan ıslahat için hiç bir tazminat talep edemez.

II - DEFTERDEKİ EŞYANIN KIYMETİNİN TAKDİRİ

MADDE 293 - Mecur teslim edilirken defterdeki eşyanın kıymetleri takdir edilmiş ise müstecir, icarın hitamında bunları aynı nevi ve kıymette olarak iade yahut kıymet noksanlarını tazmin ile mükelleftir.

Müstecir, noksan eşyanın mucirin kusuriyle yahut mücbir bir kuvvetin tesiriyle telef olduğunu ispat ederse tazmin borcu, sâkıt olur.

Müstecir, kendi masraflarından ve sâyinden husule gelen ziyade kıymet için tazminat talep edebilir.

III - İCARIN HİTAMINDA SEMERELER VE ZİRAAT MASRAFLARI

MADDE 294 - Zirai bir gayrimenkulün müsteciri akdin feshi zamanında henüz devşirilmemiş semereler üzerinde bir hak iddia edemez.

Şu kadar ki müstecir ziraat masrafını hâkimin tâyin ettiği miktarda olarak mucire tazmin ettirebilir ve bu tazminat işlemekte olan kiralara mahsup edilir.

IV - SAMAN VE GÜBRE GİBİ ŞEYLER

MADDE 295 - Mecuru iade ve teslim eden müstecir, muntazam bir işletmenin icap ettiği nispette son senenin samanlarını, hayvan yataklıklarını, kuru ot ve gübrelerini mecurda bırakmağa mecburdur.

Müstecir, aldığından fazla bırakıyorsa ziyadesi için tazminat istemeğe hakkı vardır ve aldığından az bırakıyorsa eksikleri tamamlamak yahut kıymet noksanını tazmin etmekle mükelleftir.

T) HAYVAN İCARI

I - AKDİN MEVZUU

MADDE 296 - Zirai bir mal icariyle murtabit olmayan mevaşi icarında, hilâfına bir akit veya mahalli âdet yok ise, icar müddeti zarfında mecur hayvanların bütün hasılatı müstecire ait olur.

Müstecir mecur hayvanları beslemeğe ve onlara eyi bakmağa mecbur ve mucire nakit veya hasılat hissesi olarak bir bedel tediye etmekle mükelleftir.

II - MESULİYET

MADDE 297 - Hilâfına mukavele veya mahalli âdet yok ise, müstecir, mecur hayvanlara ârız olan bir zarardan; bunun, muhafazadaki tekayyüt ve ihtimama rağmen husule geldiğini ispat etmedikçe mesuldür.

Müstecir, kendi kusuriyle sebebiyet vermediği fevkalâde muhafaza masrafları için mucirden tazminat talep edebilir.

Müstecir ehemmiyeti haiz kazaları ve hastalıkları mümkün olduğu kadar süratle mucire bildirmekle mükelleftir.

III - FESİH

MADDE 298 - Hilâfına mukavele veya mahalli âdet yok ise, gayri muayyen bir zaman için yapılan akdin feshini iki taraftan her biri, diledikleri vakit ihbar edebilirler.

Şu kadar ki, bu ihbar hüsnü niyetle olmak ve münasebetsiz bir zamanda yapılmamak lâzımdır.

DOKUZUNCU BAP

ARİYET VE KARZ

BİRİNCİ FASIL

ARİYET

A) TARİFİ

MADDE 299 - Ariyet, bir akittirki onunla ariyet veren, bir şeyin bedava kullanılmasını ariyet alana bırakmak ve alan dahi o şeyi kullandıktan sonra geri vermekle mükellef olur.

B) HÜKÜMLERİ

I - ARİYET ALANIN BORÇLARI

MADDE 300 - Ariyet alan, ariyet şeyi ancak akitte tâyin edilen ve akitte birşey tâyin edilmemiş ise o şeyin mahiyetinden veya tahsis olduğu maksattan anlaşılan şekilde kullanabilir.

Ariyet alan, ariyeti başkasına kullandıramaz.

Bu kaideye muhalif hareket ettiği takdirde zuhura gelen kazadan dahi mesul olur.

Meğerki, bu kaideye riayet etmiş olsaydı bile yine bu kazanın vukua geleceğini ispat eder.

II - MUHAFAZA MASRAFLARI

MADDE 301 - Ariyet alan, ariyet şeyin adi muhafaza masraflarını ve hususiyle ariyet hayvanın yiyecek masraflarını tahammül eder.

Ariyet verenin menfaatine yapmağa mecbur olduğu fevkalâde masraflar için, ariyet alan, ondan tazminat isteyebilir.

III - MÜTESELSİL MESULİYET

MADDE 302 - Birden ziyade kimseler bir şeyi birlikte ariyet alırlarsa, müteselsilen mesul olurlar.

C) HİTAMI

I - MUAYYEN BİR KULLANMADA

MADDE 303 - Muayyen bir müddet mukavele edilmemiş ise, ariyet alanın, ariyet şeyi akit mucibince kullanmasıyla yahut kullanabilecek kadar bir zaman geçmesiyle akit nihayet bulur.

Ariyet şey, alan tarafıntan mukavele hilâfına kullanıldığı yahut bozulduğu yahut kullanmak için diğer bir şahsa verildiği yahut evvelden bilinemiyen bir halden dolayı ariyeti veren ona acele muhtaç bulunduğu takdirde, daha evvel geri istenebilir.

II - ARİYETİN ZAMANI MUAYYEN OLMAYAN KULLANMADA

MADDE 304 - Ariyet veren ariyet şeyi ne müddetini ne de niçin kullanılacağını tayin etmiyerek vermiş ise, dilediği vakit geri isteyebilir.

III - ARİYET ALANIN VEFATI

MADDE 305 - Ariyet akdi, ariyet alanın ölmesiyle nihayet bulur.

İKİNCİ FASIL

KARZ

A) TARİFİ

MADDE 306 - Karz, bir akittir ki onunla ödünç veren, bir miktar paranın yahut diğer bir mislî şeyin mülkiyetini ödünç alan kimseye nakil ve bu kimse dahi buna karşı miktar ve vasıfta müsavi aynı neviden şeyleri geri vermekle mükellef olur.

B) HÜKÜMLERİ

I - FAİZ

1 - HANGİ MUAMELELERDE FAİZ LAZİM GELECEĞİ

MADDE 307 - Karzda faiz şart kılınmamış ise akdi muamelelerde faiz lâzım gelmez.

Ticaret muamelelerinde, şart edilmemiş olsa dahi faiz verilmek lâzımdır.

2 - FAİZE MÜTEALLİK KAİDELER

MADDE 308 - Karzda faiz miktarı tâyin edilmemiş ise, asıl olan karzın alındığı zaman ve mekânda o nevi karzlarda âdet olan faiz miktarıdır.

Hilâfına mukavele yok ise tâyin edilen faiz senelik olarak tediye olunur.

Faizin, anaya zammedilerek birlikte tekrar faiz yürütülmesi evvelden mukavele edilmiş olsa bile, batıldır. (*)

(*) Madde 308 in 3. fıkrasının "Hesabı carilerde, ticari faiz hesaplarının ve hususiyle tasarruf sandıklarında olduğu gibi faize faiz yürütmek âdet olan muamelelerin tabi olduğu hükümler mahfuzdur." şeklinde yer alan son cümlesi, 29.6.1956 tarih ve 6763 sayılı Kanununun 41. maddesi hükmü gereğince yürürlükten kaldırılmıştır.

II - KARZIN TESLİM VE TESELLÜMÜ HAKKINDAKİ İDDİALARDA MÜRURU ZAMAN

MADDE 309 - Ödünç alan kimsenin verilecek şeyin teslim edilmesine ve ödünç verenin dahi o şeyin teslim edilmesine dair olan iddiaları, diğer tarafın bu baptaki temerrüdünden itibaren altı ay geçmekle müruru zamana uğrar.

III - ÖDÜNÇ ALAN KİMSENİN BORCU ÖDEMECTEN ACZİ

MADDE 310 - Ödünç alan kimse karzdan sonra borcunu edadan aciz haline girmiş bulunursa, borç veren, taahhüt ettiği şeyin tesliminden imtina edebilir.

Ödünç alan kimse, akitten evvel borcunu ödemekten aciz halinde bulunup da ödünç veren akitten sonra bundan haberdar olmuş ise, yine bu salâhiyeti kullanabilir.

C) NAKİT YERİNE VERİLEN ŞEYLER

MADDE 311 - Ödünç alan kimseye taahhüt edilen nakit yerini kıymetli evrak yahut emtia verildiği takdirde borcun miktarı teslim zamanında ve mekânında bu evrak veya emtianın haiz oldukları borsa rayicinden ve cari fiyattan ibaret olur; bunun hilâfına mukavele batıldır.

D) İADE ZAMANI

MADDE 312 - Geriye verilmesi için, ne bir muayyen vade ne ihbar müddeti ne de istenildiği zaman muacceliyet kesbedeceği mukavele edilmemiş olan bir borç ilk talepten itibaren altı hafta içinde geri verilmek lâzımdır.

ONUNCU BAP

HİZMET AKDİ

A) TARİFİ

MADDE 313 - Hizmet akdi, bir mukaveledir ki onunla işçi, muayyen veya gayri muayyen bir zamanda hizmet görmeği ve iş sahibi dahi ona bir ücret vermeği taahhüt eder.

Ücret, zaman itibariyle olmayıp yapılan işe göre verildiği takdirde dahi işçi muayyen veya gayri muayyen bir zaman için alınmış veya çalışmış oldukça, hizmet akdi yine mevcuttur; buna parça üzerine hizmet veya götürü hizmet denir.

Hizmet akdi hakkındaki hükümler, kıyasen çıraklık akdine tatbik olunur.

B) TEŞEKKÜLÜ

I - UMUMİYET İTİBİRAYLE

MADDE 314 - Hilâfına bir hüküm bulunmadıkça, hizmet akdi hususi bir şekle tabi değildir.

Ezcümle hizmet muayyen bir zaman için kabul edilmiş olur ve işin iktizasına göre o hizmet ancak ücret mukabilinde yapılabilirse, hizmet akdi inikad etmiş sayılır.

II - MESAİ KAİDELERİ

MADDE 315 - Sınai veya ticari bir teşebbüste, iş sahibi tarafından mesai veya dahili bir intizam için muttarit bir kaide ittihaz edilmiş ise bunlar evvelce yazılmış ve işçiye dahi bildirilmiş olmadıkça işçiye bir borç tahmil etmez.

III - UMUMİ MUKAVELE

1 - NASIL YAPILACAĞI

MADDE 316 - İş sahibi kimselerin veya cemiyetlerin, işçilerle veya cemiyetleriyle yaptıkları mukavelede hizmete müteallik hükümler vazolunabilir.

Bu umumi mukavele, tahriri olmadıkça muteber değildir.

Alâkadarlar bu mukavelenin müddetinde ittifak edemezlerse, bir sene mürurundan sonra altı aylık müddet için yapılacak bir ihbar ile her zaman mukaveleyi feshedebilirler.

2 - HÜKÜMLERİ

MADDE 317 - Umumi bir mukavele ile bağlı bulunan iş sahipleriyle işçiler arasına yapılacak hususi hizmet akitlerinin, umumi mukaveleye muhalif hükümleri batıldır.

Bu batıl hükümlerin yerine, umumi mukavele hükümleri kaim olur.

IV - ÇIRAKLIK MUKAVELESİ

MADDE 318 - Küçükler veya mahcurlar ile yapılan çıraklık mukaveleleri, tahriri yapılmış ve usta ve velâyeti haiz kimse yahut sulh hakiminin muvafakatiyle vasi tarafından imza edilmiş olmadıkça, muteber değildir.

Mukavele, yapılacak işin ve çıraklığın nevi ve müddetine ve günde çalışılacak saatlere ve işe yahut diğer yapılacak ve verilecek şeylere ve kezalik tecrübe zamanına dair muktazi şartları ihtiva etmek lâzımdır.

Bu şartlara riayet olunup olunmadığı salâhiyettar daire tarafından murakebe edilir.

C) HÜKMÜ

I - ŞARTLARI

MADDE 319 - Hizmet mukavelesinin şartları kanuna âhlaka (âdaba) mugayir olmamak üzere istenildiği gibi tâyin olunabilir.

II - İŞÇİNİN BORÇLARI

1 - BİZZAT İFA

MADDE 320 - Hilâfı mukaveleden veya hal icabından anlaşılmadıkça işçi taahhüt ettiği şeyi kendisi yapmağa mecbur olup başkasına devredemez.

İş sahibinin dahi hakkını başkasına devredebilmesi, aynı kayıtlara tabidir.

2 - İHTİMAN MECBURİYETİ

MADDE 321 - İşçi, taahhüt ettiği şeyi ihtimam ile ifaya mecburdur.

Kasıt veya ihmal ve dikkatsizlik ile iş sahibine iras ettiği zarardan mesuldür.

İşçiye terettüp eden ihtimamın derecesi, akde göre tâyin olunur ve işçinin o iş için muktazi olup iş sahibinin malumu olan veya olması icabeden malumatı derecesi ve mesleki vukufu kezalik istidat ve evsafı gözetebilir.

3 - PARÇA VEYA GÖTÜRÜ İŞTE MESULİYET

MADDE 322 - İşçi para üzerine yahut götürü çalışıp da iş sahibinin nezareti altında bulunmaz ise işlenen madde ve işin akit mucibince icrası noktasından mesuliyeti hakkında istisna akdine dair hükümler, kıyasen tatbik olunur.

III - İŞ SAHİBİNİN BORÇLARI

1 - ÜCRET

a) MİKTARI

MADDE 323 -

(Değişik 1. fıkra: 5754 - 17.4.2008 / m.82) İş sahibi mukavele edilen yahut adet olan yahut kendisinin bağlı bulunduğu umumi mukavelede tespit olunan ücreti tediye ile mükelleftir. Çalıştırılan işçilerin ücret, prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkaktan o ay içinde ödenenlerin özel olarak açılan banka hesabına yatırılmak suretiyle ödenmesi hususunda; tabi olduğu vergi mükellefiyeti türü, işletme büyüklüğü, çalıştırdığı işçi sayısı, işyerinin bulunduğu il ve benzeri gibi unsurları dikkate alarak iş sahiplerini zorunlu tutmaya, banka hesabına yatırılacak ücret, prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkakın, brüt ya da Kanuni kesintiler düşüldükten sonra kalan net miktar üzerinden olup olmayacağını belirlemeye Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığından sorumlu Devlet Bakanlığı müştereken yetkilidir. Çalıştırdığı işçilerin ücret, prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkakını özel olarak açılan banka hesapları vasıtasıyla ödeme zorunluluğuna tabi tutulan iş sahipleri, işçilerinin ücret, prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkakını özel olarak açılan banka hesapları dışında ödeyemezler. ◀ ▶

(Ek 2. fıkra: 5754 - 17.4.2008 / m.82) İşçilerin ücret, prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkaklarının özel olarak açılan banka hesabına yatırılmak suretiyle ödenmesine ilişkin diğer usul ve esaslar anılan bakanlıklarca müştereken çıkarılacak Yönetmelik'le düzenlenir.

Ücretle birlikte kârdan bir hisse verilmesi mukavele edilmiş ise iş sahibi işçiye yahut onun yerine iki tarafın veya hâkimin tâyin ettiği bigaraz kimseye kâr ve zarar hakkında muktazi malumatı vermeğe ve lüzumu olan hesap defterlerinin muayenesine müsaade etmeğe mecburdur. ★

b) İŞ VERİLMESİ İSTEMEK HAKKI

MADDE 324 - İş için muayyen olan zamanda parça üzerine yahut götürü olarak münhasıran bir iş sahibine çalışmakta olan işçi, akit müddetinde her gün için kendisine kâfi miktarda iş verilmesini istemek hakkını haizdir.

Bu takdirde parça yahut götürü iş bulunmazsa, iş saat hesabıyla veya gündelikle verilebilir; bu da bulunmazsa, iş sahibi, bu bapta kendisine bir kusur isnat edilemeyeceğini ispat etmedikçe vukua gelen zararı tazmine mecbur olur.

c) İŞ SAHİBİNİN TEMERRÜDÜ

MADDE 325 - İş sahibi işi kabulde temerrüt ederse, işçi taahhüt ettiği işi yapmağa mecbur olmaksızın mukaveledeki ücreti isteyebilir.

Şu kadar ki, işi yapmadığından dolayı tasarruf ettiği yahut diğer bir iş ile kazandığı ve kazanmaktan kasten feragat eylediği şeyi mahsup ettirmeğe mecburdur.

d) TEDİYE GÜNÜ

MADDE 326 - Mukavele yahut âdet ile daha kısa mehiller tâyin edilmemiş ise ücret, aşağıdaki dairede verilir.

1 - Amele ve iş sahibi ile birlikte yaşamıyan hizmetçilere haftada bir.

2 - İdarehane memurlarına ve müstahdemlerine ve iş sahibi ile birlikte yaşıyan hizmetçilere her ay.

Hizmet akdinin hitamiyle ücret herhalde muacceliyet kesbeder.

h) AVANS

MADDE 327 - İş sahibi zarureti dolayısıyla ihtiyacı bulunan ve tediyesi kendisi için zarar ve müzayakayı mucip olmiyan avansları, yapılan iş nispetinde işçiye vermekle mükelleftir.

v) İŞ İFA EDİLEMEDİĞİ HALDE ÜCRET

MADDE 328 - Uzun müddet için yapılan hizmet akdinde, işçi hastalıktan ve askerlikten veya bu gibi sebeplerden dolayı kusuru olmaksızın nispeten kısa bir müddet için işi ifa edemediği takdirde o müddet için ücret istemeğe hakkı vardır.

z) FAZLA İŞ İÇİN ÜCRET

MADDE 329 - Akit ile tâyin edilen yahut âdet mucibince icabeden iş miktarından ziyade bir işin ifasına zaruret hasıl olupta işçi, bunu yapmağa muktedir olur ve imtinâda hüsnü niyet kaidelerine muhalif bulunursa cebrolunur.

İşçi, bu ziyade iş için fazla bir ücrete müstahak olur ve bu, mukavele edilen ücretle mütenasip bir suretle hususi haller nazara alınmak şartıyla takdir edilir.

2 - ÇIRAĞIN TALİMİ

MADDE 330 - Çıraklık mukavelesinde, usta çırağa sanatı olanca dikkat ve itinasıyla öğretmeğe mecburdur.

Usta, çırağın mecburi derslere devamına nezaret ve meslekine ait mekteplere ve kurslara gitmesi ve çıraklık imtihanlarına iştirak eylemesi için lüzumu olan zamanlarda müsaade etmekle mükelleftir.

Çırağa, kaideten, ne geceleri ne de cuma (*) günleri iş verilmez.

(*) Kanunda (cuma) günü olan hafta tatili 27.5.1935 tarih ve 2739 sayılı Kanunun 3 üncü maddesiyle (pazar) olarak değiştirilmiştir.

3 - ALAT VE MALZEME

MADDE 331 - Hilâfına mukavele veya âdet yoksa iş sahibi, çalışması için, işçiye muktazi alât ve malzemeyi vermekle mükelleftir.

İşçi, mükellef olmadığı halde bu işleri iş sahibinin rızasıyla tamamen veya kısmen tedarik ederse iş sahibi bunun için bir tazminat vermeye mecbur olur.

4 - TEDBİRLER VE MESAI MAHALLERİ

MADDE 332 - İş sahibi, akdin hususi halleri ve işin mahiyeti noktasından hakkaniyet dairesinde kendisinden istenilebileceği derecede çalışmak dolayısıyla maruz kaldığı tehlikelere karşı icabeden tedbirleri ittihaz ve münasip ve sıhhi çalışma mahalleri ile, işçi birlikte ikamet etmekte ise sıhhi yatacak bir yer tedarikine mecburdur.

(Ek Fıkra: 6763 - 29.06.1956) İş sahibinin yukarıki fıkra hükmüne aykırı hareketi neticesinde işçinin ölmesi halinde onun yardımından mahrum kalanların bu yüzden uğradıkları zararlara karşı istiyebilecekleri tazminat dahi akde aykırı hareketten doğan tazminat dâvaları hakkındaki hükümlere tabi olur.

5 - MAHSUP

MADDE 333 - İşçi ücretinin tediyesi, işçinin ve ailesinin nafakası için zaruri bulunduğu takdirde; işçinin muvafakatı olmaksızın iş sahibi ücreti kendi alacağı ile mahsup edemez.

Şu kadar ki kasten iras edilen zararların tazmini için mahsup icrası daima caizdir.

6 - İSTİRAHAT ZAMANLARI

MADDE 334 - İş sahibi işçinin istirahati için mutad olan saat ve günlerde müsaade vermekle mükelleftir.

İş sahibi, mukavelenin feshi ihbar olunduktan sonra başka bir iş araması için işçiye münasip bir zaman vermek mecburiyetindedir.

Her halde mümkün olduğu kadar iş sahibinin menfaati gözetilmek lâzımdır.

7 - ŞAHADETNAME

MADDE 335 - İşçi yalnız hizmetinin nevini ve müddetini havi bir şahadetname

vermesini, iş sahibinden isteyebilir.

İşçi sarahaten talep ettiği takdirde şahadetname, hal ve hareketini sa'yinin keyfiyetini de ihtiva etmek lâzımdır.

8 - İŞÇİNİN İHTİRAI

MADDE 336 - İşçi hizmetini yaparken bir şey ihtira ettikte iş sahibi böyle bir ihtiran kendisine ait olacağını akitte şart koymuş yahut bu ihtira işçinin taahhüt eylediği hizmetin levazımından bulunmuş ise ihtira olunan şey, iş sahibinin olur.

Birinci surette ihtira mühim bir iktisadi kıymeti haiz ise, işçinin hakkaniyet dairesinde tâyin edilecek bir bedel istemeğe hakkı vardır.

Bu bedel, ihtiram meydana gelmesinde iş sahibinin iştiraki ve tesisatından edilen istifade nazara alınarak tesbit olunur.

IV - BİRLİKTE YAŞAMA

MADDE 337 - Hilâfına mukavele ve âdet yok ise, iş sahibi ile birlikte ikamet eden işçinin iaşe ve süknası, ücretten bir kısım teşkil eder.

İş sahibi, bu halde kendi kusuru olmaksızın nispeten kısa bir zaman için hizmetini ifaya muktedir olamayan işçiyi görüp gözetmek ve muktazi tedaviyi ifa ettirmek üzere iaşesiylede mükelleftir.

D) HİTAMI

I - MÜDDETİN MÜRURU

MADDE 338 - Hizmet akdi, muayyen bir müddet için yapılmış yahut böyle bir müddet için maksut olan gayesinden anlaşılakta bulunmuş ise, hilâfı mukavele edilmiş olmadıkça feshi ihbara hacet olmaksızın bu müddetin müruriyle, akit nihayet bulur.

II - SÜKUT İLE TECDİT

MADDE 339 - Muayyen bir müddet için yapılan hizmet akdi bu müddetin mürurundan sonra her iki tarafın sükutu ile temdit edildiği takdirde, akit aynı müddet ve fakat nihayet bir sene için tecdit edilmiş sayılır.

Akdi feshi ihbar vukuuna mütevakıf iken iki taraftan hiç biri ihbar etmemiş ise, akit, tecdit edilmiş sayılır.

III - FESHİN İHBARI VE KANUNİ MÜDDETLER

1 - UMUMİYET İTİBARIYLA

MADDE 340 - Hizmet akdinde, bir müddet tâyin edilmez ve böyle bir müddet için maksut olan gayesinden de anlaşılmazsa, her iki tarafça feshi ihbar olunabilir.

Böyle ne akit ne de kanun ile diğer bir müddet tesbit edilmemiş olduğu takdirde, amele hakkında ihbardan sonra girecek hafta nihayet için, idarehane memur ve müstahdemleri hakkında ihbardan sonra girecek ikinci hafta ve diğer hizmet akitlerinde ihbardan sonra girecek keza ikinci hafta nihayet için akit fesholunabilir.

İş sahipleri ve işçiler için muhtelif ihbar müddetleri, mukavele edilmesi caiz değildir.

2 - BİR SENEDEN FAZLA DEVAM EDEN İŞLERDE

MADDE 341 - Bir hizmet akdi, bir seneden fazla devam ettiği takdirde bu akit iş sahibi ve işçi tarafından ihbar edildikten sonra girecek ikinci haftanın nihayeti için fesholunabilir.

Bu müddetin bir haftadan eksik olmamak üzere mukavele ile tebdili caizdir.

3 - TECRÜBE MÜDDETİ

MADDE 342 - Uzun müddet ile yapılan akitte, bir tecrübe zamanı şart edilmiş olduğu takdirde hilâfına mukavele edilmemiş ise ilk iki ay zarfında ihbardan sonra girecek haftanın nihayeti için akit fesholunabilir.

Çırak ve hizmetçi akitlerinde hilâfına bir mukavele yok ise hizmete duhulden itibaren ilk iki hafta tecrübe müddeti sayılır ve bu müddet zarfında iki taraftan her biri bir gün evvel ihbar etmek şartıyla akdi fesihle serbesttir.

4 - HAYAT MÜDDETİNCE YAHUT ON SENEDEN FAZLA İÇİN YAPILAN AKİT

MADDE 343 - Bir hizmet akdi, bir tarafın yaşadığı müddetçe yahut on seneden fazla için yapılmış ise işçi, bunu on sene geçtikten sonra her zaman ve bir aylık bir ihbar müddetine riayet şartıyla tazminat dahi vermeksizin feshedebilir.

IV - FESİH

1 - MUHİK SEBEPLEREN DOLAYI

a) SALAHİYET

MADDE 344 - Muhik sebeplerden dolayı gerek işçi gerek iş sahibi, bir ihbara lüzum olmaksızın her vakit akdi feshedebilir. Ezcümle ahlâka müteallik sebeplerden dolayı yahut hüsnü niyet kaideleri noktasından iki taraftan birini artık akdi icra etmemekte haklı gösteren her hal, muhik bir sebep teşkil eder.

Bu gibi hallerin mevcudiyetini hâkim, takdir eder. Fakat işçinin kendi kusuru olmaksızın dıçar olduğu nispeten kısa bir hastalığı yahut kısa müddetli bir askerî mükellefiyeti ifa etmesi, muhik sebep olarak kabul edilemez.

b) TAZMİNAT

MADDE 345 - Muhik sebepler bir tarafın akte riayet etmemesinden ibaret olduğu takdirde bu taraf diğer tarafa, onun akit ile müstahak iken mahrum kaldığı fer'i menfaatlerde nazara alınmak üzere tam bir tazminat itasıyle mükellef olur.

Bundan başka hâkim vaktinden evvel feshin mali neticelerini, hali ve mahalli âdeti göz önünde tutarak takdir eder.

2 - ÜCRETİN TEHLİKEDE BULUNMASINDAN DOLAYI

MADDE 346 - İş sahibi borcu ödemekten aciz olduğu takdirde, işçi, talebi üzerine münasip bir müddet zarfında ücreti için teminat verilmezse akitten rücu salâhiyetar olur.

V - ÖLÜM

MADDE 347 - Hizmet Akdi, işçinin ölümü ile son bulur.

İş sahibi öldüğü takdirde, akit başlıca onun şahsı nazara alınarak yapılmış ise nihayet bulur.

Bu ikinci halde işçi akdin vaktinden evvel nihayet bulması hasebiyle dıçar olduğu zarar için hakkaniyet dairesinden bir tazminat isteyebilir.

H) REKABET MEMNUIYETİ

I - CEVAZI

MADDE 348 - İş sahibinin müşterilerini tanımak veya işlerinin esrarına nüfuz etmek hususlarında işçiye müsait olan bir hizmet akdinde her iki taraf, akdin hitamında sonra, işçinin kendi namına iş sahibi ile rekabet edecek bir iş yapamamasını ve rakip bir müessesede çalışmamasını ve böyle bir müessesede şerik veya sair sıfatla alâkadar olamamasını, şart edebilirler.

Rekabet memnuiyetine dair olan şart, ancak işçinin müşterileri tanınmasından ve esrara nüfuzundan istifade ederek iş sahibine hiss olunacak derecede bir zarar husulüne sebebiyet verebilecek ise, caizdir.

İşçi, akdin yapıldığı zamanda reşit değil ise rekabet memnuiyetine dair olan şart batıldır.

II - HUDUDU

MADDE 349 - Rekabet memnuiyeti ancak işçinin iktisadi istikbalinin hakkaniyete muhalif olarak tehlikeye girmesini menedecek surette zaman, mahal ve işin nevi noktasından hal icabına göre münasip bir hudut dâhilinde şart edilmiş ise muteberdir.

III - ŞEKLİ

MADDE 350 - Rekabet memnuiyeti, sahih olmak için tahriri mukaveleye merbut olmak lâzımdır.

IV - MUHALEFETİN HÜKÜMLERİ

MADDE 351 - Rekabet memnuiyetine muhalif harekette bulunan işçi, bu muhalefet sebebi ile eski iş sahibinin dıçar olduğu zararları tazmin ile mükelleftir.

Memnuiyete muhalif hareket hakkında cezai şart konulmuş ise işçi, kaideten meşrut ceza miktarını tediye ile memnuiyetten kurtulabilir. Fakat zarar bu miktarı müteceviz ise, fazlasını da tazmin ile mükellef olur.

İşçinin hareketi tarzı ve ihlâl veya tehdit edilen menfaatlerin ehemmiyeti haklı gösteriyorsa ve tahriri bir mukavele ile sarahaten bu hak muhafaza edilmiş ise, iş sahibi, müstesna olarak meşrut olan cezanın tediyesinden ve onu müteceviz olan zararın tazmininden başka muhalefetin menini de talep edebilir.

V - MEMNUIYETİN NİHAYETİ

MADDE 352 - Rekabet memnuiyetinin bakasında iş sahibinin hakiki menfaati bulunmadığı sabit olursa, bu memnuiyet nihayet bulur.

İş sahibi işçinin feshi muhik gösterecek bir kusuru yok iken akdi feshetmiş yahut iş sahibinin feshi haklı gösteren bir kusuru dolayısıyla akit işçi tarafından feshedilmiş ise, işçi aleyhine memnuiyete muhalefetinden dolayı dâva ikame edilemez.

V) SERBEST HİZMETLERDE TATBİK EDİLECEK HÜKÜMLER

MADDE 353 - Bu babın hükümleri hizmet akdinin teşekkül unsurlarını havi olmakla beraber ilmi veya bedii malumatı mahsusayı haiz olanlar tarafından ücretle yapıla gelen mesai hakkındaki akitlere de tatbik olunur.

Z) HUSUSİ KANUNLARIN HÜKÜMLERİNİN MAHFUZİYETİ

MADDE 354 - Resmî memurlar ve müstahdemler hakkındaki hususi kanunların hükümleri mahfuzdur.

İSTİSNA AKDİ

ON BİRİNCİ BAP

A) TARİFİ

MADDE 355 - İstisna, bir akittir ki onunla bir taraf (müteahhit), diğer tarafın (iş sahibi) vermeğe taahhüt eylediği semen mukabilinde bir şey imalini iltizam eder.

B) AKDİN HÜKÜMLERİ

I - MÜTEAHHİDİN BORÇLARI

1 - UMUMİYET İTİBARIYLA

MADDE 356 - Mütaahhidin mesuliyeti, umumi surette işçinin hizmet akdindeki mesuliyetine dair olan hükümlerere tâbidir.

Müteahhit, imal olunacak şeyi bizzat yapmağa veya kendi idaresi altında yaptıрмаğa mecburdur. Fakat işin mahiyetine nazaran şahsi maharetinin ehemmiyeti yok ise, taahhüt ettiği şeyi başkasına dahi imal ettirebilir.

Hilâfına âdet veya mukavele olmadıkça, mütaahhit, imal olunacak şeyin icrası için lâzım olan vasıtaları ve âlât ve edavatı kendi masrafiyle tedarik etmeğe mecburdur.

2 - MALZEME İTİBARIYLA

MADDE 357 - Mütaahhit, imal ettiği şeyde kullandığı malzemenin iyi cinsten olmamasından dolayı iş sahibine karşı mesul ve bu hususta bayi gibi mütekeffildir.

Malzeme iş sahibi tarafından verilmiş ise, müteahhit, onları lâyük olan bütün ihtimam ile kullanmak ve bundan dolayı hesap vermek ve artanı iade etmekle mükelleftir.

İş devam ettiği sırada, iş sahibinin, verdiği malzemenin veya gösterdiği arsanın kusurlu olduğu anlaşılır yahut imalâtın noktası noktasına muntazaman icrasını tehlikeye koyacak diğer bir hal olursa mütaahhit, iş sahibini bundan derhal haberdar etmeğe mecbur aksi takdirde bunların neticelerini tahammül etmekle mükelleftir.

3 - AKİT DAİRESİNDE İŞE BAŞLAMA VE İCRA

MADDE 358 - Mütaahhit, iŖe zamanında baŖlamaz veya mukavele Ŗartlarına muhalif olarak iŖi tehir eder yahut iŖ sahibinin kusuru olmaksızın vk olan tehhr bütün tahminlere nazaran mütaahhidin iŖi muayyen zamanda bitirmesine imkân vermiyecek derecede olursa iŖ sahibi teslim için tâyin edilen zamana beklemeğe mecbur olmaksızın akdi feshedebilir.

İmal sırasında iŖin mütaahhidin kusuru sebebi ile ayıplı veya mukaveleye muhalif bir surette yapılacağını katiyetle tahmin etmek mümkün olursa iŖ sahibi, bunlara mani olmak için mütaahhide münasip bir mühlet tâyin ederek veya ettirerek bu mühlet içinde icabını icra etmediği halde hasar ve masraflar mütaahhide ait olmak üzere tamiratın veya imalta üçüncü bir Ŗahsa tevdi olunacağını ihtar edebilir.

4 - İŖİN KUSURUNA MTEADİR TEMİNAT

a) KUSURUN TESBİTİ

MADDE 359 - İmal olunan Ŗeyin tesliminden sonra iŖ sahibi, iŖlerin mutat cereyanına göre imkânını bulur bulmaz o Ŗeyi muayeneye ve kusurları varsa bunları mütaahhide bildirmeğe mecburdur.

İki taraftan her birinin, imal olunan Ŗeyi masrafı kendisinden olmak üzere ehli hibreye muayene ettirilmesini ve muayene neticesinin bir raporla tesbitini istemeğe hakkı vardır.

b) KUSUR HALİNDE İŖ SAHİBİNİN HAKKI

MADDE 360 - Yapılan Ŗey iŖ sahibinin kullanamıyacağı ve nısfet kaidesine göre kabule icbar edilemiyeceği derecede kusurlu veya mukavele Ŗartlarına muhalif olursa, iŖ sahibi, o Ŗeyi kabulden imtina edebilir; bu hususta mütaahhidin taksiri bulunursa zarar ve ziyan da isteyebilir.

İŖin kusurlu olması veya mukaveleye muhalif bulunması yukarıki derecede ehemmiyeti haiz değil ise iŖ sahibi, iŖin kıymetinin noksanı nispetinde fiatı tenzil ve eğer o iŖin ıslahı büyük bir masrafı mucip değil ise mütaahhidi tamire mecbur edebilir. Bu hususta mütaahhidin taksiri varsa iŖ sahibi zarar ve ziyan da isteyebilir.

Yapılan Ŗey iŖ sahibinin arsası üzerine yapılmıŖ olup da mahiyeti itibariyle refi ve kal'ı fazla bir zararı mucip ise iŖ sahibi, ancak ikinci fıkra mucibince muamele yapar.

c) İŖ SAHİBİNİN MESULİYETİ

MADDE 361 - Yapılan Ŗeyin kusurlu olması mütaahhidin sarahaten beyan eylediği mtalaya mugayir olarak iŖ sahibinin verdiği emirlerden neŖet etmiŖ bulunur veya her hangi bir sebeple iŖ sahibine isnadı kabil olursa, iŖ sahibi o Ŗeyin kusurlu olmasından mütevellit hakları dermeyan edemez.

d) İŖİN KABULÜ

MADDE 362 - Yapılan Ŗeyin sarahaten veya zimnen kabulünü mteakp mütaahhit, her türlü mesuliyetten beri olur. Ancak mütaahhidin kasten sakladığı usulü veçhile muayenesinde mŖahade edilemiyecek olan kusurlar hakkında, mesuliyeti bakidir.

Eğer iŖ sahibi kanunen tâyin olunan muayene ve ihbarı ihmal ederse zimnen kabul etmiŖ sayılır.

Yapılan Ŗeydeki kusur, sonradan meydana çıkarsa iŖ sahibi, vkf olur olmaz keyfiyeti mütaahhide haber vermeğe mecburdur. Aksi takdirde iŖ sahibi kabul etmiŖ sayılır.

h) MÜRURU ZAMAN

MADDE 363 - Yapılan şeyin kusurlu olmasından dolayı iş sahibinin haiz olduğu haklar, müşterinin haklarının tabi olduğu müruru zaman hükmüne tabidir.

Fakat gayrimenkul inşaata müteallik kusurlardan dolayı iş sahibinin mütaahhide ve inşaata iştirak eyliyen mimar ve mühendise karşı mütalebesi, tesellüm zamanından itibaren beş senelik müruru zamana tâbidir.

II - İŞ SAHİBİNİN BORÇLARI

1 - ÜCRETİN MUACCELİYETİ

MADDE 364 - İşin parası, teslim zamanında ödenir.

Yapılan şey parça parça teslim edildikçe bedeli ifa olunmak üzere mukavele edilmiş ise her kısmın bedeli o kısmın teslimi zamanında ödenmek lâzımdır.

2 - ÜCRETİN MİKTARI

a) GÖTÜRÜ TAAHHÜT

MADDE 365 - Götürü pazarlık edilmiş ise, mütaahhit yapılacak şeyi kararlaştırılan fiata yapmağa mecburdur. Yapılacak şey, tahmin edilen miktardan fazla sây ve masrafı mucip olsa bile, müteahhit bedelin arttırılmasını isteyemez.

Fakat evvelce tahmin olunamıyan veya tahmin olunup ta iki tarafça nazara alınmıyan haller işin yapılmasına mani olur veya yapılmasını son derece işkâl ederse hâkim, haiz olduğu takdir hakkı dolayısıyla ya tekrür eden bedeli tezyit veya mukaveleyi fesheyleyler.

Yapılacak şey, evvelce tahmin edilen miktardan daha az bir sây ile vücuda gelmiş ise, iş sahibi bedeli tamamen vermeğe mecburdur.

b) İŞİN KIYMETİNE GÖRE BEDELİN TAYİNİ

MADDE 366 - Evvelce kararlaştırılmamış veya takribi bir surette kararlaştırılmış olan bedel, yapılan şeyin kıymetine ve mütaahhidin masrafına göre tâyin edilir.

C) AKDİN HİTAMI

I - KEŞİF BEDELİNİN TECAVÜZÜ HALİNDE FESİH

MADDE 367 - Yapılan şeyin masrafı, evvelce mütaahhit ile takribi bir surette tesbit edilen keşif iş sahibinin sun'u olmaksızın çok fazla tecavüz ederse gerek o şeyin imali esnasında gerek imalinden sonra iş sahibi mukaveleyi feshedebilir.

Bu suretle yapılan şey iş sahibinin arsası üzerinde inşa ediliyorsa iş sahibi, bedelden münasip bir miktarın tenzilini isteyebileceği gibi inşaat henüz bitmemiş ise müteahhidi devamdan meni ve yapılan kısmı hakkaniyet dairesinde tazmin ederek mukaveleyi feshedebilir.

II - YAPILAN ŞEYİN TELEFİ

MADDE 368 - Yapılan şey teslimden evvel kazara telef olmuş ise iş sahibi, onu tesellümden temerrüt etmiş bulunmadıkça müteahhit ne yaptığı işin ücretini ne de masraflarının tediyesini isteyemez.

Bu takdirde, telef olan malzeme kime ait ise hasarı da ona aittir.

Eğer yapılan şey, iş sahibi tarafından verilen malzemenin veya gösterilen arsanın kusurundan yahut iş sahibi tarafından imal ve inşa tarzı hakkında verilen emirden dolayı telef olmuş ise; müteahhit, bu tehlikeleri zamanında ihbar eylemiş bulunduğu takdirde yaptığı işin kıymetini ve bu kıymette dâhil olmıyan masrafın tesviyesini talep edebilir. İş sahibinin taksiri olduğu takdirde mütaahhidin, fazla olarak zarar ve ziyan istemeğe hakkı vardır.

III - ZARARI BALIĞAN MABELAĞ TAZMİN EDEREK FESİH

MADDE 369 - Yapılan şey; bitmezden evvel iş sahibi yapılmış olan kısmın bedelini vermek ve mütaahhidin zarar ve ziyanını baliğan mabelağ tazmin etmek şartıyla mukaveleyi feshedebilir.

IV - İŞ SAHİBİNİN YÜZÜNDEN HİZMETİN İFASI MÜMKÜN OLMAMASI

MADDE 370 - Taahhüt olunan şeyin yapılması iş sahibi nezdinde zuhur eden bir kaza yüzünden mümkün olamıyorsa müteahhit yaptığı işin kıymetini ve bu kıymette dâhil olmıyan masrafını alır.

Bu hususta iş sahibinin taksiri varsa müteahhidin başkaca zarar ve ziyan istemeğe hakkı olur.

V - MÜTAAHHİDİN VEFATI YAHUT ACZİ

MADDE 371 - Müteahhit öldüğü yahut sun'u taksiri olmaksızın işi bitirmekten âciz kaldığı takdirde, mukavele mütaahhidin şahsı nazara alınarak yapılmış ise istisna akdi münfesihtir.

Bu takdirde yapılan miktarın kullanılması kabil ise iş sahibi onu kabule ve bedelini vermeğe mecburdur.

ON İKİNCİ BAP

NEŞİR MUKAVELESİ

A) TARİFİ

MADDE 372 - Neşir mukavelesi, bir akittir ki onunla edebi ve sınai bir eserin müellifi veya halefi, o eseri bir naşire terk etmeği taahhüt ve naşir de o eseri azçok teksir ile halk arasında neşir etmeği iltizam eder.

B) HÜKÜMLERİ

I - TELİF HAKKININ NAKLİ VE TEMİNATI

MADDE 373 - Neşir mukavelesi, müellifin haklarını, mukavelenin ifasının icap ettirdiği miktar ve zaman için naşire nakleyler.

Neşredilecek eseri terk eyleyen kimse; akit zamanında o eserde tasarruf etmek hakkını kullanmağa muktedir olmalıdır. Bu cihetten dolayı naşire karşı mütekeffildir ve eğer telif hakkı varsa bu tekeffül, onuda şamildir.

Eserin tamamı veya bir kısmı, başka bir naşire terk yahut terk edenin malumatı dâhilinde neşredilmiş bulunursa; terkeden, neşir mukavelesinin akdinden evvel diğer tarafı, bundan haberdar etmek lâzımdır.

II - MÜELLİFİN TASARRUFU

MADDE 374 - Naşirin yapmağa hakkı olduğu tabılar bitmedikçe müellif veya halefi, eserin tamamında veya bir kısmında naşirin zararına bir tasarrufta bulunamaz.

Gazete makaleleri ve mevkut bir risalede neşredilmiş kısa makaleler, müellif veya halefleri tarafından daima başka bir yerde neşredilebilir.

Müşterek bir eserin kısımlarından olan yazılar ve mevkut bir risalenin uzun olan makaleleri, müellif veya halefleri tarafından neşrin hitamından üç ay geçmezden evvel tekrar neşredilemez.

III - BASILACAK NÜSHALARIN TAYİNİ

MADDE 375 - Eğer mukavelede tabı adedi tasrih edilmemiş ise naşirin hakkı ancak bir tab'a makturdur.

Hilâfı şart edilmemiş ise, naşir, her tabı için basacağı nüsha adedini tesbitte serbesttir. Fakat diğer taraf taleb eyler ise eserin mahiyeti ile mütenasip derecede bir intişarı temin eyleyecek miktarda nüsha tabetmeğe mecburdur. Birinci tabı bittikten sonra naşir tekrar tabedemez.

Eğer makale naşire muayyen ve birden fazla tab'a veya eserin her tab'ına salâhiyet vermiş olupta naşirde eserin nüshaları tükenmiş iken yeniden tab'ı ihmal ediyorsa müellif veya halefleri, yeni bir tabı için naşire hâkim tarafından bir mühlet tâyin ettirebilirler. Naşir bu mühlet zarfında borcunu ifa eylemezse hakkı sâkıt olur.

IV - TEKSİR VE SATIŞ İÇİN MESAI

MADDE 376 - Naşir, eserde hiç bir suretle intisar, ilâve ve tadil yapmaksızın münasip bir şekilde teksir etmekle mükelleftir. Naşir aynı zamanda lâzım olan ilânları yapmağa ve satışın muvaffakiyetini temin için mutad tedbirleri itihaza mecburdur.

Satışın fiyatını, eserin satılmasına mâni olacak tarzda tezyide salâhiyettar olmaksızın naşir, tâyin eder.

V - TASHİH VE ISLAH

MADDE 377 - Naşirin menfaatlerine muzır ve onun mesuliyetini artıracak mahiyette olmamak şartıyla müellif için eserinde tashih ve ıslah yapmak hakkı mahfuzdur. Müellif tashihiyle naşire melhuz olmayan masraflar ihtiyar ettirirse onu tazmin eder.

Naşir, müellife eserini ıslah edebilmek imkânı bahş etmeksizin tekrar neşrine veya yeniden tab'ına mübaşeret edemez.

VI - BİR ARADA VE AYRI AYRI NEŞİR

MADDE 378 - Bir müellifin birden fazla eserlerini ayrı ayrı neşretmek hakkı eserlerin bir arada tab'ı salâhiyetini bahşetmez.

Bir müellifin külliyyatını veya müellifin eserlerinden bir nevini neşrelemek hakkı naşire külliyyatın muhtevi olduğu eserleri ayrı ayrı tabetmek hakkını veremez.

VII - TERCÜME HAKKI

MADDE 379 - Hilâfı şart edilmedikçe, tercüme hakkı müellifte veya halefinde mahfuz kalır.

VIII - ESER SAHİBİNİN BEDELE İSTİHKAKI

1 - BEDELİN MİKTARI

MADDE 380 - Eser sahibinin bedelden feragat eylediği hal icabından anlaşılmadıkça bedelle istihkakı, asıldır.

Bedelin miktarı ehlihibrenin reyî alındıktan sonra, hâkim tarafından takdir olunur.

Eğer naşirin müteaddit tab'a hakkı varsa birinci tabı için tâyin edilen bedel ve diğer şartlar müteakip tab'ılarda da muteber olmak, asıldır.

2 - BEDELİN ZAMANI TEDİYESİ, SATIŞ HESAPLARI VE BEDAVA NÜSHA

MADDE 381 - Bir eser tamam olarak neşredilecek ise tamamının ve (cilt, cüzü, forma gibi) kısım kısım neşredilecek ise her kısmının tab'ını ve satışa hazır bulundurulmasını müteakip bedelin tediyesi lâzım gelir.

Akitler bedelin kısmen veya tamamen tediyesini satışın neticesine bırakmışlar ise naşir satış hesaplarını tanzime ve teamül dairesinde ispat edici vesikalarını ihzara mecburdur.

Hilâfı şart edilmedikçe, müellif veya halefinin, eserden örfün tâyin eylediği miktarda bedava nüsha almağa hakları vardır.

C) AKDİN HİTAMI

I - ESERİN ZİYAI

MADDE 382 - Eser, naşire tevdi edildikten sonra kazaen zayı olsa bile naşir, bedeli tediyeye mecburdur.

Eğer müellifte zayı olan eserin diğer nüshası var ise, o nüshayı naşirin emrine âmade kılması lâzıdır. Eğer müellifte eserin diğer nüshası olmaz ve eserin yeniden vücuda getirilmesi nisbeten kolay bulunursa müellif eserini yeniden yazmağa mecburdur.

Müellif, her iki surettede münasip bir tazminat isteyebilir.

II - TABOLUNAN ESERİN ZİYAI

MADDE 383 - Tablonun eser satışa çıkarılmazdan evvel tamamen veya kısmen kazara zayı olduğu takdirde naşir, müellif veya halefine ayrıca bir bedel vermeğe mecbur olmaksızın zayı olan nüshayı kendi masrafiyle tekrar tabedebilir.

Eğer naşir, fahiş masraf ihtiyarına mecbur olmaksızın zayı olan nüshaların yerine yenilerini ikame edebilecek ise buna mecburdur.

III - MÜELLİFİN VE NAŞİRİN ŞAHSINDA HADİS OLAN HİTAM

MADDE 384 - Eseri itmam etmezden evvel müellif ölür veya ikmal kabiliyetini zayı eder yahut taksiri olmaksızın eseri ikmal etmek imkânsızlığında bulunursa neşir mukavelesi münfesihtir.

Şu kadar ki, mukavele tamamen veya kısmen mümkün ve muhik bulunursa hâkim mukavelenin muhafaza edilmesine müsaade ve bunun için icabeden tedbirlerin ittihazını emredebilir.

Naşirin iflâsı takdirinde müellif veya halefi, eseri başkasına tevdi edebilir. Fakat müellif veya halefi iflâs zamanında henüz vâdesi hulûl etmeyen borcun ifa edileceğine dair teminat alırsa eseri başka bir naşire tevdi edemez.

D) NAŞİRİN PLANI DAİRESİNDE ESER TELİFİ

MADDE 385 - Bir veya müteaddit müellif, naşirin tâyin eylediği plân dairesinde bir eser telif eylemeği taahhüt ederlerse, ancak mukavele edilen bedele müstahak olurlar.

Bu takdirde telif hakkı naşire ait olur.

ON ÜÇÜNCÜ BAP

ALELİTLAK VEKALET

BİRİNCİ FASIL

VEKALET

A) TARİFİ

MADDE 386 - Vekâlet, bir akittir ki onunla vekil, mukavele dairesinde kendisine tahmil olunan işin idaresini veya takabbül eylediği hizmetin ifasını iltizam eyler.

Diğer akitleler hakkındaki kanunu hükümlere tâbi olmayan işlerde dahi, vekâlet hükümleri cari olur.

Mukavele veya teamül varsa vekil, ücrete müstahak olur.

B) TEŞEKKÜLÜ

MADDE 387 - Vekilin tevdi edilen işi idare hususunda resmî bir sıfatı varsa veya işin icrası mesleğinin icabından ise yahut bu gibi işleri kabul edeceğini ilân etmiş ise vekâlet, vekil tarafından derhal reddedilmedikçe kabul edilmiş sayılır.

C) HÜKÜMLERİ

I - VEKALETİN ŞÜMULÜ

MADDE 388 - Vekâlet akdinin şümulü mukavele ile sarahaten tesbit edilmemiş ise, taallük eylediği işin mahiyetine göre tâyin edilir.

Vekâlet, vekilin takabbül eylediği işin yapılması için icabeden hukuki tasarrufları ifa salâhiyetini şamildir.

Hususi bir salâhiyeti haiz olmadıkça vekil, dâva ikame edemez, sulh olamaz, tahkim edemez, kambiyo taahhüdünde bulunamaz, hibe edemez, bir gayrimenkulü temlik veya bir hak ile takyit edemez.

II - VEKİLİN BORÇLARI

1 - TALİMAT DAİRESİNDE VEKALETİ İFA

MADDE 389 - Vekil, müvekkilinin sarih olan talimatına muhalefet edemez. Ancak, hal icabına göre müvekkilden mezuniyet istihsaline imkân olmamakla beraber şayet imkân olupta istizan olursa idi müvekkilin muvafakat edeceği derkâr bulunan hususlarda, inhiraf edebilir. Bundan maada hallerde vekil aldığı talimata müvekkilinin aleyhine olarak muhalefet ederse, bundan mütevellit zararı deruhte etmedikçe, müvekkilünbih ifa edilmiş olmaz.

2 - HÜSNÜ SURETLE İFA MÜKELEFİYETİ

a) UMUMİYET İTİBARIYLA

MADDE 390 - Vekilin mesuliyeti, umumi surette işçinin mesuliyetine ait hükümlere tâbidir.

Vekil, müvekkile karşı vekâleti iyi bir suretle ifa ile mükelleftir.

Vekil başkasını tevkile mezun veya hal icabına göre mecbur olmadıkça veya âdet başkasını kendi yerine ikameye müsait bulunmadıkça müvekkilünbihi kendisi yapmağa mecburdur.

b) İŞİ BİR ÜÇÜNCÜ ŞAHSA YAPTIRMAK HALİNDE

MADDE 391 - Vekil, salâhiyeti haricinde başkasını tevkil ettikte onun fiilinden kendi yapmış gibi mesuldür.

Vekil, başkasını tevkile salâhiyettar olduğu takdirde, yalnız salâhiyetini kullanırken ve talimat verirken tekayyüt ve ihtimam göstermekle mükelleftir.

Her iki surette vekilin kendi yerine ikame ettiği şahsa karşı haiz olduğu bütün hakları müvekkil, doğrudan doğruya o şahsa karşı dermeyan edebilir.

3 - HESAP VERME

MADDE 392 - Vekil, müvekkilin talebi üzerine yapmış olduğu işin hesabını vermeğe ve bu cihetten dolayı her ne nam ile olursa olsun almış olduğu şeyi müvekkile tediye mecburdur.

Vekil zimmetinde kalan paranın faizini de vermeğe mecburdur.

4 - VEKİLİN İKTİSABETTİĞİ HAKLARIN MÜVEKKİLİNE İNTİKALI

MADDE 393 - Müvekkil vekiline karşı olan muhtelif borçlarını ifa edince, vekilin kendi namına ve müvekkili hesabına üçüncü şahıstaki alacağı, müvekkilin olur.

Vekilin iflâsı halinde müvekkil, bu hakkını masaya karşı iddia edebilir.

Vekilin iflâsı halinde müvekkil, vekilin kendi namına ve müvekkili hesabına iktisap eylemiş olduğu menkul eşya hakkında dahi istihkak iddiasında bulunabilir. Vekilin haiz olduğu hapis hakkını, masa dahi haizdir.

III - MÜVEKKİLİN BORÇLARI

MADDE 394 - Vekilin usulü dairesinde müvekkilünbihi ifa için yaptığı masrafı ve verdiği avansları, müvekkilin, faiziyle beraber vermesi ve vekilin deruhte eylediği borçlardan onu kurtarması lâzımdır.

Vekil, vekâleti ifa dolayısıyla uğramış olduğu zarar ve ziyanın tazminini müvekkilinden isteyebilir. Meğerki müvekkil bu hususta kendisinin su'nu taksiri olmadığını ispat eyleye.

IV - BİRDEN ZİYADE MÜVEKKİLERİN MESULİYETLERİ

MADDE 395 - Bir kimseyi birlikte tevkil eden müteaddit kimseler, vekile karşı müteselsilen mesul olurlar.

Müteaddit kimseler, vekâleti birlikte kabul etmişler ise müvekkilünbihi yapmakla müteselsilen mesuldurlar ve kendi sıfatlarını başkasına devre salâhiyettar olmadıkça müvekkili yalnız birlikte yaptıkları tasarrufla ilzam edebilirler.

D) VEKALETİN HİTAMI

I - SEBEPLERİ

1 - İSTİFA, AZİL

MADDE 396 - Vekâletten azil ve ondan istifa her zaman caizdir.

Şu kadar ki münasip olmayan bir zamanda vekâletten azil veya ondan istifa eden kimse diğerinin zararını zamin olur.

2 - ÖLÜM, EHLİYETSİZLİK, İFLAS

MADDE 397 - Hilâfı mukaveleden veya işin mahiyetinden anlaşılmadıkça vekâlet, gerek vekilin gerek müvekkilin ölümüyle ve ehliyetinin zavali veya iflâsı ile nihayet bulur.

Şu kadar ki vekâletin nihayet bulması müvekkilin menfaatlerini tehlikeye koyuyorsa müvekkil veya mirasçısı veya mümessili bizzat işlerini görebilecek hale gelinceye kadar vekil veya mirasçısı veya mümessili vekâleti ifaya devam ile mükelleftirler.

II - HİTAMIN HÜKÜMLERİ

MADDE 398 - Vekilin vekâletinin nihayet bulduğuna ıttıla peyda eylemeden evvel yaptığı işlerden müvekkil veya mirasçıları, vekâlet baki imiş gibi mesuldür.

FASIL İKİNCİ

İTİBAR MEKTUBU VE İTİBAR EMRİ

A) İTİBAR MEKTUBU

MADDE 399 - İtibar mektubu, vekâlet ve havale hükümlerine tâbi olup onunla mürselünileyhe âzami bir had tâyinine hacet olmaksızın talep edeceği miktarda, nakit ve emsali bir şeyin muayyen bir kimseye teslimi emrolunur.

Verilecek şeyin âzami haddi tâyin edilmediği takdirde itibar verilen kimse âşikâr surette âkitlerin vaziyetleri ile mütenasip olmayacak derecede fazla bir miktar talebinde bulunursa mürselünileyh mektup sahibine haber vermeğe ve cevap alıncaya kadar tediyeyi tehir etmeğe mecburdur.

İtibar mektubunun tazammun ettiği vekâlet ile mürselünileyhin mülzem olması, muayyen bir meblağ için kabul etmiş olmasına mütevakkıftır.

B) İTİBAR EMRİ

I - TARİFİ VE ŞEKLİ

MADDE 400 - Bir kimse, kendi nam ve hesabına ve âmirin mesuliyeti altında bir üçüncü şahsa itibar vermek veya itibari tecdit etmek için emir almış ve kabul etmiş ise, memur vekâletini tecavüz etmedikçe âmir, itibar edilen borçtan dolayı kefil gibi mesul olur.

Şu kadar ki tahriri emir olmadıkça âmir, mesul olmaz.

II - İTİBAR VERİLEN KİMSENİN EHLİYETSİZLİĞİ

MADDE 401 - Amir, itibar verilen kimsenin borç iltizamına ehliyetsizliğini dermeyeran ile memura karşı mesuliyetten kurtulamaz.

III - MEMURUN KENDİ KENDİNE MÜHLET VERMESİ

MADDE 402 - Memur, itibar verilen kimseye kendi kendine mühlet verir veya âmirin talimatına muhalefet ederse, âmir mesuliyetten beri olur.

IV - İKİ TARAFIN HAKLARI VE BORÇLARI

MADDE 403 - Amirin ve kendisine itibar verilen kimsenin hak ve borçlarında kefile ve asıl borçluya müteallik hükümler caridir.

ÜÇÜNCÜ FASIL

TELLALLIK (SİMSARLIK)

A) TARİFİ VE ŞEKLİ

MADDE 404 - Tellalık, bir akittir ki onunla tellal, ücret mukabilinde her akdin yapılması imkânını hazırlamağa veya akdin icrasına tavassut etmeğe memur edilir.

Tellallık hakkında, umumi surette vekâlet hükümleri caridir.

(Ek Fıkra: 6763 - 29.06.1956) Gayrimenkul tellallığı akdi yazılı şekilde yapılmadıkça muteber olmaz.

B) TELLAL ÜCRETİ

I - İSTİHKAK ZAMANI

MADDE 405 - Yaptığı hazırlık veya icra eylediği tavassut akdin icrasına müncer olunca, tellal ücrete müstahak olur.

Akit, taliki bir şart ile yapılmış ise ücret şartın tahakkukunda lâzım olur.

Yapacağı masrafın tellala verileceği mukavele edilmiş ise, iş bir neticeye müncer olmasa bile tellal masrafını alır.

II - ÜCRETİN TESBİTİ

MADDE 406 - Ücret tâyin edilmediği takdirde tarife varsa ona göre ücret verilmek lâzım gelir. Tarife yoksa müteamil olan ücret mukavele edilmiş sayılır.

III - TELLALIN HAKLARINI ZAYİ ETMESİ

MADDE 407 - Tellal, borçlarına muhalefete diğer tarafın menfaatine hareket eder veya hüsnü niyet kaideleri hilâfına diğer âkitten ücret vâdi alırsa ücrete ve yaptığı masrafa ait olan haklarını zayi eyler.

IV - EVLENME TELLALIĞI

MADDE 408 - Evlenme tellalığı, ücrete hak bahşetmez.

V - ÜCRETTEN TENZİL

MADDE 409 - Hizmet mukavelesi ve gayrimenkul satışı imkânını hazırlamak veya bunlardan birinin icrasına tavassut etmek için fahiş bir ücret şart edilmiş ise borçlunun talebi üzerine bu ücret hâkim tarafından adilâne bir surette tenkis edilebilir.

ON DÖRDÜNCÜ BAP

VEKALETİ OLMADAN BAŞKASI HESABINA TASARRUF

A) İŞ YAPAN KİMSENİN HAKLARI VE BORÇLARI

I - İŞİN İCRASI

MADDE 410 - Vekâleti olmaksızın başkasının hesabına tasarrufta bulunan kimse, o işi sahibinin menfaatine ve tahmin olunan maksadına göre yapmağa mecburdur.

II - MESULİYET

MADDE 411 - Başkası namına tasarrufta bulunan kimse her türlü ihmal ve ihtiyatsızlıktan mesuldür.

Şu kadar ki o kimse, iş sahibinin maruz bulunduğu zararı bertaraf etmek için yapmış ise, mesuliyeti tahfif olunur.

İş sahibinin sarahaten veya delâleten men'i var iken o kimse, bu işi yapmış ve sahibinin men'ide kanuna ve adaba muhalif bulunmamış ise kazadan dahi mesul olur. Meğerki o kimse, müdahalesi olmasa bile kazanın vukua geleceğini ispat etsin.

III - İŞİ YAPAN KİMSENİN EHLİYETİ OLMAMASI

MADDE 412 - Başkası hesabına tasarrufta bulunan kimse akit ile iltizama ehil değil ise yaptığı tasarruftan ancak iktisabettiği ve sui niyetle elinden çıkardığı miktarda mesul olur.

Haksız fiillerden mütevellit daha şumüllü mesulliyet, mahfuzdur.

B) İŞ SAHİBİNİN HAKLARI VE BORÇLARI

I - İŞ SAHİBİNİN MENFAATİNE YAPILDIĞI HALDE

MADDE 413 - İş sahibinin menfaati için yapılmış olan bir işte, yapan kimsenin hal icabına göre zaruri veya faydeli bulunan bilumum masraflarını faizi ile edaya ve bu kabil taahhütlerini ifaya ve hâkimin takdir edeceği zararı tazmine, iş sahibi mecburdur.

Maksadı hasıl olmasa bile, işi yaparken icabeden ihtimamda bulunan kimse hakkında dahi bu hüküm tatbik olunur.

İş yapan kimse yaptığı masrafı istifa edemediği takdirde, haksız bir fiil ile mal iktisabı faslındaki hükümlere göre yaptığı şeyi ref ettirebilir.

II - İŞ, YAPAN KİMSENİN KENDİ MENFAATİ İÇİN YAPILDIĞI HALDE

MADDE 414 - Kendi menfaati için yapılmamış olsa bile iş sahibi yapılan işten hasil olan faydaları temellük etmek hakkını haizdir. Temellük ettiği faydalara göre, işi yapan kimsenin masrafını tazmin ve yapmış olduğu taahhütlerden onu tahlis eder.

III - İCAZET

MADDE 415 - İş sahibi yapılan işe icazet verirse, vekâlet hükümleri cari olur.

ON BEŞİNCİ BAP

KOMÜSYON

A) ALIM VE SATIM KOMÜSYONCUSU

I - TARİFİ

MADDE 416 - Alım ve satım işlerinde komüsyoncu, ücret mukabilinde kendi namına ve müvekkil hesabına kıymetli evrak ve menkul eşya alım ve satımını deruhte eden kimsedir.

Atide beyan olunacak hükümler müstesna olmak üzere komüsyon mukavelelerinde vekâlet hükümleri tatbik olunur.

II - KOMÜSYONCUNUN BORÇLARI

1 - MECBURİ İHBAR VE SİGORTA

MADDE 417 - Komüsyoncu yaptığı muamelenin cereyanından müvekkilini haberdar etmeğe ve hususiyle emrinin icra edildiğini kendisine derhal bildirmeğe mecburdur.

Müvekkilin emri olmadıkça komüsyoncu mukavelenin mevzuunu teşkil eden şeyleri sigorta ettirmeğe mecbur değildir.

2 - EŞYAYA İHTİMAM

MADDE 418 - Satılmak üzere komüsyoncuya gönderilen eşyanın bozukluğu göze çarpıyorsa, komüsyoncu nakliyeciyeye rücu hakkını muhafazaya ve hasarı tesbit ettirmeğe ve muktedir olduğu kadar eşyayı hıfza ve derhal müvekkiline haber vermeğe mecburdur.

Aksi takdirde ihmalin sebebiyet verdiği ziyandan mesul olur.

Satılmak üzere komüsyoncuya gönderilen eşyanın hemen bozulacağından korkuluyorsa, komüsyoncu, müvekkiline derhal malumat vermek şartıyla o eşyayı satmağa mecburdur.

3 - MÜVEKKİL TARAFINDAN TAYİN OLUNAN FİAT

MADDE 419 - Müvekkil tarafından tayin olunan asgari bedelden noksanına mal satan komüsyoncu malı satmasaydı müvekkilinin daha ziyade mutazarrır olacağını ve bu hal icabının yeniden emir almağa müsait bulunmadığını ispat etmedikçe bedelin noksanını tazmine mecbur olur.

Bu takdirde, komüsyoncunun kusuru varsa şarta muhalefetinden dolayı başkaca tazminat vermeğe mecburdur.

Müvekkilin tâyin ettiği bedelden noksanına mal alan veya fazlasına satan komüsyoncu, bu muameleden istifade edemeyip aradaki farkı, müvekkiline vermeğe mecburdur.

4 - VERESİYE MAL SATMA, MAL TESELLÜM ETMEDEN TEDİYE

MADDE 420 - Komüsyoncu, müvekkilinin izni olmaksızın veresiye mal satar veya malı tesüllüm etmeden para verirse zararı kendine ait olur.

Şu kadar ki müvekkil hilâfını emretmedikçe, satış mahallindeki örfe göre, veresiye satabilir.

5 - KOMÜSYONCUNUN KEFALETİ

MADDE 421 - Salâhiyeti hilâfına veresiye mal satması müstesna olmak üzere komüsyoncu, muamelede bulunduğu kimselerin tediyelerinden ve diğer borçlarını ifadan mesul olmaz. Şu kadar ki komüsyoncu, sarahaten kefil veya mesuliyeti mütearif olunca mesul olur.

Kefil olan komüsyoncunun, bunun için ayrıca ücret almağa hakkı vardır.

III - KOMÜSYONCUNUN HAKLARI

1 - VERDİĞİ PARALAR VE MASRAFLAR

MADDE 422 - Komüsyoncu, müvekkilin menfaati için yaptığı bilcümle masrafları ve verdiği paraları faiziyle beraber isteyebilir.

Komüsyoncu, ardiye ve nakliye ücretlerini müvekkilinin hesabına geçirirse de kendi memurlarının ücretlerini hesaba dâhil edemez.

2 - KOMÜSYON ÜCRETİ

a) İSTEMEK HAKKI

MADDE 423 - Komüsyoncu; kendisine tevdi olunan işi yaptıktan ücretini alacağı gibi; komüsyoncunun o işi yapamamasına müvekkil sebebiyet vermiş ise, yine ücrete müstahak olur.

Diğer bir sebeple yapılamayan işlerden dolayı komüsyoncu, ancak emeği mukabilinde mahalli âdete göre lâzım gelen tazminatı isteyebilir.

b) ÜCRET HAKKININ SÜKUTU VE MÜVEKKİLİN ARADAN ÇIKMASI

MADDE 424 - Komüsyoncu, müvekkiline karşı sui niyet ile hareket eder ve hususiyle müvekkilin hesabına iştirâ ettiğiinden fazla ve sattığından noksan bir fiat geçirirse ücreti almak hakkı tamamiyle sâkıt olur.

Son iki halde müvekkil komüsyoncuyu doğrudan doğruya müşteri veya bayi addederek aradan çıkabilir.

3 - HAPİS HAKKI

MADDE 425 - Komüsyoncu sattığı malın bedeli ve aldığı malın kendisi üzerinde hapis hakkına maliktir.

4 - EMTİANIN MÜZAYEDE İLE SATILMASI

MADDE 426 - Emtia satılmayıp veya müvekkilin verdiği satış emrinden rücu edipte müvekkil emtiayı geri almakta veya onda diğer suretle tasarruf etmekte hadden fazla teahhür ederse komisyoncu emtiayı bulunduğu mahal mahkemesi vasıtasıyla bilmüzayede sattırabilir.

Eşyanın bulunduğu mahalde ne müvekkil ne de mümessili hazır bulunmazsa, diğer taraf istima edilmeksizin dahi satış kararı verilebilir.

Şu kadar ki emtia, süratle kıymeti tenezzül edecek emtiadan değil ise, evvel emirde kendisine resmen ihbar edilmek lâzımdır.

5 - KOMÜSYONCUNUN BİZZAT ALICI VEYA SATICI OLMASI

a) ÜCRETİ VE MASRAFLARI

MADDE 427 - Borsada mukayyet veya piyasada cari fiatı bulunan kambiyo senedatı veya diğer kıymetli evrakı veya emtiayı satmağa veya satın almağa memur edilen komisyoncu, müvekkil tarafından hilâfına talimat verilmemiş ise, satın alacağı şey yerine kendi şeylerini beyi yahut satacağı şeyi kendisi için iştirâ edebilir.

Bu hallerde komisyoncu vekâletin icrası zamanında borsa veya piyasa fiyatını nazara almağa mecburdur. Komisyoncu, komisyon işlerinde mutat olan ücret ve masraflarını alabilir.

Sair hükümleri beyi gibidir.

b) KOMÜSYONCUNUN ZİMNİ KABULÜ

MADDE 428 - Komisyoncu bizzat alıcı veya satıcı olabildiği hallerde bir âkit göstermiyerek vekâletin icra edildiğini müvekkiline bildirirse, âkide ait olabilecek borçları bizzat deruhde etmiş sayılır.

c) HAKKININ SUKUTU

MADDE 429 - Komisyoncu, müvekkil tarafından verilen emir istirdat edilmiş ve istirdat haberi de vekâleti icra ettiği haberini müvekkile göndermeden vasıl olmuş ise, artık bizzat bayi ve müşteri olamaz.

B) DİĞER KOMİSYON İŞLERİ

MADDE 430 - (Değişik: 6763 - 29.06.1956) Malzemesi iş sahibi tarafından verilmek suretiyle imal edilecek menkul eşya hakkındaki komisyon işleri, eşya misli şeylerden olmasa da, alım ve satım komisyonu hükmündedir.

Alım ve satım komisyonu sayılmıyan işleri, ücret mukabilinde kendi namına ve müvekkili hesabına deruhde eden alım ve satım komisyoncusu ile komisyon işlerini kendisine sanat edinmeyi de ârızı olarak üzerine alan tacir hakkında dahi bu babın hükümleri tatbik olunur.

Taşıma işleri komisyonculuğu hakkındaki hususi hükümler mahfuzdur.

ON ALTINCI BAP

NAKLIYE MUKAVELELERİ

(431-448 inci maddeler 29 Haziran 1966 tarih ve 6763 sayılı [kanunun](#) 41 inci maddesiyle kaldırılmıştır.)

ON YEDİNCİ BAP

TİCARİ MÜMESSİLLER VE DİĞER TİCARİ VEKİLLER

A) TİCARİ MÜMESSİL

I - TARİFİ, SALAHİYET İTASI

MADDE 449 - Ticari mümessil, bir ticarethane veya fabrika veya ticari şekilde işletilen diğer bir müessese sahibi tarafından işlerini idare ve müessesenin imzasını kullanarak bilvekele imza vazetmek üzere sarih veya zımnî kendisine mezuniyet verilen kimsedir.

Müessese sahibi, vekâletnameyi ticaret siciline kaydetdirmeğe mecburdur. Ancak kayıttan evvel dahi mümessilinin muameleleri ile mülzemdir.

Diğer nevi müesseselerde ve işlerde ticaret siciline kayıttan başka suretle ticari mümessil tâyin olunamaz.

II - VEKALETİN ŞÜMULÜ

MADDE 450 - Ticari mümessil, hüsnüniyet sahibi üçüncü şahıslara karşı, müessese sahibi hesabına kambiyo taahhütlerinde bulunmak ve onun namına müessesenin gayesine dahil olan bilumum tasarrufları yapmak selâhiyetini haiz sayılır.

Ticari mümessil, sarih salâhiyet almadkça gayrimenkulleri temlik veya bir hak ile takyit edemez.

III - TAHDİDİ

MADDE 451 - Temsil salâhiyeti bir şubenin işlerine hasrolunabilir.

Tayin olunan şartlar dahilinde diğerleri iştirak etmedikçe yalnız birinin imzası müesseseyi ilzam etmemek üzere birden ziyade kimselere verilebilir ve buna birlikte temsil denir.

Temsil salâhiyetinde bundan başka tahditler hüsnüniyet sahibi üçüncü şahıslara karşı muteber değildir.

IV - İSTİRDADI

MADDE 452 - Mümessil tayin edilirken tescil edilmemiş olsa bile, temsil salâhiyetinin istirdat edildiği zaman keyfiyetin ticaret siciline kaydedilmesi mecburidir.

Temsil salâhiyetinin istirdadı, ticaret siciline kayıt ve ilân edilmedikçe bu salâhiyet hüsnüniyet sahibi üçüncü şahıslar hakkında bakidir.

B) DİĞER TİCARET VEKİLLERİ

MADDE 453 - Ticari vekil, ticari mümessil sıfatını haiz olmaksızın bir ticarethane veya fabrika veya ticari şekilde işletilen diğer bir müessese sahibi tarafından müessesenin bütün işleri veya muayyen bazı muameleri için temsile memur edilen kimsedir.

Bu salâhiyet, müessesenin mutad olan muamelelerinin cümlesine şamildir. Şu kadar ki ticari vekil kendisine sarîh mezuniyet verilmedikçe istikraz edemez ve kambiyo taahhütlerinde ve muhakeme ve murafaada bulunamaz.

(Ek Fıkra: 6763 - 29.06.1956) Mağaza içinde müşterilerin kolaylıkla görebilecekleri bir yerde ve kolayca okuyabilecekleri bir şekilde aksi ilân edilmiş olmadıkça, toptan, yarı toptan veya perakende satış mağazalarının memur veya müstahdemleri, o mağazanın mûtat satış muamelelerinin hepsini yapmağa, salâhiyetli oldukları muameleler hakkındaki faturaları imzalamaya, bu mûtat muamelelerden doğan borçların yerine getirilmesine veya bunların hiç veyahut gereği gibi yerine getirilmemiş olmasına ilişkin ihtar veya diğer beyanları işletme sahibi adına yapmaya, bu mahiyetteki ihtar ve diğer beyanları ve hususiyle mûtat muamele dolayısıyla teslim edilmiş olan mallara ilişkin ayıp ihbarlarını mağaza sahibi adına kabule salâhiyetli sayılırlar; şu kadar ki, kendilerine yazı ile salâhiyet verilmiş olmadıkça mağaza dışında ve kasa memurları tâyin edilmiş ise, mağaza içinde mal parasını isteyip alamazlar. Bu kimseler, mal parasını almaya salâhiyetli buldukları hallerde faturaları kapatmaya veya makbuz vermeye de salâhiyetlidirler.

C) SEYYAR TÜCCAR MEMURLARI

MADDE 454 - Bir müessese için merkezin haricindeki mahallerde muamele icra eden seyyar memurlar, müessese namına sattıkları malın bedelini almak ve makbuz vermek ve borçluya mehil ita etmek salâhiyetini dahi haiz sayılırlar.

Bu salâhiyetin tahdidi, hüsnüniyet sahibi üçüncü şahıslara karşı muteber değildir.

D) REKABET YAPMAK MEMNÜİYETİ

MADDE 455 - Bir müessesenin bütün işlerini idare eden yahut müessese sahibinin hizmetinde bulunan ticari mümessiller veya ticari vekiller müessese sahibinin izni olmaksızın gerek kendi namlarına gerek üçüncü şahıs namına müessesenin yaptığı nevide dahil bir iş yapamazlar.

Buna muhalif harekette bulunursa müessese sahibi zarar ve ziyan istemek ve bu suretle yapılan işleri kendi hesabına almak hakkını haizdir.

H) MÜMESSİL VE DİĞER TÜCCAR VEKİLLERİNİN VEKALETLERİNİN HİTAMI

MADDE 456 - Hizmet, şirket, vekâlet mukavelelerinden ve iki taraf arasında mevcut diğer hukuki münasebetlerden mütevellit haklara hâlel gelmemek üzere ticari mümessiller ve ticari vekiller her zaman azlolunabilir.

Müessese sahibinin medeni haklarını kullanmak salâhiyetini gaip etmesi veya vefatı ile ticari mümessilin ve ticari vekilin salâhiyeti hitam bulmaz.

ON SEKİZİNCİ BAP

HAVALE

A) TARİFİ

MADDE 457 - Havale, bir akittir ki onunla muhalünaleyh, bilvekâle kendi namına kabza salâhiyettar olan muhalünlehe muhîl hesabına nakit veya kıymetli evrak veya sair misli şeyler itasına mezun kılınır.

B) AKDİN HÜKÜMLERİ

I - MUHİL İLE MUHALÜNLEH ARASINDAKİ MÜNASEBET

MADDE 458 - Havalenin mevzuu, muhalünlehe olan borcunun tediyesi ise bu borç ancak muhalünaleyh tarafından vuku bulacak tediyeye ile sâkıt olur.

Şu kadar ki, havaleyi kabul etmiş olan alacaklı ancak muhalünaleyhe müracaat ile havalede tâyin olunan müddet zarfında matlubunu istifa edemediği takdirde muhilden alacağını mutalebe salâhiyetini haiz olur.

Muhalünleh olan alacaklı, havaleyi kabul etmek istemezse borçluyu derhal haberdar etmek lâzımdır; aksi halde zarar ve ziyan ile mesul olur.

II - MUHALÜNALEYHİN BORCU

MADDE 459 - Muhalünaleyh ihtirazi kayıt beyan etmeksizin haveleyi kabul ettiğini muhalünlehe bildirirse, tediyeye ile mükellef olur ve ona karşı yalnız aralarındaki şahsi münasebetlerden veya havalenin münderecatından mütehasıl defalarda bulunabilir. Muhil ile olan mûhasebetinden mütevellit defilerde bulunamaz.

Muhalünaleyh, muhile borçlu ise kendisi için bu tediyeye muhile yapacağı tediyeye nazaran daha külfetli olmadığı surette, borcun miktarını muhalünlehe tediyeye mecburdur.

Bu halde bile, muhil ile aralarında hilâfına mukavele olmadıkça tediyeden evvel haveleyi kabul ettiğini beyan etmeğe mecbur değildir.

III - TEDİYE OLUNMAMAK HALİNDE İHBAR

MADDE 460 - Muhalünlehin talebine karşı veya talebinden evvel muhalünaleyh muhalünbihi tediyeye etmiyeceğini beyan ederse; muhalünleh derhal muhili haberdar etmeğe mecburdur; aksi halde zarar ve ziyan ile mesul olur.

C) RÜCU

MADDE 461 - Mûhîl her zaman muhalünlehe karşı havaleden rücu edebilir. Meğerki havale muhalünlehin menfaati ve bilhassa alacağını tediyeye için yapılmış olsun.

Muhalünaleyh havaleyi kabul ettiğini beyan edinceye kadar muhil ona karşıda havaleden rücu edebilir.

Muhilin iflâsı, henüz kabul edilmemiş havalenin hükümsüzlüğünü istilzam eder.

D) KIYMETLİ EVRAK İŞLERİNDE HAVALİ

MADDE 462 - Hâmile muharrer havaleler bu babın hükümlerine tabidir. Her hâmil muhalünaleyhe karşı muhalünleh sıfatını haizdir. Ve muhil ile muhalünleh arasındaki haklar havaleyi temlik eden ile temellük eden arasında sabit olur.

Çekler ile kambiyo senetlerine mümasil havaleler hakkındaki hususi hükümler bakidir.

ON DOKUZUNCU BAP

VEDİA

A) VEDİA

I - TARİFİ

MADDE 463 - İda, bir akittir ki onunla müstevdi, mûdi tarafından verilen şeyi kabul ve onu emin bir mahalde hıfzetmeği deruhte eder.

Ücret şartedilmedikçe veya hal, müstevdiin ücrete intizarını icabetmedikçe müstevdi ücret istiyemez.

II - MUDIİN BORÇLARI

MADDE 464 - Mûdi müstevdie akdin icrasiyle zaruri irtibatı olan bütün masrafları tediye etmekle mükelleftir.

Mûdi, ida sebebiyle husule gelen zararın kendi kusuru olmaksızın vukua geldiğini ispat etmedikçe, tazmin ile mükelleftir.

III - MÜSTEVDİİN BORÇLARI

1 - VEDİANIN KULLANILMASI MESULİYETİ

MADDE 465 - Müstevdi, mûdiden mezuniyet almadıkça vediaı kullanamaz.

Buna muhalif hareket ederse mûdi'a muhik bir tazminat vermeğe mecbur olur ve kazara husule gelen zararlardan dahi mesuldür. Meğerki kullanmamış olsa dahi bu zararların vukua geleceğini ispat ede.

2 - İSTİRDAT

a) MUDI'İN HAKLARI

MADDE 466 - İdada müddet tâyin edilmiş olsa bile mûdi her vakit ida edilen eşyayı zevaidiyle beraber geri alabilir.

Şu kadar ki müstevdiin kararlaştırılmış olan müddeti nazara alarak yaptığı masrafları tesviye ile mükelleftir.

b) MÜSTEVDİİN HAKLARI

MADDE 467 - Müstevdi, tâyin edilen müddetin inkızasından evvel vediaı iade edemez. Şu kadar ki, evvelce tâyin edilemiyen haller dolayısıyla akdin devamı vedia için tehlikeyi veya kendisi için zararı mucip olursa, muayyen müddetin inkızasından evvel dahi iade edebilir.

Müddet tâyin edilmemiş ise her zaman iade edebilir.

c) İADE MAHALLİ

MADDE 468 - Vedia hıfzedilmesi lâzım gelen yerde iade olunur ve iade masrafiyle iade zamanındaki hasar, mûdia aittir.

3 - MÜŞTEREKEN VEDİA ALINMASI HALİNDE MESULİYET

MADDE 469 - Birlikte vediaı kabul edenler, ondan müteselsilen mesul olurlar.

4 - ÜÇÜNCÜ ŞAHIS TARAFINDAN İSTİHKAK DAVALARI

MADDE 470 - Üçüncü şahıs tarafından vedia hakkında istihkak iddiasında bulunulsa bile, vedia adli tarik ile haciz yahut müstevdiye karşı istihkak dâvası ikame edilmedikçe; müstevdi onu mûdia ret ve iade ile mükelleftir. Haciz veya istihkak dâvası halinde, müstevdi derhal mûdii haberdar etmeğe mecburdur.

IV - YEDİEMİNE TEVDİ

MADDE 471 - İki veya daha ziyade kimseler haklarını muhafaza için hukuki vaziyeti munazaalı veya şüpheli olan bir şeyi müstevdiye veya yediadile tevdi ederlerse müstevdi veya yediadil bunları bütün alâkadarların muvafakati veya hakimın kararı olmadıkça hiç birine iade edemez.

B) USULSÜZ TEVDİ

MADDE 472 - Müstevdiin tevdi olunan meblâğı aynen iadeye mecbur olmaksızın meselâ iade etmesi sarahaten veya zımnin mukarrer ise, o meblâğın nefi ve hasarı kendisine ait olur.

Meblâğ, mühürsüz ve açık olarak bırakılmış ise, bu manada zımnî bir mukavele mevcut sayılır. İda edilen diğer misli eşya veya kıymetli evrakı müstevdi, sarahaten mezun kılınmadıkça kullanamaz.

C) ARDİYE MUKAVELESİ

I - KIYMETLİ EVRAK İHRACI SALAHİYETİ

MADDE 473 - Hıfzedilmek üzere emtia kabul ettiğini alenen bildiren ardiye sahibi, ida olunan eşya makamına kaim olmak üzere senet ihracına salâhiyet verilmesini ait olduğu merciden talep edebilir.

Bu senetler, ibrazında ida olunan eşyanın teslimini talep hakkını veren kıymetli evraktır; nama veya emre veya hâmiline muharrer olabilir(*) .

II - ARDİYE SAHİBİNİN MUHAFAZA BORCU

MADDE 474 - Ardiye sahibi, eşyayı bir komüsyoncu gibi ihtimam ile muhafaza etmeğe mecburdur. Eşyaya tahavvül ânız olupta başka tedbir ittihazını istilzam ederse, müstevdi mümkün olduğu takdirde bundan mûdii haberdar eder. Ardiye sahibi mûtat iş zamanlarında emtianın halini tetkik veya muayene ve icabeden tahaffuzî tedbirleri her zaman ittihaz edebilmesi için mûdia müsaade etmeğe mecburdur.

III - TEVDİ OLUNAN EŞYANIN DİĞERLERİYLE KARIŞTIRILMASI

MADDE 475 - Ardiye sahibi sarahaten mezun olmadıkça aynı nevi ve vasıftan bulunan misli şeyleri birbirine karıştıramaz. Mezuniyete binaen karıştırılan eşya üzerinde her mûdi, hakkiyle mütenasip bir hisse talep edebilir. Bu takdirde ardiye sahibi diğerlerinin huzuruna hacet kalmaksızın her mûdiin hissesini tefrik edebilir.

IV - ARDİYE SAHİBİNİN HAKLARI

MADDE 476 - Ardiye sahibi mukarrer veya mutat olan ardiye ücretini ve muhafazanın sebebiyet vermediği bütün masraflarını (nakliye, gümrük, kayıt) talep edebilir, bu masraflar derhal tediye olunmak lâzımdır.

Ardiye ücreti ise her üç ayda bir kere ve her halde eşyanın tamamen veya kısmen istirdadında tediye olunur.

Eşya, yedinde bulunduğu veya eşyayı temsil eden her hangi bir senet vasıtasıyla onda tasarruf etmek kudretini haiz olduğu müddetçe ardiye sahibinin, alacakları mukabilinde ve eşya üzerinde hapis hakkı vardır.

(*) 2 nci fıkra 29 Haziran 1956 tarih ve 6763 sayılı [Kanunun](#) 41 inci maddesiyle kaldırılmıştır.

V - EMTİANIN İADESİ

MADDE 477 - Ardiye sahibi, emtiayı adi tevdiye olduğu gibi ret ve iade ile mükelleftir. Şu kadar ki adi tevdiye müstevdiin evvelce tahmin edemediği sebeplerin tahakkukuna mebni vaktinden evvel iadeye mezun olduğu halde dahi, ardiye sahibi muayyen olan müddetin hitamına kadar eşyayı muhafaza mecburiyetindedir.

Eşya makamına kaim olmak üzere senet ihraç edilmiş ise, ardiye sahibi o eşyayı ancak bu senedin sahibine verebilir(*).

D) OTELCİYE TEVDİ

I - OTELCİLERİN MESULİYETİ

1 - ŞARTLARI VE ŞÜMULÜ

MADDE 478 - Otelciler, hancılar, nâzil olan yolcuların getirdikleri eşyanın duçar olduğu telef ve hasar ve sirkatten ve zararın bizzat yolcuya veya onu ziyarete gelen veya refakatinde bulunan kimseye isnadı kabil olduğunu veya mücbir sebeplerden neş'et ettiğini veya tevdi olunan şeyin mahiyetinden mütevellit bulunduğunu ispat etmedikçe mesuldür. Şu kadar ki, otelci veya hancı veya müstahdemlerine isnadı kabil bir kusur ispat olunmadıkça bu mesuliyet her bir yolcu için yüz lirayı tecavüz edemez.

2 - KIYMETLİ EŞYA

MADDE 479 - Kıymetli eşya veya oldukça ehemmiyetli miktarda para veya kıymetli evrak, otelci veya hancıya emanet edilmemiş ise otelci veya hancı ancak kendisinin veya müstahdemlerin kusuru halinde mesul olur. Emaneten kabul etmiş veya kabulden imtina etmiş ise mesuliyeti mahdut değildir. Yolcunun kendi nezdinde saklayabilmesi lâzımgelen eşya veya nakit ve emsalinde, yolcunun sair eşyası hakkındaki mesuliyet kaidesi tatbik olunur.

3 - MESULİYETİN HİTAMI

MADDE 480 - Yolcu, zararına vâkıf olur olmaz otelci veya hancıya bildirmezse hakkı sâkıt olur. Otelci veya hancı böyle bir mesuliyeti deruhte etmediğini veya mesuliyeti bu kanunda nevi tâyin olunmayan bir şarta talik ettiğini yapıştırdığı ilânlarda bildirirse bile, mesulitten kurtulamaz.

II - UMUMİ AHİR İDARE EDENLERİN MESULİYETİ

MADDE 481 - Umumi ahırları ve garajları idare edenler içerilerine konulan veya getirilen veya kendilerine veya müstahdemleri tarafından kabul olunan otomobil, hayvanat ve araba ve koşum ve sair teferruatının ziya ve hasarından ve çalışmasından zararın müdi veya onu ziyaret veya ona refakat eden veya onun hizmetinde bulunan kimseye isnadı kabil olduğunu veya mücbir sebeplerden veya tevdi olunan eşyanın mahiyetinden neşet ettiğini ispat etmedikçe, mes'ul olur.

(*) 2 nci fıkrada 29 Haziran 1956 tarih ve 6763 sayılı [Kanunun](#) 41 inci maddesiyle kaldırılmıştır.

şu kadar ki kabul edilen otomobil ve hayvanlar ve arabalar ve onların teferruatı hakkındaki mes'uliyet, garaj ve ahır sahibine veya müstahdemlerine bir kusur isnat olunamazsa, beher müdi için yüz lirayı tecavüz edemez.

III - HAPİS HAKKI

MADDE 482 - Otelci, hancı ve umumi ahırlar ve garajlar idaresi sahipleri nezdlerine getirilen veya ahırlarına veya garajlarına konulan eşya üzerinde otel veya hıfz masraflarından mütevellit alacaklarını temin için, hapis hakkına maliktirler.

Mucirlerin hapis haklarına müteallik hükümler, kıyasen tatbik olunur.

YİRMİNCİ BAP

KEFALET

A) TARİFİ

MADDE 483 - Kefalet, bir akittir ki onunla bir kimse, borçlunun akdettiğı borcun edasını temin etmeğı alacaklıya karşı taahhüt eder.

B) ŞARTLARI

I - ŞEKLİ

MADDE 484 - Kefaletin sıhhati, tahriri şekle riayet etmeğı ve kefilin mes'ul olacağı muayyen bir mikdar iraesine mütevakıftır.

II - ASIL BORÇ

MADDE 485 - Kefalet ancak muteber bir borç hakkında cereyan eder. Müstakbel zamana muzaf yahut şarta muallâk bir borç, hüküm ifade edeceği zamanın hulûlü ve şartın tahakkuku halinde muteber olmak üzere kefalete raptolunabilir. Hata yahut ehliyetsizlik sebebiyle borçlunun mesuliyetini icap etmiyen bir akitten mütevellit borca kefalet, eğer kefil akdin borçlu yüzünden olan bu fesadına taahhüt esnasında vâkıf ise muteber olur.

C) NEVİLERİ

I - ADİ KEFALET

MADDE 486 - Adi kefaletten kefilin borç ile mutalep olması ancak kefalet akdinden sonra borçlunun iflâs etmesi veya hakkında takibat icra olunupta alacaklının hatası olmaksızın semeresiz kalması yahut borçlu aleyhinde Türkiye'de takibat icrasının imkânsız hale gelmesi ile meşruttur.

Alacaklının alacağı kefaletten evvel yahut aynı zamanda rehin ile temin olunmuş olduğı takdirde, adi kefalette kefil borcun evvelemerde merhundan istifa olunmasını talep edebilir. Fakat borçlu müflis iseyahut borçlunun iflâsı ilân olunmadıkça rehlin nakde tahvili kabil olmazsa bu hüküm cereyan etmez.

II - MÜTESELSİL KEFALET

MADDE 487 - Kefil, borçlu ile beraber müteselsil kefil ve müşterek müteselsil borçlu sıfatı ile veya bu gibi diğer bir sıfatla borcun ifasını deruhde etmiş ise alacaklı asıl borçluya müracaat ve rehinleri nakde tahvil ettirmeden evvel kefil aleyhinde takibat icra edebilir.

Bu babın hükümleri, bu nevi kefalete de tatbik olunur.

III - BİRLİKTE KEFALET

MADDE 488 - Birden ziyade eşhas birlikte mütecezzi bir borca kefil oldukları takdirde bunlardan her biri kendi hisseleri mikdarınca âdi kefil gibi ve diğerlerinin hisseleri hakkında kefile kefil sıfatı ile mesul olur. Kefiller, gerek asıl borçlu ile beraber gerek kendi beyinlerinde müteselsil olmaklığı iltizam etmişler ise her biri borcun tamamından mes'ul olup ancak diğerlerinin hissesi için onlara rücu hakkını haizdirler. Kefaletin, aynı borca diğer kimselerinde kefalet etmesi şartıyla vâkı olduğuna alacaklının vukufu bulunduğunu kabule mahal olan hallerde bu şart tahakkuk etmezse, kefil mes'uliyetten beri olur.

IV - KEFİLE KEFİL VE RÜCUA KEFİL

MADDE 489 - Kefile kefil, alacaklıya karşı kefilin taahhüdünü temin eden kimsedir ve kefil ile birlikte mes'uliyeti borçlunun taahhüdünü temin eden âdi kefilin borçlu ile beraber olan mes'uliyeti derecesindedir.

Rücu kefil olan kimse, borçludan alacağını alamayan kefile kefildir.

D) KEFİLİN MESULİYETİ

I - ŞÜMULÜ

MADDE 490 - Kefil borcun aslı ile beraber borçlunun kusur veya temerrüdünün kanuni neticelerinden mes'uldür.

Kefil, alacaklının metalibini ifa ederek dava ikamesini bertaraf etmek için kendisine vakit ve zamaniyle ihtar vuku bulmuş olmadıkça asıl borçlu aleyhinde ikame olunan dava masrafını edaya mecbur değildir.

Faiz verilmesi şart edilmiş ise kefil ancak işlemekte olan faiz ile beraber işlemiş faizden bir seneliğini vermekle mükelleftir.

II - MUACCELİYET

MADDE 491 - Borçlunun iflâsı sebebi ile asıl borç vadenin hulûlünden evvel muacceliyet kesbetse bile, kefil, asıl borcun ifası için tayin olunan vadeden evvel borcu ödemeğe icbar olunamaz. Asıl borcun muacceliyet kesbetmesi evvelce borçluya ihbar vukuuna mütevakıf ise bu ihbar kefile de icra olunmak lâzım gelir. Kefil hakkında borcun muacceliyet kesbetmesi ihbar gününden başlar.

H) KEFALETİN HİTAMI

I - ASIL BORCUN SÜKUTU

MADDE 492 - Asıl borç, her hangi bir sebeple sâkit olunca kefil beri olur.

II - MAHDUT ZAMAN İÇİN KEFALET

MADDE 493 - Bir kimse mahdut bir zaman için kefil olupta bu zamanın inkızasını takip eden bir ay zarfında alacaklı bu bapta icraya veya mahkemeye müracaatla hakkını takip etmezse yahut takibatına uzun müddet fasıla verirse kefil kefaletten beri olur.

III - MAHDUT OLMAYAN ZAMAN İÇİN KEFALET

MADDE 494 - Kefalet gayri mahdut bir zaman için akdolanmış ise asıl borç muacceliyet kesbettikten sonra kefil alacaklıdan bir ay zarfında icra veya mahkemeye müracaatla hakkını takip etmesini ve uzun müddet fasıla vermeksizin takibata devam etmesini talep edebilir.

Bir borcun muacceliyet kesbetmesi alacaklı tarafından borçluya ihbar vukuuna mütevakıf olmadığı takdirde, kefil, kefaleti tarihinden bir sene sonra alacaklıdan bu ihbarın yapılmasını ve borç muacceliyet kesbedince yukarıda zikrolunduğu veçhile icraya veya mahkemeye müracaatla hakkını takip etmesini talep edebilir. Alacaklı, kefilin bu talebini nazara almazsa kefil kefaletten beri olur.

IV - MEMUR VE MÜSTAHDEM HAKKINDA KEFALET

MADDE 495 - Resmî bir memura gayri mahdut müddet için kefil olan kimse, her üç senede bir kere ertesi sene nihayetinde muteber olmak üzere kefaleti feshettiğini ihbar edebilir. Bir müstahdem için vukubulan kefalet üç sene devam ettiği takdirde, hüküm yine böyledir.

V) KEFİLİN HAKLARI

I - ASIL BORÇLUYA KARŞI

1 - ALACAKLININ HAKLARINA HALEFİYET

MADDE 496 - Kefil eda ettiği şey nisbetinde alacaklının haklarında ona halef olur. Bu halefiyet kaidesinden evvelce feragat etmek caiz değildir. Şu kadar ki kefil ile borçlu beynindeki hukuki münasebetlerden mütevellit dava ve defi hakları mahfuzdur.

2 - KEFİLİN DEFİLERİ

MADDE 497 - Kefil, asıl borçluya ait bütün defileri alacaklıya karşı dermeyan etmek hakkını haiz ve bununla mükelleftir fakat kefilin taahhüdünün mahiyetine nazaran hariç kalması lâzım gelen defiler, müstesnadır.

Kefil, kendi kusuru olmaksızın bu defilere vâkıf olduğunu ispat etmediği surette kendisini borcunu edadan vareste edecek bu defileri dermeyan etmemesinden naşi, alacaklıya rücu etmek hakkından mahrum olur.

3 - KEFİLİN TEDİYEYİ İHBAR BORCU

MADDE 498 - Kefil tediye asıl borçluya ihbar etmemesinden dolayı asıl borçlu ikinci defa olarak borcunu eda ederse kefil kefil rücu hakkını gaip eder. Alacaklı, aleyhine haksız mal edinmesinden dolayı dava hakkı mahfuzdur.

II - ALACAKLILARA KARŞI

1 - ESBABI SUBUTİYENİN TESLİMİ

MADDE 499 - Alacaklı mekfulünbihi tediye eden kefilin borçluya rücu hakkını kullanmağa ve elinde bulunan rehinleri nakde tahvile medar olabilecek senetleri ona teslim mecburdur.

Borç bir gayrimenkul rehin ile temin olunmuş ise alacaklı rehin hakkının kefile devri için ifası lâzım gelen merasimi icra ile mükelleftir.

2 - BORÇLARINI İFA ETMİYEN ALACAKLININ MESULİYETİ

MADDE 500 - Alacaklı kefaletten dolayı tahakkuk eden borcun temini için kefaletin akdi esnasında tesis yahut sonradan istihsal olunan teminatı kefilin zararına olarak tenkis eder veya elinde bulunan delâili elden çıkarırsa kefile karşı mes'ul olur.

Resmî memurlar ile müstahdemlere kefalet vukuunda alacaklı, bu borçlular hakkında ifasıyla mükellef olduğu nezareti icrada ihmâl eylediği ve borç bu ihmâlden tevellüt ettiği yahut ihmâl vukubulmamış olsaydı bu nisbette tezayüt etmiyeceği muhtemel bulunduğu takdirde dahi mesuldür.

3 - TEDİYEYİ KABULE VEYA KEFALETTE TAHSİLE MÜTEDAİR HAKLAR

MADDE 501 - Borç muacceliyet iktisap edince, kefil her zaman alacaklıyı borcun ifasını kabule veya kendisini kefaletten tahlise icbar edebilir. Alacaklı edayı kabul etmez yahut haiz olduğu teminatı ita ve nakilden imtina eyleirse kefil kendiliğinden kurtulur.

4 - BORÇLUNUN İFLAS MASASINA ALACAKLININ MÜRACAATI

MADDE 502 - Borçlu, iflâs eder ise alacaklı alacağını iflâs masasına kayıt ettirmeğe mecburdur.

Alacaklı, borçlunun iflâsına muttali olur olmaz ondan kefilî haberdar etmekle mükelleftir. Böyle yapmadığı takdirde bu tekâsülünden dolayı kefile terettüp eden nazar nisbetinde kefile karşı haiz olduğu haklarını gaip eder.

III - TEMİNAT İTASINA DAİR KEFİLİN HAKKI

MADDE 503 - Aşağıdaki hallerde kefil, borçludan teminat itasını ve eğer borç muaccel ise kendisinin kefaletten kurtulmasını talep edebilir.

1 - Borçlu kefile karşı vukubulan taahhütlerine ve bilhassa muayyen bir müddet zarfında kendisini kurtaracağına dair olan vadına muhalif hareket ettiği takdirde.

2 - Borçlu mütemerrit bulunduğu takdirde.

3 - Kefil, gerek düçar olduğu zayıat gerek kendi tarafından irtikâp olunan bir kusur sebebi ile kefaleti kabul ettiği zamanda kimden ziyade tehlikelere maruz olduğu takdirde.

YİRMİ BİRİNCİ BAP

KUMAR VE BAHİS

A) ALACAĞIN DAVA EDİLEMESİ

MADDE 504 - Kumar ve bahis, bir alacak hakkı tevlihtir. Kumar yahut bahis için bilerek yapılan avanslar ve ödünç verilen akçeler hakkında ve kumar ve bahis vasfını haiz olduğu takdirde borsaya dahil olan emtia ve kıymetli evrakın fiyat farkı esasını üzerine yapılan vadeli alış verişlerde dahi, hüküm böyledir.

B) BORÇ SENEDİ İTASI VE BİLİHTİYAR TEDİYE

MADDE 505 - Kumar oynayan veya bahseden kimse tarafından imza edilmiş âdi borç veya kambiyo senedi üçüncü bir şahsa devir edilmiş olsa bile bunlara müsteniden hiç bir kimse bir hak talep edemez. Kıymetli evrakın hüsnü niyet sahibi üçüncü şahıslara bahşettiği haklar mahfuzdur.

Kumar veya bahsin usulü dairesinde cereyanına kazaen veya diğer tarafın fiili neticesi olarak bir mani haylulet etmiş veya bu diğer taraf hile ve desise ika etmiş olmadıkça bilihtiyar verilen kumar akçesi geri alınmaz.

C) PİYANGO

MADDE 506 - Hükümet tarafından müsaade edilmiş olmadıkça, piyango hiç bir alacak hakkı tevhit etmez. Müsaade edilmemiş olduğu takdire piyango hakkındada kumara mütaallik hükümler tatbik olunur.

Ecnebi memleketlerde müsaade ile tesis edilen piyangolar Türkiye'de kanunun himayesinden istifade etmezler. Meğer ki salâhiyettar olan makam bunlara ait biletlerin satılmasına müsaade etmiş olsun.

YİRMİ İKİNCİ BAP

KAYDI HAYAT İLE İRAT VE ÖLÜNCEYE KADAR BAKMA AKDİ

A) KAYDI HAYAT İLE İRAT

I - MEVZUU

MADDE 507 - Kaydıhayat ile tesis olunan irat, ya alacaklının veya borçlunun yahut üçüncü bir şahsın hayatı müddetince takyit olunabilir.

Bu bapta sarih bir şart olmadıkça kaydı hayat ile irat, alacaklının hayatı müddetiyle mukayyet olarak tesis olunmuş sayılır.

Hilâfına mukavele olmadıkça borçlunun yahut üçüncü bir şahsın hayatiyle takyit olunarak tesis olunan irat, alacaklının mirasçılara intikal eder.

II - TESİSİN ŞEKLİ

MADDE 508 - Kaydıhayat ile irat tesisine dair olan akit, tahriri şekilde olmadıkça muteber değildir.

III - ALACAKLININ HAKLARI

1 - HAKKIN KULLANILMASI

MADDE 509 - Hilâfına mukavele olmadıkça kaydıhayat ile irat, her altı ayda bir işlemeden tediye olunur.

Hayatiyle mukayyet olarak irat tesis olunan şahıs, iradın peşin verilmesi lâzımgelen devrenin nihayetinden evvel vefat eder ise borçlu, o devreye ait meblâğı tamamen edaya mecburdur.

Borçlu iflâs eder ise alacaklı iflâsın küşadı esnasında muteber bir irat sandığında müflisin mükellef bulunduğu irat borcuna muadil bir irat tesisi için iktiza eden resülmale müsavi bir resülmal talep ederek hakkını istihsal edebilir.

2 - TEMLİK VE HACİZ EDİLEBİLMESİ

MADDE 510 - Hilâfına mukavele olmadıkça, alacaklı, hakkını başkasına temlik edebilir. Üçüncü şahıs lehine meccanen irat tesis eden kimse tesis zamanında o şahsın iflâsı yahut borcundan dolayı takibat icrası halinde alacaklılarının menfaatına olarak irattan mahrum edilemeyeceğini şart koşabilir.

B) ÖLÜNCEYE KADAR BAKMA AKDİ

I - TARİFİ

MADDE 511 - Kaydıhayat ile bakma mukavelesi, âkitlerden birinin diğerine ölünceye kadar bakmak ve onu görüp gözetmek şartıyla bir mamelek yahut bazı mallar temlikini iltizam etmesinden ibaret olan, bir akittir. Borçlu, alacaklı tarafından mirasçı nasbolunmuş ise bu akid hakkında miras mukavelesi hükümleri cereyan eder.

II - ŞARTLARI

1 - ŞEKLİ

MADDE 512 - Kaydıhayat ile bakma mukavelesi mirasçı nasbını tazammun etmese bile miras mukavelesi şeklinde tanzim olunmak lâzımdır. Şu kadar ki, bu mukavele salâhiyettar makam canibinden tâyin olunmuş olan şartlara tevfikân devletçe tanınmış bir müessese ile aktedilmiş ise gayri resmî bir senet kifayet eder.

2 - TEMİNAT

MADDE 513 - Diğer tarafa bir gayrimenkul temlik eden alacaklı, kendi haklarını temin için o gayrimenkul üzerinde tıpkı bir bayi gibi kanuni ipotek hakkını haiz olur.

III - MEVZUU

MADDE 514 - Alacaklı, borçlunun ailesi içinde yaşar. Borçlu aldığı malların kıymetine ve alacaklının evvelce haiz olduğu içtimai mevkie göre hakkaniyetin iktiza ettiği şeyleri alacaklıya vermeğe mecburdur.

Borçlu bilhassa alacaklıya münasip gıda, mesken vermeğe ve hastalığında muktazi ihtimam ile bakmağa ve hekim getirmeğe mecburdur.

Kabul ettikleri kimselere ölünceye kadar bakmak maksadiyle tesis olunan müesseseler umum için mecburi olarak verecekleri şeyleri salâhiyattar makam tarafından tasdik olunmuş nizamnameler ile tâyin edebilirler.

IV - İTİRAZ VE TENKİS

MADDE 515 - Kaydıhayat ile bakma mukavelesi alacaklının kanunen infaka mecbur olduğu kimselere karşı bu mükellefiyetin ifasını temin eden vasıtaların elinden çıkmasını mucip olursa bu kimseler tarafından mezkûr mukaveleye itiraz olunabilir. Hâkim, bu mukaveleyi feshedeceği yerde borçluyu hak sahiplerine nafaka vermeğe icbar edebilir ve bunlara verilen nafakalar alacaklıya verilmesi lâzım gelen şeylerle mahsup edilir. Bundan maada mirasçıların tenkis talepleri ve alacaklıların fesih davaları hakkı mahfuzdur.

V - FESİH

1 - İHBAR

MADDE 516 - İki tarafın mukavele mucibince verecekleri şeylerin arasında kıymetçe hissölunacak derecede nisbetsizlik bulunduğu ve fazla alan taraf diğer tarafın kendisine teberruda bulunmak kastı olduğunu ispat edemediği takdirde, kaydı hayat ile bakma mukavelesini iki taraftan her biri altı ay evvel haber vermek şartıyla her zaman feshedebilir. Bu hususta muteber bir irat sandığının kabul ettiği re'sülmal ile irat beynindeki nisbeti nazara almak lâzımdır.

Mukavelenin feshi esnasında evvelce verilmiş olan şeyler istirdat olunur. Şu kadar ki, bunların re'sülmal ve faiz kıymetleri beyninde takas icra olunur.

2 - BİR TARAFLI FESİH

MADDE 517 - Tahmil olunan mükellefiyete muhalif hareket olunmasından naşı mukavelenin icrasına devam etmek çekilmez bir hale geldiği yahut diğer bazı muhik sebepler mukavelenin devamını imkânsız bir hale getirdiği yahut ifrat derecede külfetli kıldığı takdirde, iki taraftan her biri yalnız başına onu feshedebilir.

Eğer mukavele, bu sebepler dolayısıyla feshölunur ise kusurlu olan taraf aldığı şeyi geri verdikten maada kusuru olmayan tarafa hakkaniyete muvafık bir tazminat vermeğe mecburdur.

Hâkim, mukaveleyi feshedecek yerde iki taraftan birinin talebi ile yahut re'sen artık birlikte yaşamalarına nihayet verip buna mukabil alacaklıya

kaydı hayat ile bir irat tahsis edebilir.

3 - BORÇLUNUN VEFATI HALİNDE FESİH

MADDE 518 - Borçlu vefat edince alacaklı bir sene zarfında mukavelenin feshini talep edebilir. Bu takdirde alacaklı borçlunun iflâsı halinde masasından talep edebileceği mikdara müsavi bir meblâğın itasını borçlunun mirasçılarında isteyebilir.

VI - TEMLİK EDİLEMEME VE İFLAS VE HACİZ HALİNDE TALEP

MADDE 519 - Alacaklı hakkını başkasına temlik edemez. Alacaklı borçlunun iflâsı takdirinde muteber bir irat sandığında kendisine verilmesi lâzım gelen şeylerin kıymetine muadil kaydı hayat ile irat tesisi için muktazi re'sülmale müsavi bir alacak ile masaya müracaat edebilir.

Alacaklı, bir alacağın temini için borçlu aleyhine konulan hacze iştirâk edebilir.

YIRMİ ÜÇÜNCÜ BAP

ADİ ŞİRKET

A) TARİFİ

MADDE 520 - Şirket bir akittir ki onunla iki veya ziyade kimseler, sâylerini ve mallarını müşterek bir gayeye erişmek için birleştirmeği iltizam ederler.

Bir şirket, ticaret kanununda tarif edilen şirketlerin mümeyyiz vasıflarını haiz değil ise bu bap ahkâmına tabi adi şirket sayılır.

B) ŞÜREKANIN YEKDİĞERİYLE MÜNASEBETİ

I - SERMAYE

MADDE 521 - Her Şerik nakit, alacak veya diğer mal veya say olarak bir sermaye koymakla mükelleftir. Hilafına mukavele olmadıkça sermayeler Şirketin gayesinin icabettiği ehemmiyet ve mahiyette ve yekdiğerine müsavi olmak lazımdır.

Sermaye, bir Şeyin menfaatından ibaret ise adi icar akdinde ve bir Şeyin mülkiyetinden ibaret ise beyi akdinde hasar ve tekeffüle dair muayyen olan hükümlere tabi olur.

II - KAR VE ZARAR

1 - KARIN TAKSİMİ

MADDE 522 - Şerikler, mahiyeti icabınca Şirkete ait olan bütün kazançları aralarında taksim ile mükelleftirler.

2 - KAR VE ZARARA İŞTİRAK

MADDE 523 - Hilâfına mukavele olmadıkça her Şerikin, kâr ve zarardan hissesi, sermayesinin kıymeti ve mahiyeti ne olursa olsun müsavidir.

Mukavelede Şeriklerin yalnız kârdan veya yalnız zarardan hisseleri tâyin edilmiş ise bu tâyin kâr ve zararın ikisini de Şamil sayılır. Şeriklerden biri sermaye olarak yalnız sâymı ortaya koymuş ise, zarara ortak olmıyarak yalnız kâra iştirak ettirilmesi Şart edilebilir.

III - ŞİRKET KARARLARI

MADDE 524 - Şirketin kararları bütün Şeriklerin ittifakiyle ittihaz olunur. Akitte ekseriyetle karar verilmesi tasrih edilmiş ise ekseriyet Şeriklerin adedi itibariyle taayyün eder.

IV - ŞİRKET MUAMELESİNİN İDARESİ

MADDE 525 - Akit ile veya karar ile münhasıran Őerike veya müteaddit Şeriklere yahut üçüncü bir Şahsa kati surette tevdi edilmiş olmadıkça Şirket muamelelerinin idaresi bütün Şeriklere aittir. Şirket muamelelerinin idaresi Şeriklerin cümlesine veyahut bir kaçına tevdi edilmiş ise bunlardan her biri diğerlerinin iştiraki olmaksızın muamele yapabilir. Şu kadar ki; Şirket muamelelerini idareye salâhayettar her bir Şerik bu muameleye ikmalinden evvel itiraz edebilir. Tehirinde tehlike melhuz değilse Şirkete umumi bir vekil nasbı ve alelâde Şirket muameleleri fevkindeki hukuki tasarrufların yapılması için bütün Şeriklerin ittifakı lâzımdır.

V - ŞERİKLERİN BİRBİRLERİNE KARŞI MESULİYETLERİ

1 - REKABET MEMNUIYETİ

MADDE 526 - Şeriklerden her biri kendi hesabına Şirketin gayesine muhalif veya muzur işleri yapamaz.

2 - MASRAFLAR VE ŞERİKLERİN YAPTIĞI İŐLER

MADDE 527 - Şeriklerden birinin Şirket işleri için yaptığı masraflar veya iltizam ettiği borçlardan dolayı diğer Şerikler, ona karşı mesul olurlar. Bu Şerikin idaresi yüzünden doğrudan doğruya uğradığı zararları yahut bu idarenin zaruriyatından olan hasarları diğer Şerikler zâmindirler.

Şirkete avans olarak para veren şerik verdiği günden itibaren faiz isteyebilir. Şahsi emeği için ayrıca tazminat isteyemez.

3 - İHTİMAMIN DERECEŚİ

MADDE 528 - Şeriklerden her biri şirket işlerinde mutata vechile gösterdiği ikdam ve ihtimamı sarf etmeğe mecburdur. Diğer şeriklere karşı kendi kusuruyla sebebiyet verdiği zararları, şirkete diğer işlerde temin ettiği menfaatler ile mahsup ettirmeğe hakkı olmaksızın tazmin ile mükelleftir.

Şirket işlerini ücretle idare eden şerik tıpkı bir vekil gibi mesul olur.

VI - İDARE SALAHİYETİNİN NEZİ VE TAHDİDİ

MADDE 529 - Şirket mukavelesiyle şeriklerden birine verilen idare salâhiyeti, muhik bir sebep olmaksızın diğer şerikler tarafından ne nezi ne de tahdit olunabilir. Şirket mukavelesinde diğer bir hüküm mevcut olsa bile haklı bir sebep bulunduğu takdirde, diğer şeriklerden herbiri, idare salâhiyetini nezi ettirebilir. Hususiyle şirketi idare eden şerikin vazifelerini fahiş bir surette ihmal etmesi yahut iyi idare için lâzım olan ehliyeti zayı eylemesi keyfiyetleri haklı sebep olmak üzere nazara alınabilir.

VII - ŞİRKETİ İDARE EDEN VE ETMİYEN ŞERİKLER ARASINDAKİ MÜHASEBET

1 - UMUMİYET İTABİRİYLE

MADDE 530 - Kanunun bu babında veya şirket mukavelesinde diğer bir hüküm mevcut olmadıkça şirketi idare eden şerik ile diğer şerikler arasındaki münasebetler, vekâlet hükümlerine tabidir. Şeriklerden biri idare hakkını haiz olmadığı halde şirket hesabına hareket eder, yahut şirketi idare eden şerik

salâhiyetini tecavüz eylerse vekâleti olmadan başkası namına tasarruf edenler hakkındaki hükümler tatbik olunur.

(Ek Fıkra: 6763 - 29.06.1956) Şirketi idare edenler, en az her yıl bir defa hesap vermeye ve kâr paylarını ortaklara ödemeye mecburdurlar. Hesap devresinin uzatılmasına ait şart bâtıdır. İdare edenin ortaklardan olmaması halinde de hüküm aynıdır.

2 - ŞİRKET İŞLERİNİ TETKİK

MADDE 531 - İdare salâhiyetini haiz olmasa bile her şerikin şirket işlerinin nasıl gittiği hakkında şahsen malûmat almağa ve şirketin defterlerini ve evrakını tetkike ve kendine mahsus olmak üzere şirketin malî vaziyeti hakkında hülâsa çıkarmağa hakkı vardır; hilâfına mukavele batıdır.

VIII - YENİ ŞERİK KABULÜ VE ŞİRKETE İŞTİRÂK

MADDE 532 - Şeriklerden hiç biri diğerlerinin rızası olmadıkça şirkete üçüncü şahsı alamaz. Şeriklerden biri kendi kendine üçüncü bir şahsı şirketteki hissesine iştirâk ettirir veya hissesini ona devrederse bu üçüncü şahıs şerik sıfatını ihraz etmez ve hususiyle şirket işleri hakkında üçüncü şahsın malûmat istemeğe hakkı olamaz.

C) ŞERİKLERİN ÜÇÜNCÜ ŞAHISLARA KARŞI MÜNASEBETİ

I - TEMSİL

MADDE 533 - Şirket hesabına ve kendi namına bir üçüncü şahıs ile muameleye girişen şerik, bu üçüncü şahsa karşı yalnız kendisi alacaklı ve borçlu olur. Şirket veya bütün şerikler namına üçüncü bir şahıs ile şeriklerden biri muameleye giriştiği halde diğer şerikler ancak temsil hakkındaki hükümlere tevfikan üçüncü şahsın alacaklı veya borçlusu olurlar. Kendisine idare vazifesi tahmil edilen şerik şirketi ve bütün şerikleri üçüncü şahıslara karşı temsil etmek hakkını haiz sayılır.

II - TEMSİLİN HÜKÜMLERİ

MADDE 534 - Şirketin iktisap ettiği veya şirkete devredilen şeyler, alacaklar ve aynî haklar şirket mukavelesi dairesinde müştereken şeriklere ait olur. Şirket mukavelesinde diğer bir hüküm bulunmadıkça bir şerikin alacaklıları haklarını ancak o şerikin tasfiyedeki hissesi üzerinde kullanabilirler. Hilâfı mukavele edilmiş olmadıkça, şerikler, birlikte yahut bir mümessil vasıtasıyla üçüncü şahsa karşı deruhte etmiş oldukları borçlardan müteselsilen mes'ul olurlar.

D) ŞİRKETİN HİTAMI

I - HİTAM SEBEPLERİ

1 - UMUMİYET İTİBARIYLA

MADDE 535 - Aşağıdaki hallerde şirket nihayet bulur:

1 - Şirketin akdinde maksut olan gayenin elde edilmesi yahut elde edilmesinin imkânsız hale gelmesiyle.

2 - Mirasçılar ile şirketin devamına dair evvelce yapılmış bir mukavele olmadığı halde şeriklerden birinin ölmesiyle.

3 - Şeriklerden birinin tasfiyedeki hissesi hakkında cebri icra vukuu ile yahut bir şerikin müflis olması veya hacredilmesi ile.

4 - Bütün şeriklerin ittifak etmesiyle.

5 - Şirket için tâyin edilen müddetin hitam bulmasıyla.

6 - Şirket mukavelesinde bu hak muhafaza edildiği yahut şirket gayri muayyen bir müddet için veya şeriklerden birinin hayatları, müddetince tesis olduğu hallerde bir şerikin feshi ihbar eylemesiyle.

7 - Haklı sebeplerden dolayı fesih için verilen mahkeme ilâmiyle.

Haklı sebeplerden dolayı mukavelede muayyen müddetin hitamından evvel ve eğer şirket muayyen olmıyan bir müddet için aktedilmiş ise evvelce ihbara hacet olmaksızın şirketin feshi talep edilebilir.

2 - MUAYYEN OLMİYAN MÜDDET ÜZERİNE ŞİRKET

MADDE 536 - Şirket muayyen olmıyan bir müddet için veya şeriklerden birinin hayatı müddetince devam etmek üzere teşkil edilmiş ise şeriklerden her biri altı ay evvel ihbar eylemek şartıyla feshi talebedebilir.

İhbar, hüsnü niyet kaidelerine tevfikan yapılmalı ve münasip olmıyan zamanda icra edilmemelidir. Şirket hesabı seneden seneye yapılmakta ise fesih ancak bir hesap senesi

nihayeti için istenebilir. Mukavelede muayyen müddetin hitamından sonra zımnen devam etmekte olan şirket muayyen olmayan bir müddet için tecdit edilmiş sayılır.

II - HİTAMIN ŞİRKET İŞLERİNE TESİRİ

MADDE 537 - Şirket ihbardan başka bir suretle fesih edilirse, bir şerikin şirket işlerini idare hususundaki salâhiyeti, feshe muttali olduğu yahut halin icabettiği itınayı sarfettiği halde muttali olması lâzımgelen zamana kadar, kendi hakkında devam eder. Şirket şeriklerinden birinin ölümüyle münfesih olursa ölen şerikin mirasçısı, diğer şerikleri derhal bundan haberdar etmekle mükelleftirler. Mirasçı lüzumlu olan tedbirlerin ittihazına kadar ölen şerikin evvelce de idare etmekte olduğu işlere hüsnüniyet kaideleri dairesinde devam eder.

Diğer şerikler dahi mukavakkaten şirket işlerini aynı suretle idarede devam ederler.

III - TASFİYE

1 - SERMAYELER HAKKINDA YAPILACAK MUAMELE

MADDE 538 - Bir şeyin mülkiyetini sermaye olarak koyan şerik, şirketin feshi üzerine yapılacak tasfiye neticesinde o şeyi aynen istirdat edemeyip o kimsenin sermayesi ne miktar kıymet için kabul edilmiş ise o kıymeti isteyebilir.

Eğer bu kıymet tâyin edilmemiş ise istirdat o şeyin sermaye olarak konduğu zamandaki kıymeti üzerinden yapılır.

2 - FAZLANIN TAKSİMİ VE NOKSANLAR

MADDE 539 - Şirketin borçları ödendikten ve şeriklerden her birinin şirkete yaptığı avanslarla şirket için vuku bulan masrafları ve sermayeleri iade olunduktan sonra bir şey kalırsa bu kâr, şerikler arasında taksim olunur.

Şirketin mevcudu borçları ve avans ve masrafları tediye olunduktan sonra sermayelerin iadesine kâfi gelmezse, zarar şerikler arasında taksim olunur.

3 - TASFİYENİN NASIL YAPILACAĞI

MADDE 540 - Şirketin hitamında tasfiye, idareden hariç olanlar dahi dahil olduğu halde bütün şeriklerce birlikte yapılmak lâzımdır.

Şu kadar ki eğer şirket mukavelesi şeriklerden birinin kendi namına ve şirket hesabına muayyen bazı muameleler yapmasına dair ise bu şerik şirketin hitamından sonra dahi o muameleleri yalnız yapmağa ve diğer şeriklere hesap vermeğe mecburdur.

IV - ÜÇÜNCÜ ŞAHISLARA KARŞI MESULİYET

MADDE 541 - Şirketin nihayet bulması üçüncü şahıslara karşı taahhütleri tadil etmez.

KANUNUN MERİYETİ ZAMANI

MADDE 542 - İşbu kanun; Kanunu [Medeninin](#) mevkii meriyete vazı tarihinden muteberdir.

KANUNUN İCRASINA MEMUR MAKAM

MADDE 543 - İşbu kanunun hükmünü icraya Adliye Vekili memurdur.

TASHIHAT

MADDE 544 - Kanunu Medeninin mütemmimi olan işbu kanun merbut tashihler ile

www.TazminatHukuku.com